

actualitatea literară

nr. 134, anul XIV

martie-aprilie 2025

■ revistă a unirii scriitorilor din românia ■

■ www.actualitatealiterara.ro ■

■ **Nicolae SILADE:**
Despre literatura
cu un singur scriitor

■ **Vasile PROCA:** De la Lubianka la
Academia Română: Valeriu Matei
și problema basarabeană

■ **Magda URSACHE:**
File de scriitor

■ **proză:**
Dan FLORIȚA-SERACIN

■ **poezie:**
Leo Butnaru,
Ștefan Mitroi,
Nicolae Sârbu,
George Nina
Elian

■ **cronici**
literare de:
Radu CIOBANU,
Adrian Dinu RACHIERU,
Gheorghe SECHEȘAN,
Delia MUNTEAN, Ionel
BOTA, Mioara
BAHNA

Corneliu O. Rodeanu

■ **meridiane**
Poeme de Ivan Pozzoni
Traducere de Constantin Severin
■ **Poeme de Eugenio Montale**
Prezentare și traducere de Costel DREJOI

Editorial

Nicolae SILADE

Despre literatura cu un singur scriitor

Când am citit micro-eseul „Apostolii zburători ai literaturii sau cine plătește când scriitorul își plimbă genialitatea prin lume”, semnat de Christian W. Schenk (il găsiți la pagina 11), n-a fost greu să ghicesc la cine anume face referire dl Schenk. Dar ce frumos o spune: „scriitorul își plimbă genialitatea prin lume”! În altă ordine de idei, cred că e normal ca dl Schenk să se întrebe „cine plătește când scriitorul își plimbă genialitatea prin lume”, pentru că domnia sa, în cei aproape 50 de ani de când se află în Germania, a tradus, a publicat la propria editură, Dionysos, și a promovat în țările de limbă germană peste 400 de autori români, cu antologii și cărți de autor, absolut pe cont propriu, fără ajutor financiar și fără a cere autorilor finanțare pentru cărților lor, nici pentru traducere, nici pentru tipar, nici pentru difuzare. Spuneți-mi ce traducător din România, ce editură din România se poate lăuda cu o asemenea performanță. Dar să revenim la „scriitorul (care) își plimbă genialitatea prin lume”. Cred că ghiciți și dumneavoastră cine este. Și îi puteți atesta genialitatea sau o puteți contesta. Problema însă este alta și anume că literatura română are un singur scriitor. Care este publicat de o singură editură. Care primește drepturi de autor de la o singură (aceeași) editură. Și care este finanțat la greu de către statul român pentru promovarea literaturii sale în străinătate, pentru că statul român finanțează promovarea literaturii române în străinătate, ci promovarea literaturii unui singur scriitor, care își permite, astfel, să „își plimbe genialitatea prin lume”. Am dreptate, prin urmare, să afirm că literatura română este o literatură cu un singur scriitor. Nu se întreabă oare reprezentanții Ministerului Culturii, ai ICR, ai USR cum se descurcă ceilalți autori, poate mai apreciați în străinătate și poate mai premiați, dacă ar fi sprijiniți financiar și mediatizați măcar pe jumătate, măcar pe sfert, măcar 10 % din cât este sprijinit financiar și mediatizat singurul scriitor al literaturii române? Pentru că avem, slavă Domnului, destui scriitori care ar face față unei candidaturi la Premiul Nobel.

„Nu se întreabă oare reprezentanții Ministerului Culturii, ai ICR, ai USR cum se descurcă ceilalți autori, poate mai apreciați în străinătate și poate mai premiați, dacă ar fi sprijiniți financiar și mediatizați măcar pe jumătate, măcar pe sfert, măcar 10 % din cât este sprijinit financiar și mediatizat singurul scriitor al literaturii române? Pentru că avem, slavă Domnului, destui scriitori care ar face față unei candidaturi la Premiul Nobel.”

Despre NEDREPTATEA din lumea noastră literară

Vei zice tu, Cititorule: ce dreptate visezi, nene, când vorbești despre un „sector de activitate” în care primează libertatea și democrația – dacă nu cumva chiar concurența acerbă, invidia și mânia? Dar iată despre ce e vorba (luăm un caz concret; și pe cine să dăm noi „exemplu”, dacă nu tocmai pe subsemnatul?): Am de mult pe suflet litigiul meu cu Alex Ștefănescu – fie iertat și aibă memoria binecuvântată, că *despre morți numai de bine!* Am amintiri legate de marele Alex: el m-a „descoperit”, m-a încurajat, ba m-a primit o dată și la el acasă, pe când locuia undeva pe lângă Foișorul de Foc. M-a numit „Don Quijote de Lugo” și „reprezentant permanent al SLAST la Lugo” (funcție evident onorifică și... neretribuibilă). Când a întocmit răsunătoarea Hartă a resurselor de talent literar, în dreptul Lugojuului era trecut numele meu și al regretatului coleg Constantin Buiciuc: pe noi ne cunoștea atunci lugojeanul (prin - doar - naștere) A.Ș.

E drept că și eu îl bombardam întruna cu epistole-articol, pe care el le publica prompt, considerând că „au valoare literară”. Ba am mai enervat o dată toată lumea literară de pe vremea aceea, printr-o scrisoare transformată de el în anchetă literară: *Arta, între drog și balsam*, la care au fost invitați să participe toți doritorii. O altă scrisoare de-a mea a determinat reactivarea rubricii „Cenaclu prin corespondență” (din același ilustru și de sfântă amintire SLAST): o fâșie îngustă pe dreapta paginii, pentru cine își mai amintește... De care însă redactorii cam uitau, dacă nu se găsea vreunul mai cu tupeu (ca mine), să îi tragă de mânecă. E drept că am și fost primul beneficiar al reluării rubricii, apărându-mi o coloană întregă de poeme-haiku.

Toate bune și frumoase, dar iată că, la momentul adevărului, când Alex (*împușcând* o sponsorizare din partea unei bănci) a scos pe piață faimoasa lui *Istorie*, mă trezesc că nu apar nici măcar în Indicele de nume!

Măi să fie... îmi zisei și m-am retras în tăcere circumspectă vreo câțiva (zeci de ani). Dar iată că vine vremea când nu mai poți!

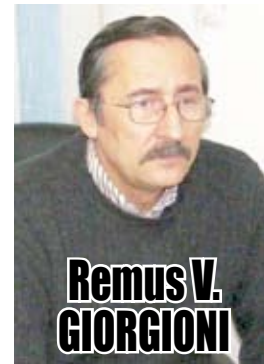
Am prins o dată momentul potrivit când, într-un număr din „Actualitatea (noastră) literară”, i-am făcut un mic reproș voalat, la care nici nu mă așteptam să reacționeze. Dar marele Alex a „mușcat”; și iată ce ne scrie nouă marele om, critic și istoric literar, om de suflet, de dincolo de Styx...:

Pentru R.V.Giorgioni
Aveți întrutotul dreptate. Regret că nu am dat mai multă atenție de-a lungul timpului scrisului dv. Totuși, v-ați afirmat și fără sprijin. Și, alături de N. Silade și ceilalți componente ai grupului de la Lugo, ați făcut o revistă de ținută, în competiție cu cele mari publicații literare din țară. Poate că în altă viață o să-mi iau revanșa față de dv. Acum e prea târziu.
Alex. Ștefănescu

(de la:
alex.stefanescu alex2108145@yahoo.com
Către: Nicolae Silade nsilade@gmail.com
Trimis:
joi, 23 februarie 2023 la 12:10:36 EET
Subiect: Re. Actualitatea literară nr. 122)

Acum, cred că nu ar mai fi nimic de adăugat, odată ce am prezentat toate datele legate de caz. Rămâne să mă întâlnesc cândva-undeva cu Alex Ștefănescu, și să ne prezentăm la Judecata de Apoi a Poeților... (care, am mai remarcat eu și cu alt prilej, este aceeași cu cea generală, a lumii întregi).

Să nu vă imaginați că noi, poeții, mici sau mari, buni sau răi – adică talentați și netalentați – vom beneficia cumva de vreun regim preferențial. Ba dimpotrivă, suntem avertizați că „veți da socoteală de orice cuvânt nefolositor pe care îl veți fi rostit cândva”. Dar atunci cuvântul scris?

Remus V. GIORGIONI

Dar iată că povestea se (cam) repetă mai aproape de zilele noastre. Și tot cu semnatarul acestor rânduri. După ce ani de zile m-a... „ținut în brațe” publicându-mă constant și... sporadic, susținând că îi place cum scriu, un mare scriitor optzecist - deci coleg de generație - ajuns factor de răspundere la o mare revistă vine să îmi spună pe șleau: „Domnu... mai sunt și alte reviste!” Iar eu, nea Gică Provincialu, ce *era să spui* (sau, mă rog, să fac): am înghițit gălușca. De moment. Dar în aceste condiții nu poci a spune că se poate merge mai departe!

Și tot legat de faimoasa revistă. Sunt unii care chiar vor să-și publice toată opera într-însa. Ei sunt și poeți, și prozatori și critici... ca tot optzecistul care se respectă. (Dar mai lasă, frate, și pe *altu' să se producă*; măcar din când în când - când simte că are ceva de spus. Ceva folositor, care poate fi și de ajutor! Am închis paranteza. Că, de, recunosc am mania parantezelor: fac parte din generația pantalonilor trapez, în concurență cu cei „paraleli”).

Apoi, în altă împrejurare, vine unul la mine - sau poate „una”, ce mai contează -, și zice: Am avut noroc, publicai două materiale în același număr de revistă. Iar el de colo: Lasă știm noi cum se numește Norocul tău. - Că norocul fiecăruia poartă un nume.

Și, spre a nu mai deschide alte paranteze (trec peste parti-pris-uri evidente, peste numele care se repetă aiuritor în mai toate numerele), voi încheia umil cu răsunătoarele cuvinte ale lui Ștefan pe patul morții: „Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră; ci a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor.” Cum spune și la Scriptură, legat de răspândirea creștinismului pe planetă: „în oricât de mare număr” vor fi chemați. (Dixit! Să nu mi-o luați în nume de rău: în adâncul sufletului vostru curat simțiți că am și eu dreptate. Și că voi vă aflați acolo pentru o vreme, iar apoi ne vom prezenta cu toții la judecată. Sau poate credeți că nu va fi nicio judecată?)

Post Scriptum (un soi de addenda): Prietenia literară

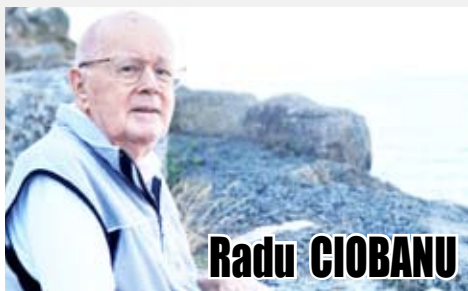
Înainte de a se ști de pandemie, era „la modă” boala vacii nebune, gripa aviară, gripa porcină... Glumeam pe vremea aceea cu unul din actualii colegi de redacție. Și ziceam noi așa: „Prietenia literară e ca gripa aviară: se ia ușor și rămâi cu sechele.” Cu alte cuvinte: poate deveni fatală. Însă aici vorbim doar despre colegialitate, relații între colegi și **fair-play**, care înseamnă a respecta regulile jocului. El poate exista: în sport (?), în muzică și celelalte arte, inclusiv cea cinematografică (?). În literatură... (mai puțin): ba încă se poate afirma sus și tare că la ora actuală în Uniune există colegi de rangul I, colegi de categoria II și III și restul/grosul turmei. (Problema cu USR Uniune, dublată de partidul cu același nume e iarăși o „chestie”; pentru care forul răspunzător ar trebui strâns de gât!). Și hai să mai luăm un caz, tot unul concret: „cazul Cărtărescu”; pentru că într-adevăr e un caz, mai cu seamă acum, când împușcă **Nobelul românesc**, Premiul-de-mare-povestitor. Îmi face impresia că și în dreptul lui lumea literară românească iarăși se cam împarte. Unii îl consideră mare poet, alții doar genial prozator (unii îl iubesc, alții îl urăsc - ca pe noi toți, de altfel!). În opinia mea, nu e la fel de mare poet ca prozator. E însă doct, competent, chiar strălucitor - inclusiv în critica și teoria literară. Ca bănățean, când va fi să ia Nobelul adevărat, mă voi bate cu cărămida în piept că **am** două premii Nobel în Banat: primul fu al Hertei. Iar Mircea e bănățean prin tată - adică get-beget; nu prin naștere ca Alex Ștefănescu, care a „locuit” în oraș primele șase luni din viață; nu prin *trecere* ca Nicolae Breban, care a frânt inima fetelor în cei circa doi ani de liceu petrecuți în urbe.

ilustrațiile numărului

Dorel Olteanu

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția „Adevăr și tăgadă”, desfășurată la Galeria Brăteanu, în perioada 17-29 aprilie 2025

Radu CIOBANU

Am avut de câteva ori privilegiul de a sta de vorbă cu Augustin Buzura, fie la Cluj, prin anii '70, fie pe la Adunările Generale ale Uniunii Scriitorilor, unde sfida „rânduiala” prin aplombul cu care rostea adevăruri periculoase, ținute îndeobște sub obroc. De fiecare dată îi remarcam demnitatea ținutei, pe care o percepeam intuitiv în firească relație cu ținuta verticală a romanelor sale generatoare de rumori. Nimic nu îngăduia să bănuiești contextul ostil pe care l-a înfruntat până și-a impus imaginea reală a propriei personalități. Abia acum, citind recenta carte a doamnei Dana Buzura-Gagniuc, am avut revelația adevăratei origini și deveniri a acestui scriitor inflexibil¹.

Autoarea e calificată în mai multe domenii, jurnalism, drept, comunicare, consultanță, e în prezent manager al revistei „Nord Literar”, dar cartea de față e, de fapt, debutul d-sale editorial în literatură și surprinde prim complexitatea abordării subiectului *Buzura*, putând fi considerată o reconstituire singulară, printre altele din aceeași categorie. Titlul – *Buzura la Berința* – nu pare a prevesti diversitatea investigației, dar subtitlul – *Locul de unde n-a plecat niciodată* – relevă ideea generatoare a scrierii, care o străbate subtextual, și anume că locul, lumea și familia în care s-a format scriitorul sunt în mod firesc, profund și inseparabil pătrunse în substanța romanelor sale, de la detaliul de culoare până la personala viziune asupra existenței.

Ceea ce o califică pe doamna Dana Buzura-Gagniuc pentru o asemenea inițiativă e faptul că, mama d-sale fiind sora scriitorului, acesta devine pentru dânsa „unchiu’ Augustin”, iar ea pentru unchi „copilița”, aparținând aceleiași lumi pe care o percepe din interior, iar la maturitate știe unde să sape, pe cine să întrebe sau cui să stimuleze apetitul rememorării: „Tot timpul m-am simțit «copilița”, care se jenează să întrebe, să abordeze lucruri serioase. Dar, de data aceasta, voi îndrăzni.” Iar îndrăzneala a dus la descoperirea și reactivarea unor surse dintre cele mai diverse, o întreagă lume, de la familie, bunici, unchi, mătuși, veri, la vecini mai mult sau mai puțin apropiați sau vizitatori ori participanți la diverse reuniuni sărbătorești, ocazionale, unde fiecare știa câte ceva despre „unchiu’ Augustin”. În acest sens, o remarcă interesantă face doamna Delia Muntean, semnatară atentă și avizată a Prefetei: „A atribui dreptul la cuvânt unor oameni care nu l-au avut anterior (Mama Bună, Tata Moș etc.) și poate îl au în mică măsură chiar și astăzi (cei care mai trăiesc) – iată una dintre izbânzile acestei scrieri memorialistice. Confesiune, cronică de familie și monografie a satului deopotrivă.”

Confesiune, pentru că totul pornește de la nevoia autoarei de a-și regăsi și apoi mărturisi cele mai îndepărtate și încă confuze sentimente care au legat-o de acest unchi carismatic – sentimente reciproce, de altfel – toate curiozitățile, sfelile, emoțiile pe care le trăia la revenirea lui acasă, deși, desigur, „În copilăria aceea ruptă din poveste, de pe Dâmburii Berinței, habar n-aveam că Augustin Buzura, *firesc și demn* (sbl. RC), construia din mers și aducea cu sine pagini de istorie a literaturii române.” Habar n-avea, dar intuia că unchiul acela nu e om de rând și acea intuiție s-a cerut mărturisită acum. E aici un fenomen analog interesant, fictiv sau real, de regăsit în numeroase memorii sau romane din literatura lumii, de la *Forsyte Saga* până la, să zicem, *Europolis* sau *La Medeleni*, - unchiul fabulos, excentric, venerat sau detestat de familie. „Unchiu’ Augustin” e dintre cei reali și venerați și se cerea resuscitat ca atare, apelând la toate sursele încă vii. Iar acestea aparțin în primul rând familiei și, înainte de a deveni „surse”, devin personaje portretizate epic, povestind întâmplări din familie, în care intervin și alte personaje din afara familiei, dar din aceeași comunitate. Cu numele lor pitorești modulate tot de comunitate, cu lexicul lor straniu ținând de graiul locurilor, cu referiri la obiceiuri, credințe și locuri cu mitologie proprie și nume la fel de stranii, în care se petrec lucruri care-și transmit până azi fiorul simțit în copilăria autoarei. Unor astfel de locuri le sunt dedicate capitole aparte – *Dâmburii*, *Coasta Popii*, *Mânântușul* – iar un fel de sinteză a spiritualității arhaice a locului e schițată în capitolul *Poveștile Berinței*. Toate acestea dau culoare proprie, memorabilă, evocării, dar totodată conferă cărții, cum remarcă Delia Muntean, și dimensiuni

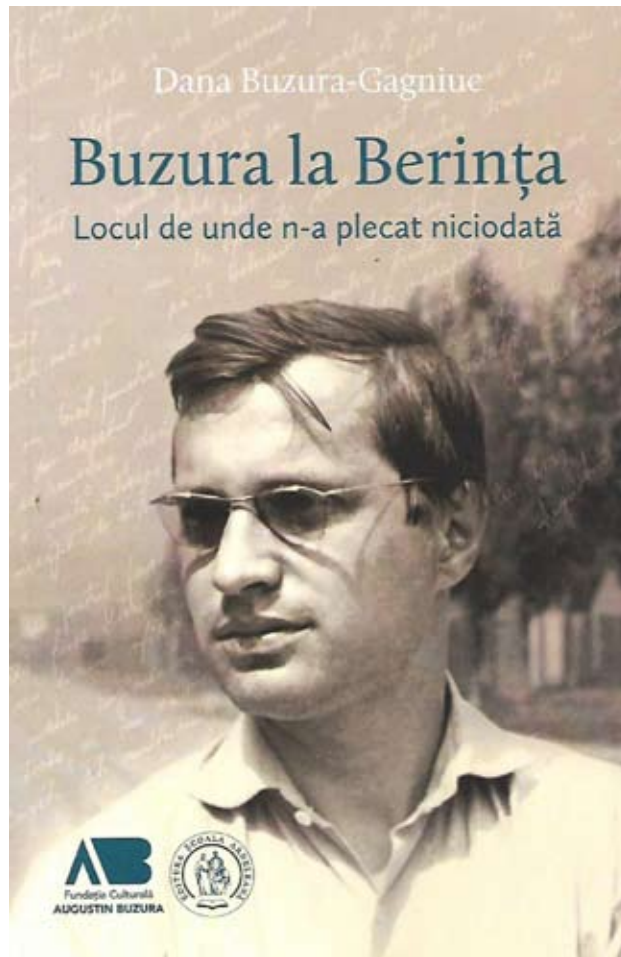
Unchiu’ Augustin

nea de monografie a satului maramureșean, areal al devenirii „unchiului Augustin”, scriitor de primă linie al literelor românești. Cum se poate deduce și din cele remarcate până aici, avem în față nu o monografie lipsită de răceala sobră, comună studiilor academice, ci de o evocare dictată de imperativul memoriei afective a tuturor elementelor alcătuitoare a arealului mai sus numit. O excepție e, poate, pasajul în care Dana Buzura-Gagniuc face o scurtă expunere a istori-

nalitate tragică, atunci când „copilița” a descoperit însuși glasul unchiului Augustin din îndepărtata lui studenție clujeană. Întâmplarea e redată într-unul din cele mai importante și emoționante capitole ale cărții, *Scrisori către părinți*: „În vechiul dulap din dormitor exista un raft care nu era cu lucruri pentru copii: scrisorile mamei de la tata și scrisorile lui unchiu’ Augustin către părinți [...] Era, de fapt, un mic teanc de scrisori îngălbenite, puse într-o punguță, îngălbenită și ea, trimise de Augustin Buzura părinților, mamei, unchiului Ștefan [...]” Parcurgând scrisorile acestea, pătrundem adânc în trecutul unchiului, până la ceasul amar al despărțirii fizice de Berința, când s-a trezit totalmente singur într-o lume necunoscută și indiferentă. Singur, sărac, cu o sănătate vulnerabilă, cunoscând umilința de a cere celor de acasă sume derizorii pentru nevoi elementare, tonul mesajelor devine patetic, deoalând adevărata sa stare de spirit. Și cu toate acestea, nu lipsește din ele interesul nu doar pentru cei din familie, ci și pentru viața din Berința, pentru unul sau altul dintre cei apropiați de acolo. Încă din vremea acelor mesaje se simte că semnatarul lor e ireversibil legat de locul nașterii sale. „Mult mai târziu, - scrie „copilița” de altădată – când am început să-l citesc și recitesc pe Augustin Buzura, am înțeles că satul, oamenii, istoria, ulița, preotul, biserica, pădurea cu vocile ei făceau parte din firescul locului, al unei bizare și deopotrivă bogate mitologii locale, unde-și au rezonanțe majore aproape toate cărțile sale.” Doar că disperarea din scrisorile de tinerete către cei de acasă nu se mai simte, nici se bănuiește în ținuta sobră a scriitorului consacrat de mai târziu. Deși momente grele a mai avut de suportat și atunci, fiind prins în colimatorul securității, suspiciunat, filat, cenzurat, temporar interzis. Pentru ca și după 1989, admis în Academie, creator de fapte culturale singulare – Fundație culturală, editură, revistă și atitudine civică inflexibilă, să suporte – ca și Eugen Simion, de altfel – „colegiale” repercusiuni printre care și clasarea printre „oamenii lui Iliescu”. Tănuite surse de amărăciune dintr-o fază pe care doamna Dana Buzura-Gagniuc n-o mai amintește, dar e corect să fie cunoscută întrucât face parte din eterna confruntare dintre oamenii cu vocația făptuirii și cei cu viciul denigrării.

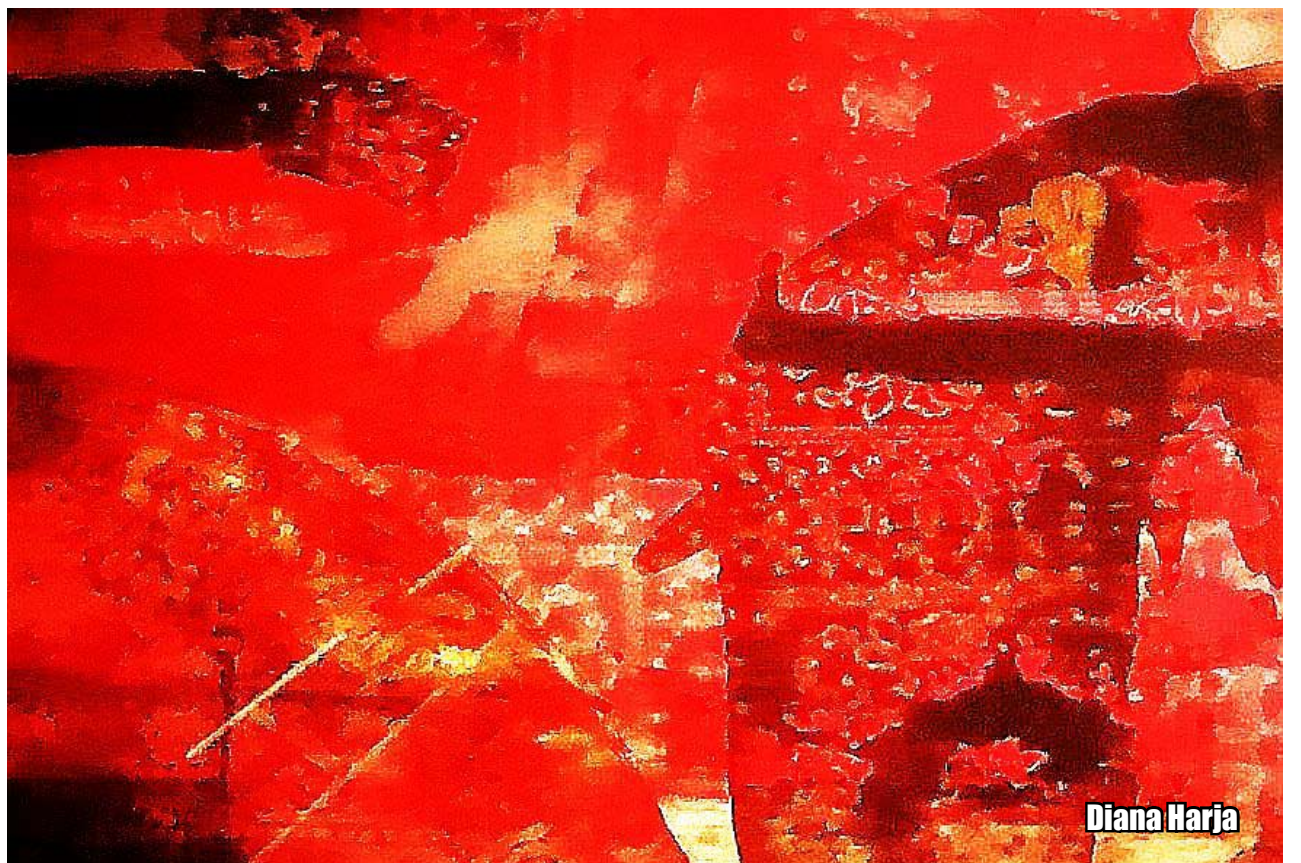
Am încheiat lectura acestei cărți cu dorința subită și imperioasă de a reciti opera lui Augustin Buzura. Că nu e un moft de moment o dovedește aceeași aspirație pe care o mărturisește și Delia Muntean în încheierea Prefetei: Dana Buzura-Gagniuc construiește „un dialog viu cu Augustin Buzura. Ne îngăduie să ne apropiem de intimitatea sa [...] de chipul pe care îl putem cunoaște din romane. Al celui care s-a retras cu discreție în ele... Ne îmbie, cu eleganță și cu sfială, să i le recitim.”

¹ Dana Buzura-Gagniuc, *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată*. Prefață de Delia Muntean, Cluj, Școala Ardeleană [Locurile memoriei], 2024.

ei mineritului în Maramureș, care e un reflex al bogatei sale activități publicistice și putea lipsi din această seducătoare investigație mărturisit subiectivă în care dialogul cu sine, cea de azi, interferează cu tot ceea ce definește universul emnamente rural al Berinței: „Cum îl percepeam eu pe Buzura? Am fost întrebată de prea multe ori la maturitate. Greu de spus. În copilăria îndepărtată, ca pe o mare-mare bucurie, că așa îmi erau mie dragi toate rudele care veneau la noi. Doar că el și, de fapt, toți „cei de la Cluj” veneau la noi cu un parfum de lume bună. Asta înțelegeam eu într-o primă instanță. Și întâlnirea era emoție pură. A noastră și a lor.”

Doar că această emoție pură s-a nuanțat cu o to-

Diana Harja

Vasile Andru și neoisihasmul (III)

Cel care, în 1955, elev la Baineț, a început cu poezie (în *Scânteia pionierului*), „clasicizat” acolo prin Societatea culturală care îi poartă numele, recidivând sub pseudonim (V. Alinescu) în perioada rădăuțeană, ține de o promoție fărâmițată, decentă ca indice cultural, „nerealizată”, însă, spunea prin 1988. După o „haltă” profesorală suceveană, întrerupându-și cariera universitară, în mediul de rezonanță al promoției sale, Vasile Andru încerca, prin „zguduirea minții”, *altceva* în peisajul nostru epic. Prin holism, recuperând sacrul, vrea un *alt real*, articulându-se perspectivei cosmoteandrice. Aduce proza, ne anunța orgolios, în faza „post-școlarizării” (vezi *Caiete critice*, 1986), identificând câteva nivele valorice, captând ecurile sofroliminale și punând la lucru N-400, cu „răsunet în om”, diferențiindu-se – evident – de comilonii cronologici (cf. Monica Spiridon). Până la acel pas, să reamintim că *Mirele* (1975), folosind material etnografic și modulații gregoriene aducea la lumină un rest dintr-o lume ancestrală. Ca *etno-roman*, *Mirele*, deși „pare bucovinean”, fructifică ritualul (nunta postumă) ca „act împărțășit” și se vrea un simbol al „drumului omului”, explorând *biblioteca ancestrală* / memoria arhetipală. Și *Noaptea împăratului* (1979, 1993), deși – aparent – o reconstituire istorică, ne aruncă „dincolo de Istorie”, fiind un roman al genezei. Epopeea *De bello Dacico*, „reptică” la opusul cesarian, incluzând și *Corabia celor o sută de furtuni* se baza pe o temeinică documentare în Biblioteca vaticană, recuperând – în imaginar – jurnalul pierdut al lui Traian. Paradoxal, ca roman al puterii, rescriind Jurnalul de campanie al împăratului, el nu mizează pe acțiune. Noaptea lui Traian, la casa pretoriană, pe pământul dacic vestește o întemeiere. Și denunță, cu finețe psihologică și filtru reflexiv, folosind un limbaj actualizat (indicativul prezent) și desacralizat, deloc respectuos la adresa convențiilor (nota Al. Protopopescu), minciuna ca marfă. Traian, glăsuiește un veteran din garda pretoriană, „a închis gura delatorilor”, alungând „petele de frică”. Sub disprețul Plotinei (soția), deplângând năraul poetilor Romei (care „nu știu decât să tămâieze”), Traian a pedepsit pâra. Cum vedem azi, fără a stărpi sămânța zeloșilor osanaști. Dar acest analitism „evanescent”, au precizat prompt comentatorii, se fixează în simbolic și, deopotrivă, în proximitate.

Acel „pas mare peste Dunăre”, încercând încurcatele drumuri spre Tibiscum, însemna lupta cu necunoscutul, străjuind nestatornicile hotare ale Imperiului. Traian, deloc meșter în „cioplirea frazelor”, folosind notațiile bătrânului pacifist Dion, pregătea *marele asalt*. Iar scribul urma a încrusta în-

tâmplările pe plăcuțele cerate, notând, după dictare, înaintarea lui Maximus, înfruntând ziduri muntoase și neguri hiperboreene. Făcut din „os călătorit”, provincialul Traian, oștean slujind destinul latinității, ca fiu adoptiv al lui Nerva, pregătea un *mare proiect*; „nu-i treaba mea scrisul”, va spune împăratul-oștean. Lui Traian îi era dată *fapta*; așteptând încheștarea cea mare, chiar dacă mergea greu „cartea dacică”, Traian știe că istoria unei cuceriri, dincolo de zelul scribilor, dincolo de „minciunile literare” este importantă „prin ceea ce rămâne și rodește”. Urmând pilda lui Caesar, cu *De bello Gallico*, examinând forfota taberei, recapitulând ziua scursă, el nu poate accepta sfaturile lui Dion Chrysostomus, cel potrivit războiului. Natura cere starea de pace, dar Cezarul, visând cârmuirea lumii, venit să pună *legi*, știe că a stăpâni este mai complicat decât a învinge. Sadovenian pe alocuri, aducând la rampă tămăduitori sihaștri și medici-magi, ieșiți din „ascunzișuri onirice”, romanul lui Andru, prin vocea lui Traian, o minte rectilinie, respinge miraculosul. Totuși, prima noapte dacică, în casa pretoriană, ne dezvăluie un Traian patetic, în conflict cu *realismul latin*. Tâlcuirile lui Aburianus, curcubeul ivit în toilul nopții, îl neliniștesc. Dar Jurnalul de campanie (*Bellum Dacicum*) impune o altă concluzie: nu aurul e important, ci *fapta minții* care va rodi în semințele supuse, asigurând durata latinității! Deși, peste timp, un D. Drăghicescu va spune că poporul român este „un orfan daco-roman”.

Benedek Zoltán Őrs

În fine, *Turnul* (1985) poate fi citit, dincolo de proiecția falică, și ca roman de dragoste, protagonistul Vasile (antropolog) recuperând „pe verticală”, regresiv, mesajul speței (o recapitulare a lumii până la tăcerea genetică, adică „tunetul primordial”: *clipa zero*). Tehnica „abruptului epic”, practică cu sânge, anulează discursivitatea acestui roman „neobișnuit”, cum s-a spus. Fiindcă, prin *Turnul*, considerat o carte „trăită”, V. Andru cercetează omul „dinlăuntru său”. Atât Daria (medic), un suflet moale, activând energia datoriei, cât și Eulalia (judecătoare) sunt „sclavele iubirii”, orbitând în jurul unui ins „neășezat” (antropologul), pendulând între bravadă și vulnerabilitate. Dar romanul trimite și spre redacția *Vieții Românești*, turnul de fildeş al prozatorului, o „mănăstire benedictină”, spunea. Fiindcă V. Andru și-a impus un stil benedictin. Refugiat în „obștea” redacțională, el trăia *altfel*, repliat aproape în atemporal, deși foarte mobil (intelectualicește), plin de entuziasm, deschis experimentelor narative: de la drama incomunicării (în primele texte) la autoreferențialitate și, prin cărți de inițiere, la optimizare umană, „alunecând”, zicea muștrător Alex Ștefănescu, în ipostaza de „propovăduitor”. Astfel, literatura română, pierzând un scriitor, ar fi câștigat un *predicator*, conchidea, inclement, criticul, și el bucovinean, ignorând cu nonșalanță, în Istoria sa, câteva titluri remarcabile (*Păsări-*

le cerului, în primul rând). Laudă în schimb, pe merit, *Muntele Calvarului*, un sumbru roman de sertar (1991, început în 1986), în care Andru dezvoltă un „eseism cazuistic” (cf. Marian Popa), pornind, alături de Dora și la solicitarea ei, o anchetă pentru demascarea făptașilor (un omor pentru bani, la Orăștie). *Dosarul Nistor* dezvăluie, prin tandemul Tricobe / Ghența, tenebrele din om într-un proces obstructionat, întins pe vreo doi ani, cu intervenții reflexive și implicări simbologice din partea autorului (anchetator explicit), mizând pe „civilizația culpei” și saltul în revelație.

Cum, după '89, constata și Vasile Andru, am asistat la „recăpătarea graiului”, *Păsări-le cerului* (scris în 1987, într-o primă versiune) poate fi tipărit (1999) și, imediat, încoronat, după un „balans” al jurizărilor, cu *Premiul „Balkanika”* (Istanbul, 2000), cunoscând, în 2011, o a doua ediție, revizuită. „Ieri, proza aceasta s-ar fi numit disidentă”, mărturisea autorul, aducând la rampă doi protagoniști marginali (două voci paralele) marcați de „timpul lor”, un timp al demolărilor, psihice și edilitare. Gh. Crăciun, încântat de acest roman „bifocal”, invita la o *lectură normală*, fără a uita, desigur, de impactul politic. Iar Andru, sunând „deșteptarea filologică”, se dovedea nu doar un om misterios, un „eretic” al promoției sale, ci proba, ca un novator bine informat, prin detașare și precizie a notării, stăpânirea *experimentului integrat*. Evident, o conștiință teoretică lucidă, de parte de realismul naiv, angajându-se în scenariul românesc (ca specialist căutat „pentru suflețe”), fără a interveni, totuși, în destinele „pacienților” (cf. Marian Popa). Sandu Tariverde, fost universitar, tapeur, cândva „o sabie”, devine „o ruină de om”, un nomad „înfiat” de Calea Moșilor, acolo unde, ca locatar clandestin, în funcție de ritmul demolărilor, schimbă „vilele” (câte un „cuibuț”), bucurându-se de protecția maestrului Manolache (Manole). Stă „cu fereală” și află în alcool un *paradis relativ*, cu trecătoare iluminări; o umbră, un „mucenic al drojdiei” acest proscris lenș și filosof ponosit, alungat de echipele demolării, sfârșind sub dărâmaturi, strivit, într-un final închipuind o jertfă. Tofana Melidon, în schimb, vulnerabilă și tenace, are obsesia plecării, vrea emigrarea cu orice preț, oriunde; bate „la ușa Planetei” și solicită *pase sofronice* pentru a face față primejdiiilor. De profesie *emigranta*, aleargă după vize pe la toate ambasadetele, încercând evadarea „din cușca patriei”. Pare slabă și neajutorată și e prinsă în cleștele unor mistuiri opuse; are două chipuri, poate fi smerită și impulsivă, candidă și înverșunată, fără sentimentul timpului. Un parazit social, fără slujbă și relații, o fomistă apărându-și fecioria, o „poticnită” visând limanul, pripită, persecutată (crede) și nevrotică, apelând la strategemele disperărilor. Chinuită, răvășită, inercială, în semi-transă, cu energie agonică, nădăjduiește, prin *training*, la o intervenție în destin, incapabilă, însă, de disciplinare. Disparând fără urmă, finalmente, rămâne „unul din cele mai frumoase personaje feminine ale literaturii române”, nota Marian Popa, în prefața-epistolă.

Destăinuind isihasmul pentru uzul mirenilor (v. *Pustia se luminește*, 2014) sau propunându-ne un jurnal inițiat în spațiul vedent (v. *Yaatra*, 2002), Vasile Andru nu a fost un traseist religios. „Extinzând” Bucovina la Antipozi, cu o episodică rezidență în Oceania, el își proba *vocația de pelerin*, nicidecum de emigrant, incapabil, dealtminteri, de a se smulge din limba română. Crede în „duhul pacificator al artei”, gustă potențialitățile evadărilor și „celibatul

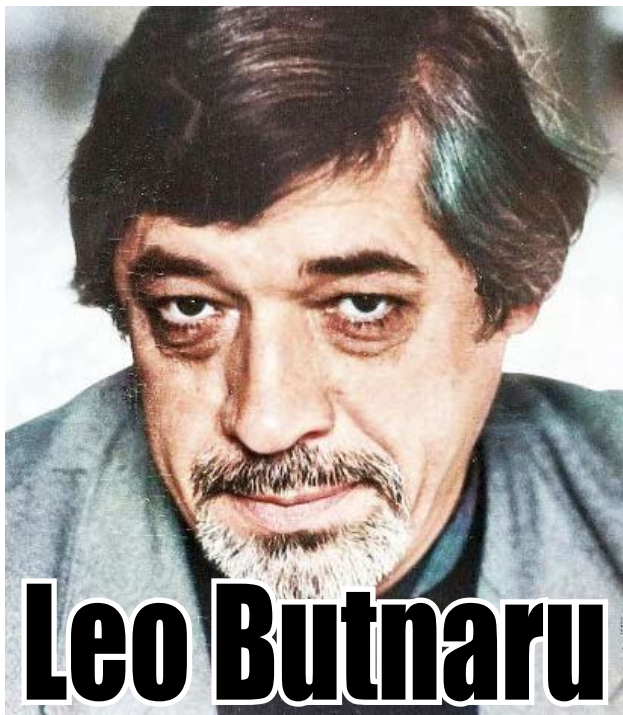
Adrian Dinu RACHIERU

clandestin”, dar nu acceptă fericirea captivității, cum și-ar fi dorit, de pildă, Vikamiria, o altă Xantipă, invitând scriitorul „la hibernat”. Isihast itinerant, ajunge și în edenul polinezian. Emoțiile religioase sunt intense, fosforescente, trăiește dumnezeirea ca „vastitate interioară”. După numeroase „dezertări”, acest „alb de Bucovina” se întoarce, negreșit, în Europa natală, întristat de speța umană, deplângând canibalismul (la Sarajevo, în septembrie 2001). Înțelege convertirea (repudiată, de fapt) ca o bigamie religioasă și ar dori, înstăpânită în lume, *Iubirea* (Aroha, în limba maori), călătoriile oferindu-i șansa unor mari întâlniri, aducându-i, mai aproape, *hristosfera*. În fond, chiar condiția umană, pe pământ, este cea de *musafir*, ne reamintește, cu tandrețe, Vasile Andru, trăind, silitor și sporitor, în așteptarea revelației.

Cu vocație de călător și explorator, animat de bucuria cunoașterii, căutând, însetat, *marile întâlniri*, cu retrageri spirituale (de pildă, experiența athonită)¹, Vasile Andru s-a „globalizat” timpuriu, spunea; avionul era deja un „spațiu casnic” iar ființele spirituale în duh, cu vibrații bune, i-au îmbunătățit lucrarea mentală, ajutându-l să devină un *pivot spiritual*. În fond, Andru recunoaște (în *Amintiri din hristosferă*) că e suma tuturor întâlnirilor de care a avut parte, învățând să trăiască *cu rost*. Unele, e drept, provocate, descingând, de pildă, la Sulina, în căutarea Evantiei Marulis, pe urmele eroinei lui Jean Bart. Sau coborând în „alt timp”, în casa-muzeu a baronesei Lydia Lovendal ori însoțind-o pe Taina Hyacintha, o aplanistă *part-time*, pentru care urcarea muntelui Dhaulagivi era un canon, având parte de o moarte mitologică. Dar purtătorii de duh, tămăduitorii sunt căutați: monseniorul Ghika este teoforic, un patriarh carpatic, în timp ce Maica Teresa („scundă, fragilă, descultă”) iriază bunătate, marea ei taină fiind „mila și dragostea”.

Dobândind un sentiment planetar, articulându-se la Universal, Vasile Andru a râvnit recordul cosmic; miza pe înrudirea universală (noetică). Și, în același timp, era preocupat și îngrijorat de soarta identității, cerând ferm să ne definim etnic și să ne îngrijim rădăcina. Fiindcă rădăcina e „sursă de putere”, protejând echilibrul psiho-afectiv. Important e să ne despuim de *ego*, să tindem spre conștiința nemărginită (hristosfera), cum îndemna Theilard de Chardin. Să ieșim din *somnul ontic*, după spusele altui învățat. Extensia Conștiinței se însoțește, benefic, cu retragerea Eului, până la absență.

¹) Convins de virtuțile unor locuri binecuvântate, cu efecte întremătoare, el, aflat în miraculosul spațiu athonitic, intra în *timpul liturgic*, gustând un „eșantion de veșnicie” (v. *Istorie și taină la Muntele Athos*, ediție revizuită și adăugită, Editura Herald, 2016).

Leo Butnaru

Transfigurări, interdependențe (Forme, diforme și formule în transformare)

*

La muzeul canin...
—
sigur
cîitorul deja s-a și gândit la câinele lui Pavlov...

...Eu unul îmi spun că dacă Pavlov
pe când experimenta cu ale lui
s-ar fi întîmplat să o surprindă pe Diana goală
în vreo baie din Kremlin
zeița mîniată și meridională
l-ar fi transformat pe Pavlov
într-un cerb siberian

încât cîinii-cobai
uitînd de reflexele condiționate
și-ar fi sfîșiat experimentatorul.

*

scriu poeme scurtissime
le scriu într-un suflet
și într-o rațiune
în caz contrar ele ar pâlăvrăgi
ca la mai știu eu ce mitin-
guri guri guri... de gloată
(aceasta are ceva ereditar în ea...) care
de când lumea există în forma ei „clasică” de
pur și simplu gloată
dar
de la un timp a apărut atipicul... omul-gloată

*

...e ușor de remarcat că mai mulți
mai foarte mulți nori
pot avea forma creierului uman...

De unde senzația că
atunci când plouă
în special cu grindină
creierii norilor ar vrea să spele creierii noștri...

*

Tabelul periodic al organelor
și elementelor
din care e compus omul
nu poate fi tabelul lui Hipocrate
ci doar Tabelul Periodic al lui Dumnezeu
în Anatomia Genezei

organe și elemente întrunite
într-o singură formulă...
— uite

de aici încolo
poate fi dat tabelul periodic al elementelor
ce compun huma
fie tabelul periodic al lui Mendeleev
sau mai știu eu al cărui poet...

*

În noapte
se aude un foșnet. Îl percep
ca pe o schimbare de forme. Da
în spațiu
s-au modificat formele a ceva. S-a dezzechilibrat
ce era fix
nemișcat. Altfel
foșnetul ca sunet
nu ar exista.

...Iar poemul acesta neuzit
nu e decât schimbare de forme
în conștiința ta...

*

Nici nu se știe cu ce se ocupă de fapt marea – sau
să-și reîntregească oglinzile
sau să-și involbureze apele
sub norii ca forme care peste un timp iau alte forme
sau sub orizonturi limpezi ca lipse de forme care
la rîndul lor
pot lua alte lipsuri de forme... – aceste orizonturi
uneori atât de străvezii încât
prin ele se văd chiar și păsările din cealaltă lume
inclusiv pasărea raiului.

*

În continuare
Gânditorul lui Rodin face înconjurul lumii
monument și moment miniaturizat
în copii autorizate cândva de sculptor
sau contrafăcut
el apare mereu
cum îi stă bine și nițel trist – îngândurat

la licitații licitații licitații...

Se spune că nu peste mult timp
Gânditorul lui Rodin ar putea să apară și în farmacii
în formă de pilule
ca viagra...

*

Ciudat.
Extrem. De ciudat.
Dumnezeiește.
Sau diavolește – de ciudat – punctul
pe care îl voi pune în final
va fi cât firul de mac
cât vârful de ac
avînd formă de... mormânt!

Ce punct
adînc...

*

din atîția învinși din preajma ta
din interiorul tău
cine să știe că de fapt
cămășă îți este chiar un drapel victorios pe care
pur și simplu
l-a deformat un croitor
înfrînt și el?...

(slavă domnului și de atî: că
nu e un drapel de forță... – pardon! –
o cămășă...)

*

De când în lume a devenit atît de obișnuit
ca inșii să-și demonstreze degetul mijlociu
sub influența deformațiilor psihice
probabil s-au produs
unele modificării genetice încât
deja tot mai frecvent se nasc prunci
la o mîna
sau la alta
cu câte un singur deget;

bineînțeles
doar degetul mijlociu.

*

Golful nu prea mare
din preajma Vilei Stancu de la Neptun.
Brasul mărunt și iute al poetei – tot mai departe.

Plajă. Oameni maro. Ca niște uriașe
castane deformate.

Iar spre amurg
îți face praf ziua un gând parșiv – odată și odată
toate astea vor dispărea definitiv
când sus, pe aleile parcului
poeta atinge cu vârful șlapilor
castane de un maro intens lucios
de țî se pare că în maroul intens
undeva pe la Bacău, să zicem,
s-ar putea oglindi minusculi-rotunzi
genunchii pălcului de liceene
vreuna din ele chiar murmurînd
versul bacovian: Liceu
cimitir al tinereții mele.

*

A trăi aproape un mileniu – o fi mult
(de nu chiar slut).

Iar Matusalem se mai trezește într-o dimineață
deja ca o incertă formă de viață

de-i vine să zică, de atîta greu, de atîta hău:
„Doamne, milostivește-Te
și primește sufletul robului tău...”

*

Sigur, omul e deformat
de ceea ce se cheamă sistem administrativ.
Tocmai aceasta e suprem-nociva cauză din care
omul ce aspiră, se zice, spre adevăr
nu poate semăna adevărului – acesta,
totdeauna, fără cauză, fără motiv.
Pur și simplu constant. Definitiv.

Adevărul ce e starea firească a Totului,
a Ființării ca întîmplare
fără motivație,
fără hotare.

*

Între lumea aceasta de conținuturi și
lumea cealaltă – de vid
ca un orizont punctiform trece motivul existenței
și inexistenței deopotrivă..... Trece

o cărare pe care în amestec
se văd microscopicele urme ale creaturilor și
fabuloasele urme ale Creatorului ca
o evidentă totuși improvizată filosofică...

*

Precum în amnioticul uterin
pruncii înoată-n agheasma-n care sunt botezați
întru comuniune cosmică
sau pur și simplu
doar ritualică

dar se pare ciudat
poate chiar monstruos că pe spate și pe burtici
pruncii din cristelnița lumii
au semne punctiforme de zaruri.

*

Grozav de sensibil este omul
sau doar i se pare a fi
auzind chiar cum se lovesc de retină
razele nimbului de înger...

În această liniște a liniștilor în
supremă formulă ca ADN-ul în *Euglena viridis*
intermediara celulă
floro-faună
de ce nu țî s-ar părea că auzi cum respiră o furnică
o libelulă?...

*

În destin
nicidecum nu se poate face abstracție
de efectul lipsei de efect
astfel că în unele situații plate
mai că-ți vine să aprinzi până și șnurul Bickford
al literei Q

sau
mai pașnic
să încerci a-ți imagina în ce se poate transforma ea
litera

Q
după ce
precum șopârla
își lasă coada...

*

...și avu loc o mare calamitate:
transformarea în masă a gândurilor în sentimente
sau
cum zicea ilirul
mirosindu-și elixirul:
s-a întîmplat delirul...

*

Era timp de război. Aproape bătrîn
eu scriam în turnul de fildeș
care
într-un miez de noapte coșmaresc
se transformă în turn
din oseminte umane.

În acel osuar
am scris rugi pentru pace și
pentru frumusețea ce avea să revină calică
din tranșee...

Eugen DORCESCU

Am primit, de curând, o extraordinară carte de proză, semnată de un autor discret, retras, un adevărat aristocrat al minții, al inimii și al duhului, poet și prozator foarte drag mie, despre a cărui operă am avut, de câteva ori, în trecut, șansa și bucuria de a scrie entuziaste comentarii (*Anonimul îndrăgostit*, povestiri, *Căutându-l pe Adam*, povestiri, *Haos*, roman, *Antejurnal (sau Însemnări despre vocația eternă a ratării)*, *Vedere spre curtea interioară*, roman, *Dezorbirea*, poezie). Și iată, am iarăși prilejul de a-i parcurge, la pas hermeneutic, universul fascinant, dens, erudit, compact, încărcat de aluzii culturale, de semne și simboluri, pulsând intens în abisalitatea eului și a limbajului.

Cartea se intitulează *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel*, s-a publicat, recent, la Editura Cartea Românească din București și aparține reputatului medic timișorean, prof. univ. dr. Lucian P. Petrescu, cunoscut, deopotrivă, cum anticipam, ca un foarte inteligent și foarte talentat scriitor, înzestrat cu un puternic impuls creator și cu o viguroasă conștiință artistică. Noul său volum cuprinde nouăsprezece proze scurte, de fapt tot atâtea capitele sau, mai degrabă, episoade, dintr-o călătorie a eului narator (în egală măsură subiect al enunțului și al enunțării) dinspre aparențele lumii, ale lucrurilor, spre structura, esența și, chiar, spre originea lor: „Așadar, scriu. În loc să trăiesc, scriu” (p. 167). Sau: „Scriu, citesc sau rememorez? Nu-i pasă nimănui. Așadar, fie. Să înceapă visul, dacă altfel nu ajung în inconștientul tuturor” (p. 116).

Acolo, deci, intenționează să ajungă naratorul, acolo unde subconștientul individual se pierde în subconștientul colectiv, acolo unde substanța anihilează forma particulară: „O viață? Ce să însemne o viață, când la a mea mă uit ca la o fantomă?” (p. 57). Ori: „... dinozaurul care încă supraviețuiește în mine, precum reptila antediluviană în inima mea de gheață...” (p. 60).

Realismul hipnotic

Iată curgerea sinuoasă, ca un fluviu subteran, a acestei stranii și tenebroase confesiuni – o foarte originală eseistică epică: *Cartea lui Daniel*, *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel*, *Sincopa*, *Troglodiții din Saint-Germain-des-Prés*, *Cântecul sirenelor*, *Fizica cuantică divină – Biologia celulei*, *Arta memorizării*, *Timpul*, *Despre J.S. Bach și alte suferințe*, *Tatăl*, *Timp pentru viață*, *Sub umbra lui Kairos*, *Memento: Liber Novus, τὸ φλόξ... ὁ ἔρωξ*, *De senioribus et dolore*, *Epica dezlănțuită*, *În singurătate*, *Învață să crezi*, (...*In nube*), urmată, ca o lucrare științifică, de 63 de note.

Un asemenea excurs, mizând pe dinamica ideilor și pe reacția de o complexitate extremă a eului în fața existenței sale și a existenței în genere, reacție ce angajează, simultan și mărturisit, contactul epidermic cu ambianța, dar și amintirea, închipuirea, visul, un asemenea excurs, așadar, impregnat de o metafizică tristețe („Tristețea de care mă loveam ca de bazaltul întunericului”, p. 96) se oferă, destul de binevoitor, deși distant, lecturii, exact în măsura în care fragilizează ori chiar refuză analiza. Asistăm, pe tot parcursul prozelor, la disoluția realității și a amintirii în vis, precum și, invers, la coagularea visului (coșmarului) într-o incertă realitate, supusă preschimbării vertiginose, continue, în nimic, în nimeni („Așa cum sunt eu, nimeni, p. 46), sau conținând, în miezul ei, principii ale răului și ale întunecimii, ale demonului (copilăria marcată de peștele cu blană din balta Cetății sau de câinele Gunoierului, în palid balans cu apariția vag-angelică a Gabrielei). „Înșelătoarea forță a schimbării perpetue. *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel*” (p. 65). Ori: „Sunt eu, atunci, undeva, într-un timp dilatat infinit, între puber și adolescent, palid, aproape translucid, abia însăilat pe o ață subțire și albă, tremurând pe malul bălții din șanțul de apărare al Cetății” (p. 43).

Avem a face, cum se observă ușor, cu o proză de factură gnoseologică, atipică, dificil de încadrat, vizând cunoașterea de sine și tatonarea misterului de a fi, în lumea pe cât de palpabilă, pe atât de iluzorie: „Și paznic al farului cine să fie, oare? Membrana celulei? Imaginea sacră – un creier enorm, un Stăpân înțelept și totuși faustic, ca un perfect

profunde și grele ale povestirii. Ca și în norii tuturor celor petrecute. Pământ și cer” (p. 179).

Acesta pare a fi, în lectura mea (fiindcă autorul nu postulează nimic, mărginindu-se, eventual, a sugera), rodul

semiconductor fără de limite, străbătut de fantastice porți și canale, cu schimburi nesfârșite de sarcini și mesaje, microparticule ARN veșnic plecate pe drum, un du-te-vino sacerdotal, singur și tandru susur de apă vie, singur perpetuum mobile, imediat după primul impuls” (p. 65). Totul, gând, cuvânt, simțământ, reverie, totul, absolut totul se pierde în incertitudine, în tăcerea și răceala zărilor ermetice.

Putem distinge, totuși, câteva posibile teme, îndeajuns de arborescente, îndeajuns de nesigur conturate: Eul în sine (*Cartea lui Daniel*), Eul și spațiul (*Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel*), Eul și timpul (*Sincopa*), Eul și cultura veacului (*Troglodiții din Saint-Germain-des-Prés*), Eul – trupul – ființa (*Fizica cuantică divină – Biologia celulei*) etc. Spre mijlocul și, apoi, spre finele periplului, se întrezăresc și firave lumini mântuitoare: „Cât a trecut? Memoria știe? Memoria e nemurire? Pielea se strică, viscerale putrezesc, respirația se oprește. Emoția, norul memoriei, niciodată. A început așa, în prima zi? Big Bang sau oftatul Lui? Și înainte de asta? Viața? Atât de simplu și de obscur? Atât de grotesc: clic... stop?” (p. 72). Sau: „Învață să rabzi! Răbdarea e cea mai înaltă virtute când senescența îți macină mușchii, când privirile se înmoaie în ceață de sepulcrul tomnatic, când amintirile sunt cea mai prețioasă clipă a prezentului, comoara neîngropată de nimeni, niciodată. Învață să crezi” (p. 176). Și încă: „Dar învață să crezi. Învață să crezi că ești, că ai fost, că vei fi, mereu, acolo, aici, în straturile

ultim ale unei călătorii exasperante, disforice. „Învață să rabzi” (nimicnicia și zădărnicia vieții și ale lumii acesteia). „Învață să crezi” (în vedenia altei lumi și a altei vieți). Căutările te vor conduce, poate, de la dibuirile minții la revelație. Dezbateră gravă și perenă, profunzimea analizei sufletești, modernitatea ideilor, altitudinea spirituală, eleganța stilului feresc proză lui Lucian P. Petrescu și de experiențele sterile ale postmodernismului și de mahalagismul și pornografia maculaturii de gang, cultivată, cu ferveoare, ici și colo.

Carte a reflecției adânci, neconținute, obsesive, carte a introspecției necruțătoare, carte a unui realism hipnotic și a unei rarissime curiozități metafizice, carte a gândului, dar, poate, mai cu seamă, carte inspirată, demnă de cea mai ingenioasă analiză, dar cvasi-inanalizabilă, carte a unei frumuseți spectrale, de neuitat, *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel* se impune atenției unui cititor avizat și avertizat printr-o însușire de o frapantă originalitate: anume, scriind-o, autorul ei, aidoma marilor poeți mistici, pare să fi cerțat, eremitic, hieratic, hăric, tărâmul tenebros, accesibil abia după truda unei vieți întregi, situat între subconștient și conștiință. Acolo sunt înțelesurile ultime, decisive, acolo sunt și simțămintele genuine, acolo substanța este formă și forma este substanță.

O carte unică, în care poetul Lucian P. Petrescu și prozatorul Lucian P. Petrescu se întâlnesc, răsfrânți față spre față, de oglinda aceluiași suflet.

Timișoara, 21 martie 2025

Eugen Alupopanu

Aruncatul în gol

Mă arunc în toate golurile pe care le văd.
Îmi este milă de ele.
Simt nevoia să le umplu cu ceva
și le umplu cu mine.

Atunci când muream

Ce bine mai trăiam când muream!
Erau la modă trădările, ca și în ziua de azi,
doar că pe vremea aceea puteai să fi condamnat
la moarte pentru asta.
Dacă-i plăteai însă bine pe temniceri și călăi,
rămâneai în viață.
Dar nu datorită lor, ci mie, care
primeam o parte din peșcheșul acestora ca să
pun capul pe butuc în locul celor
sortiți execuției publice.
Mă lăsam, dacă pot zice așa, executat de bună voie,
pe de-o parte, pentru a-mi asigura traiul zilnic,
pe de alta, fiindcă îmi plăcea să mor.
Și-mi plăcea pentru că,
imediat ce-și termina călăul treaba
de făcut, îmi creștea un cap nou pe umeri.
Cel vechi se rostogolea zile în șir pe străzile orașului,
privind cu ochii larg deschiși
la oamenii pe care-i întâlnea în cale,
zicându-le cu gura însângerață
bună ziua sau bună seara,
în funcție de momentul zilei,
intrând cu unii dintre ei în vorbă,
vorbind de fapt numai ea, gura,
turuind ca o moară stricată,
ca o gură stricată, mai bine zis,
deși era nespuns de frumoasă,
semăna cu o floare, mirosind,
cu forța unei grădini întregi, a moarte.
Și-i erau și urechile vii, ca să poată auzi mirosul
și să se bucure pe îndelete de el.
Și să audă și gândurile dinăuntru, rămase și ele treze.
Cum cele două capete nu se cunoșteau, neavând când,
gândeau separat unul de altul.
Cum să nu-ți fie drag să trăiești?
Condamnările la moarte erau în floare.
Muream uneori și de două ori pe zi.
Aproape că nu reușeam să cheltuiesc tot ce câștigam,
și câștigam mai departe, căci călăii și temnicerii
aveau mare nevoie de mine, ca să poată câștiga și ei.
Mulțimile adunate în piață era dornice de sânge,
nu le interesa cine era cel trimis la moarte.
Mă împăcam la fel de bine și cu ștreangul, doar că
aveam de suferit de pe urma lui, în sensul că-mi
păstram vechiul cap, ce murea numai puțin, înviind
după aceea la loc, și cu vechile gânduri, care nu
mureau niciun pic, ca să nu mai vorbesc de gură,
ce nu mai înflorea deloc. Nu mai avea cine să-i
întrebe de sănătate pe oamenii de pe străzi și nici
cine să le spună bună ziua sau bună seara, întrucât
ei nu-și spuneau asta niciodată, crezând fiecare
despre celălalt că e trădător. Nu erau prea departe
de adevăr. Trădarea era la modă. Se trăia bine de pe
urma ei. Doar că uneori mai trebuia să și mori. Dar
nu de plăcere, așa cum făceam eu, pentru a avea o
viață îmbelșugată.
Vremurile acelea au dispărut. Nu însă și trădătorii.
Sunt mai mulți azi decât atunci. Dar nu le mai pune
nimeni capul pe butuc. Iar eu mi-am cam pierdut
plăcerea de a muri. Plus că s-a descoperit între timp
că sângele pe care-l vărsam era mincinos, nefiind
deloc, dar deloc al celor condamnați la eșafod. De
la asta mi se și trage felul în care trăiesc acum. La
limita sărăciei, adică. Cât despre temniceri și călăi,
vai și amar de viața lor!

De-a-ndoaselea

Și acum?
i-am spus mamei după ce m-a născut,
încotro?
Încolo, mi-a răspuns ea,
arătând cu mâna spre viitor.
Eu mă născusem însă cu gândul s-o iau îndărăt.
Ratasem întâlnirea cu marele viscol din 54
și țineam morțiș să dau ochii cu el.
Ce grozav ar fi fost să putem veni împreună pe lume!
Oamenii din sat să se uite afară pe geam și să spună:
Oho, ce mult seamănă copilul ăsta cu zăpada.
Uite-l cum troienește ulițele satului.
Până mâine o să nămețească toate casele!
Nici măcar de casa părinților lui n-are milă!
E viscolul, nu sunt eu, așa că dă liniștit la lopată, tată.
Chiar nu te doare?, o să-l aud pe tata întrebând.
Vântul se va repezi să-i amestece vorbele
Cu pașii mei, ducându-i dincolo de marginea satului,
Troienind clopotnița cu ei, apoi bărbile sfinților din
biserica. Va pune însuși Dumnezeu mâna pe lopată,
Să facă parte, ca eu să-mi pot continua mersul

de-a-ndoaselea spre războiul în care tocmai a murit
bunicul. Ce poate fi mai frumos pe lume decât să-ți
fie nașterea de aceeași vârstă cu moartea bunicului tău?
Viața acestui copil seamănă cu moartea tuturor
soldaților plecați pe front, vor striga oamenii pe la porți.
Întoarce-te, se va ruga mama de mine.
Îți stătea mai bine ca viscol, erai mai chipeș
când erai zăpadă.
Încă puțin, mamă, până dau de copilăria bunicilor tăi!
O să-ți iasă și alte războaie în cale, va zice ea.
Ce-ți trebuie copilăria altora, când o ai pe a ta?
Cum să-i spun că eu de dragul mersului înapoi
Am vrut să mă nasc?
Mama îmi aude gândurile și zice
până unde, ca să știu ce le spun fiilor tăi
care vor să te cunoască.

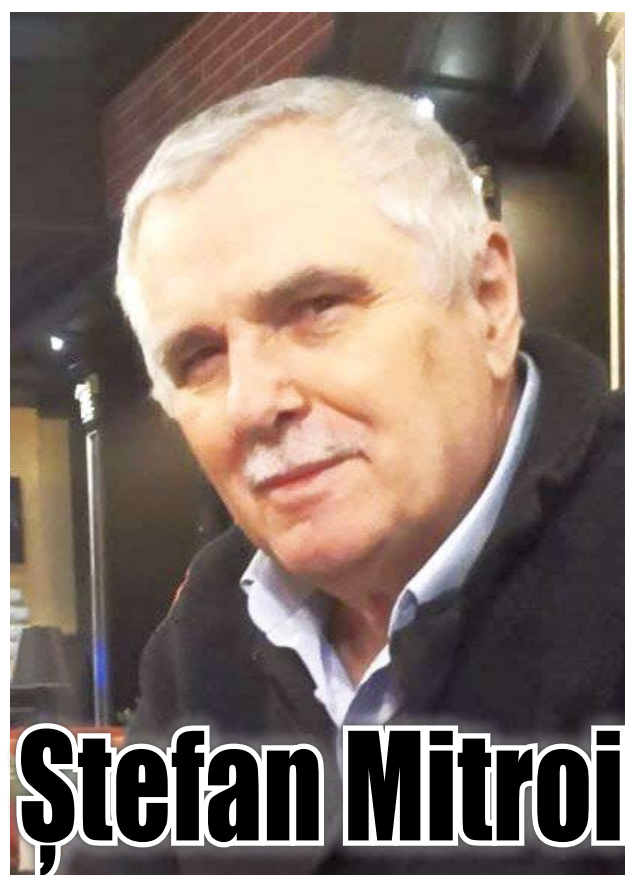
Câțiva pași, mamă!
Câți? Până unde?
Nu mai departe de începutul lumii,
Dar să nu-i vorbești despre asta nimănui.
Nici măcar tatei.
Ehei, se va pune mama pe oftat,
tatăl tău nu mai este, s-a dus.
Am obosit tot rugându-l să se oprească.
Dar el dădea mai departe la lopată.
Se apropia de fundul pământului.
Când mi-am dat seama ce face
era prea târziu să-l mai întorc din drum.
Să nu zici că și lui Dumnezeu
I s-a întâmplat la fel, voi striga eu
speriat, din depărtarea unui veac de demult.
Ce-mi pasă mie de Dumnezeu? va țipa mama
din pragul casei. Eu mă gândesc doar la tine.
Întoarce-te până nu e prea târziu.
Mai lasă-mă doar nițel mamă.
O să mă vezi curând înapoi.
Of, of, începe mama să se căineze.
Cine m-o fi pus să te nasc?
Numai puțin, doar câteva mii de ani după care..
Să fi știut, plânge ea cu lacrimi amare, c-o să fii
atât de neascultător, nu te-aș mai fi născut niciodată.
Aproape c-am ajuns, îi strig din negura vremurilor.
Așteaptă-mă c-o să vin.
Viscolul îmi amestecă vorbele cu frigul din părul ei
ducându-le pe dealurile din preajma satului.
Doamne, vor spune oamenii,
privind din fundul pământului la noi,
seamănă leit cu zăpada nașterea acestui copil,
iar amândouă cu moartea.
Uite-le c-au trecut de streășina caselor.
Până mâine dimineată vor
vor acoperi satul ăsta cu totul.

Oameni fugiți din poze

Tăcută și cuprinsă de încremenire. Așa o găseam de
fiecare dată. Însă acum era altfel. Ușa de la intrare se
furișase într-una dintre odăi! Să văd și eu cum este
pe aici, zicea, încercând să-ți stăpânească uimirea.
Odăii cu pricina nu i-a trebuit mult s-o tulsească
afară, mânăta de aceeași curiozitate, să vadă cum
e! Afara aștepta de multă vreme să facă un pas
înăuntru. L-a făcut apoi pe următorul. Nici vorbă să
termine de intrat. Și-a dat destul de repede seama
că n-o să poată încăpea toată în cele trei odăi ale
casei, oricât de mulți pași ar fi făcut. Se umpluse
casa de ea, în timp ce înăuntru se rătăcise prin
afara ce rămăsese în curte. Dincolo de gard era și
mai multă afară. Ca să nu mai vorbesc de cea de
dincolo de sat. Intra afară în casa noastră întruna
fără să se golească curtea de ea. Satul și câmpul din

Costin Brăteanu

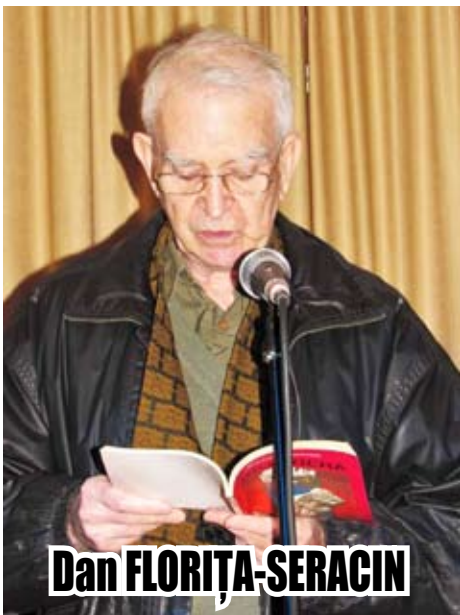

Ștefan Mitroi

jurul satului, nici atât! Abia am reușit să mă strecor
pe ușă. Adică toate își fac de cap în casa asta și
vouă chiar nu vă pasă? am țipat, în timp ce treceam
pragul, la cei din pozele de pe pereți. Nu mai știai
ce să crezi, văzând ce se întâmplă. Și se întâmpla că
afara, simțind strânsoarea rece a pereților, încerca
să se întoarcă de unde venise, dar nu mai avea pe
unde, deoarece pe ușa de la intrare pășea mereu
înăuntru altă și altă afară. Am deschis largă fereastra
și am început s-o împing în curte. Noroc cu îngerul
din icoana de deasupra patului, care a venit să mă
ajute. De unul singur n-aș fi putut să mă descurc.
Oamenii din poze își schimbaseră locurile, fără ca
eu să bag de seamă. Trecuseră dintr-o poză în alta
și, din încremeniți și muți, cum erau mai devreme,
se mișcau de colo până colo, turuind fără oprire.
A fost nevoie să-i punem pe toți la loc. Fiecare în
dreptul vieții și vârstei lui. Cu ușa a fost mai greu.
Căpătase gustul libertății. Umbla brambura prin
sat, poftindu-i pe cei întâlniți în cale să treacă prin
ea spre oriunde li se năzărea lor să ajungă. Și cum
ei o credeau, chiar ajungeau acolo unde își doreau.
Mai puțin dinspre bătrânețe spre tinerete, așa ceva
nu se putea, deși unii dintre ei - Doamne, ce oameni
lipsiți de minte! - numai la asta visau. Nici cu odăile
n-a fost prea ușor. Se tot schimbau între ele. Era o
vraiște de nedescris în casa în care crescusem. I-am
strigat înăuntru să vină înapoi. M-a auzit într-
un târziu și-a venit. Se lăsase frigul, însă ar mai fi
stat pe afară. Începuse să-i placă și lui libertatea.
Oamenii fugiți din poze se întorseseră la locurile
lor și încremeniseră din nou. Încremenise și timpul
odată cu ei. Mare noroc cu îngerul! Fără ajutorul
său, rămânea înăuntru casei noastre pe drumuri,
în vreme ce afara continua și acum să dea buzna
înăuntru. Ai văzut ce era să faci? mi-a spus casa ușor
îmbufnată, când totul s-a liniștit. Eu? am ridicat din
umeri nedumerit. Da, tu, s-au grăbit ferestrele să-i
țină isonul. Cum așa? am întrebat. Streășina, deși nu
cădea nicio picătură de ploaie, s-a pus dintr-odată pe
lăcrimat. Tu ce spui despre toate astea? i-am șoptit
îngerului la ureche. Cred că ești vinovat, într-adevăr,
mi-a răspuns el. Păi de ce? Fiindcă te întorci aici
prea rar. Poate c-ar fi mai bine să pleci și să nu mai
vii deloc. Cum știu că nu-ți stă în putință un astfel de
lucru, lasă-mă pe mine să plec în locul tău. Și eu?
Tu o să treci în locul meu în icoană. Până când?
Până ce o să te vindeci de vinovăție. Și dacă asta o
să dureze până la sfârșitul vieții? Ce tot vorbești? O
să ai nevoie de mai multe vieți. Una e prea puțin! Ai
înțeles? Am, zic. Și le fac streșinilor semn să tacă. Ca
să pot plânge eu în locul lor.

Ochii bunicii

Dintr-odată pământul s-a acoperit
de zăpadă.
Doar că nu văzuse nimeni să ningă peste noapte.
Tata a dat toată ziua la lopată
ca să avem pe unde ieși din curte.
Nu i-a trebuit mult să înțeleagă.
Lumina ochilor bunicii nămețise
câmpul din împrejurimi și satul.
Se întinsese orbirea ei peste tot.
Ți-era mai mare dragul să te dai cu sania
pe albul nesfârșit din ochii bunicii!

Dan FLORIȚA-SERACIN

09.07.2022 Astăzi de dimineață, sâmbătă fiind, m-am dus la cimitir, ducându-i Luciei un buchet de frezii albe, florile ei preferate. Le-am cumpărat ieri de la *Carrefour*, unde am fost pentru a-mi completa proviziile cu de-ale gurii. Vremea e în continuare nestatornică, bine măcar că am scăpat de căldurile caniculare. Se anunță furtuni, se emit coduri galbene, portocalii, dar la noi nu cade picătură de ploaie.

Întors acasă, trântit pe dormeză, am deschis tableta și am accesat situl pe care Google îmi adună E-mailurile primite. De obicei sunt reclame pe care diferite firme se încapățânează să mi le trimită, deși îmi exprim prin click-urile de rigoare mereu dorința de a nu le mai primi. Acum îmi vine un mesaj de la Marian Odangiu, secretarul USR, filiala Timișoara, prin care sunt anunțat că *ne-a părăsit* Lucian Erwin Bureriu la vârsta de 79 de ani (urma să împlinească în noiembrie 80). Mi-a sărit inima din loc. Cu Lucian, pe atunci prefera să i se spună Erwin, nici nu știam că-l mai chema și Lucian, fusesem coleg de clasă, ba mai mult, coleg de bancă. Eram în clasa a V-a, aveam 10 ani, fiindcă mă dăduseră la 6 ani în clasa I, și fusesem repartizat la Școala nr. 4, adică *La Pompieri* (i se spunea așa fiindcă școala ființa lângă remiza pompierilor din oraș), de pe strada Victor Vlad Delamarina, care se continuă cu

strada Făgetului. Era un băiat retras, chiar sfios, din multe puncte de vedere asemănător mie. Și cum, vorba aceea, cine se aseamănă se adună, ne-am găsit și noi, după ce toți ceilalți colegi s-au plasat care cum a vrut, să ne așezăm împreună într-o bancă, singura rămasă liberă. Am aflat mai târziu că era poet, în timp ce eu scriam scenete pe care le jucam împreună cu prietenii de pe strada *Nedelcu*, azi *Avram Iancu*, în curtea casei.

Din nefericire, în clasa a VI-a, începând cu al doilea pătrar (anul școlar era împărțit după model sovietic în pătrare), a trebuit să ne despărțim, fiindcă mama adoptivă mi-a murit în vara lui 1954, iar tatăl adoptiv, uica Livi, a găsit de cuviință din toamna aceluiași an să mă retrimite părinților biologici sub pretext că, rămas singur, nu mă mai putea întreține. Mai târziu a vrut să desfacă și adopția, după ce s-a recăsătorit, dar asta nu i-a mai reușit și, urmare a fricțiunilor iscate, relațiile sale cu părinții mei firești s-au deteriorat până la totala răcire.

Cu Erwin am redevenit colegi în primele două clase de școală medie (pe atunci a VIII-a și a IX-a), comuniștii nu agreau la început denumirea *liceu*, ca apoi să ne despărțim iarăși, fiindcă eu m-am transferat la cealaltă școală medie din oraș, ca să pot frecventa acolo secția umanistă.

Am participat împreună la ședințele cenaclului literar de pe lângă Casa de Cultură a orașului condus de Radu Theodoru, unde ne-am citit și ne-am audiat reciproc producțiile literare. Dacă inițial Erwin fusese atras de poemul epic, aducând elogii faptelor eroice ale voievozilor români, a ajuns cu timpul să conceapă texte lirice, gen *Primăvara pictoriță*, cum îmi amintesc că se numea unul dintre ele, proslăvind frumusețile naturii. Pe vremea aceea, la 16 ani, eu debutam cu povestiri în singura revistă destinată copiilor de vârstă școlară, *Scânteia pionierului*.

Apoi drumurile noastre s-au despărțit, deși am urmat aceeași facultate de filologie la Timișoara eu am plecat în învățământ, iar Erwin, acum doar Lucian, s-a acuiat pe lângă diverse instituții timișorene, presă literară, radio, muzeu, unde și-a făcut veacul până la plecarea, după revoluția din '89, în Statele Unite. Nu a rămas însă definitiv

Lucian (din Amintirile unui octogenar)

acolo și, iată, l-a găsit, poate cum a și vrut, moartea pe meleagurile străbune. *Fiat sit terra levis!*

10.07.2022 După cele scrise ieri m-am străduit să-mi aduc aminte numele profesorilor noștri din clasa a V-a. Pe majoritatea mi i-am amintit: dl Comșa la română, dl Săbăduș la matematică, dl Dabiciu la chimie, dl Mândru la istorie, dl Muraru la geografie, dna Vidu la fizică (fica cunoscutului compozitor Ion Vidu), dl Nadolin, care ne-a fost și diriginte, la limba rusă. Iar dintre colegi, în afară de Erwin Lucian Bureriu mi-au mai rămas în memorie Nelu Berariu, Puiu Pretorian, Sorin Sevcicu, Bujor Dărăbanț, Pupu Crețu, Nicu Sorescu, Sandi Boceanu, Pupu Biriș, Biță Boteanu, Lucică Pasăre, Călina și nu mai știu cum, frații Fărcaș. Cam atât!... Puțini. Au trecut totuși 68 de ani!

11.07.2022 Astăzi, luni, nu m-am îndeletnicit cu altceva decât cu udatul florilor. Trebuia să le ud ieri, dar am preferat să mă uit la Marele Premiu de Formula 1 al Austriei. Se înfruntau pentru trofeu două forțe automobilistice, echipa locală *Red Bull*, în frunte cu olandezul Verstappen, și *scuderia Ferrari*, având ca principal competitor pe monegascul Leclerc. A fost o cursă palpitantă, plină de suspans, în care Verstappen, pornit din *pole-position*, a fost de trei ori ajuns și întrecut pe parcursul celor 72 de tururi ale circuitului de Leclerc. Acesta era totuși să piardă cursa, după ce coechipierului său de la Ferrari, spaniolului Sainz, aflat la un moment dat pe locul al doilea, i s-a aprins motorul în timpul desfășurării competiției, trebuind să abandoneze, astfel că Verstappen s-a văzut în poziție avantajoasă, în imediata apropiere a monegascului, pe ultimele tururi de circuit. În cele din urmă Leclerc a rezistat totuși tentativei de a fi depășit și

a obținut primul loc cu o singură secundă avans în uralele fanilor *scuderiei* italiene, care au aprins în final torțe cu fum roșu în cinstea victoriei acesteia.

Fum și iarăși fum. Simbolul efemerului! Astăzi câștigătorul e adulat iar mâine, pierzând, cade în uitare.

Astă-noapte mi-am visat părinții naturali, trecuți de mult în neființă. I-am mai visat eu, dar, după câte îmi amintesc, niciodată împreună. Erau destul de supărați, voiau să mă facă să pricep ceva. În cele din urmă, văzând că mama nu are nicio șansă de a mă face să înțeleg ceea ce doresc, tatăl s-a gândit să ia el inițiativa. A pus mâna pe o cârtică și un carnet și cu o foarfecă s-a apucat să-i decupeze din copertă un pătrățel. Pătrățelul avea o altă culoare decât restul copertei, părea de un luciu gri-metalic, așa că decupajul se putea face lesne. Apoi au dispărut. Oare ce interpretare aș putea da visului acestuia? m-am întrebat imediat după trezire. Întrebării nu i-am găsit încă un răspuns satisfăcător.

Ieri seară m-a sunat sora mea mai mică, Corina, din Franța. E stabilită acolo prin căsătorie de aproape 30 de ani. Locuiește în Burgogne, pe lângă Dijon. Are o fată, Olivia, care e pe cale să termine medicina. Corina mi-a spus că în vara aceasta, împreună cu niște colege, Olivia plănuiește să viziteze Vietnamul. Nu știu de ce tocmai Vietnamul, nu am întrebat, oricum nu mă privește. Dar cred că și Corina ar fi dat din colț în colț încercând să găsească un răspuns dacă m-aș fi găsit să întreb. Sora mea din Franța năzuiește că se va îmbogăți jucând la loto. Precum personajul acela al lui Caragiale. Ba încă își face planuri în ce fel va folosi banii câștigați. În primul rând, va cumpăra o vilă la Montpellier. Apoi nu mă va uita nici pe mine și mă va duce la medici vestiți din Franța. Poate la vestitele clinici din Lyon. Va vedea ea.

Continui să nu mă simt bine. Greutatea din hipocondrul drept mă deranjează aproape continuu. Am o senzație ce îmi aduce aminte de perioada de recuperare în trecute alte maladii, numai că această recuperare nu se mai termină. Dacă insist să stau în poziție verticală peste anumite limite, încep să transpir. Parcă și transpirația mi-a căpătat un miros particular, nemaicunoscut. Oare cât o s-o mai duc așa?

„Calea Victoriei” o revelație, o ninsoare poetică, o energie plutind în Univers

Christine Bernadette ROUSSEAU

Calea Victoriei - poeme în proză - este o cale prin care ni se dezvăluie catharsisul poetului Nicolae Silade, o cale propusă nouă, cititorilor. Dacă o urmăm sau nu, numai de noi depinde.

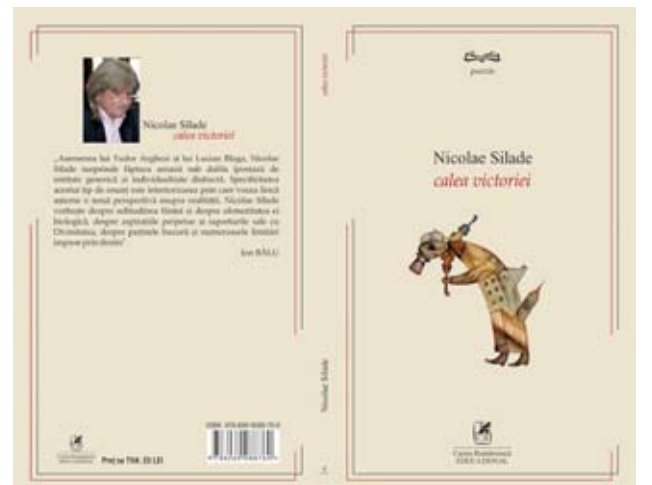
Nicolae Silade se identifică cu 13 pixeli pe care ni-i prezintă sub un interesant motto: „Dă-mi, Doamne, o mică tutungerie, un bar sau orice altceva, numai nu această nesuferită meserie de poet unde trebuie să îți storci creierii întruna” (după Ezra Pound). Prin definiție pixelul este un element component foarte mic al imaginilor grafice digitale (fotografii, desene etc). Cuvântul provine din engleză, de la *PICTure Elements* (element de imagine). Revenind la pixelii cărții lui Nicolae Silade constatăm că poetul ne prezintă mai multe stări de spirit „ascunse” în universul care pare minuscule dar, în esență înțelegerii, este un univers fără margini: „te simți ca un pixel într-o nesfârșită hologramă și întreg sistemul solar e un pixel față de alte sisteme solare galaxii roiuri de galaxii...”. Numai

de fatum depinde ca poetul să fie o multitudine de galaxii de cuvinte cu frumoase înțelesuri.

Mitul Peșterii, alegoria lui Platon, este o pledoarie pentru ieșirea din ignoranță, pentru recunoașterea și afirmarea inteligenței umane. Filozoful grec susținea că „a cunoaște nu este altceva decât a-ți reaminti”, adică a redescoperi printr-o călătorie spre suflet ceva ce face parte din ființa fiecăruia dintre noi, pentru unii mai puțin, pentru alții mai mult. Citind „Calea Victoriei”, m-am transpus într-unul dintre acei oameni care descoperă lumea poetului așa cum oamenii din caverna alegoriei menționată mai sus își imaginau viața prin umbrele proiectate de foc și iată ce am descoperit: „am început să văd când am început să gândesc frumusețea lumii acesteia da frumusețea lumii acesteia e în schimbarea ei cu altă lume lumea care se va naște din cuvântul meu...” (aleea litoral II).

„la o masă lungă și bogată”, poezie în care la capătul acelei mese lungi care părea fără sfârșit, cu ajutorul luminii ce lumina, gândului ce gândea și cuvântului ce cuvânta, poetul nu poate să găsească altceva decât o oglindire a sinelui. Ce frumos ar fi să ni se întâmple astfel și nouă, cititorilor, să ne regăsim în slovele, în stările, în energia transmisă de autor... Și chiar cred că e posibil să ne regăsim; eu chiar pot spune că m-am regăsit. Aici aș vrea să îmi fie permis să îl parafrazez pe poet spunând că prin ceea ce ne transmite în această carte îl preavedem.

Emoția cea mare, emoția pe care o așteptam a urcat în mod gradat în carte până a ajuns la „ninsura cea mai mare de pe muntele mic”, titlu-metaforă care îmi spune că „ninsura cea mare” e inspirația iar „muntele mic” e însuși poetul. Voi încheia citând o parte din această pledoarie închinată purității: „și mă bucur ca un copil pentru că trebuie să fi un copil ca să poți intra în împărăția

cerurilor acum când se întorc zăpezile de altădată acum când se întorc clepsidrele când se albește veșnicia ninge ninge ca în fotografia făcută în cimitirul catolic acum treizeci de ani când aveam treizeci de ani și spuneam că morții sunt ca fulgii de zăpadă care se topesc în palmă și spuneam că viii sunt ca fulgii de zăpadă care se topesc în palmă... (aici am citat un fragment din „ninsura cea mare de pe muntele mic”).

Pentru mine, când o carte îmi lasă o impresie atât de puternică încât să nu o uit niciodată înseamnă că am câștigat un pixel de eternitate/înțelepciune și astfel mi s-a revelat și citind cartea „Calea Victoriei” a poetului Nicolae Silade.

Volumul a apărut la Editura „Cartea Românească Educațional” Iași și are pe coperta patru un cuvânt al lui Ion Bălu și ilustrația copertei unu (cum nu se putea mai potrivit!) este „Om care cântă la vioară cu fundal alb” de Eugene Ivanov.

Simboluri esențiale în poemul Luceafărul, de Mihai Eminescu

Gheorghe ȘEȘEȘAN

„Nu e nimic, / Și totuși e / O sete care-l soarbe, / E un adânc asemenea / Uitării celei oarbe.”

Setea este un semn general al morții. Apa este prezentă în toate ritualurile de înmormântare, începând de la „scaldă rituală” (ritual de purificare evident, care spală trupul de toate păcatele lumii de aici, pregătindu-l pentru viața de dincolo), continuând cu ritualul de inițiere, care ia forma unei morți simbolice, și în care apa este prezentă cu necesitate (neofitul este aruncat într-o fântână, bea toată apa și apoi devine un altul, pregătit pentru o nouă probă inițiată – vezi proba fântânii din *Punguța cu doi bani*, același episod din *Fata babei și fata moșneagului*, „închiderea” în fântână a lui Harap-Alb de către spân etc., etc.) și „sfârșind” cu trecerea apei mari a celui călătorit în „ceea lume”, episod în care apar „adjuvanți” ce „stăpânesc” lumea apelor (**vidra**, de pildă). În nuvela *La țigănci*, de Mircea Eliade, protagonistul este cuprins de o sete cumplită. El trece, în acel moment, în „lumea dreptilor” fără măcar a-și da seama de acest lucru. Este statutul și tragedia omului modern.

Apa aceasta adâncă, nesfârșită, semn al coborârii, a creat și un **mitologem** în folclorul românesc, și anume, **sorbul**. Așa cum setea cumplită îl împinge pe cel călătorit înspre apele adânci ale morții apa, la rândul ei, îl **absoarbe** pe neofit în adâncimile ei nedefinite. Aflăm, în acest fel, că Luceafărul a trecut de granițele vieții, fiind atras, ca un magnet, fără a i se putea împotrivi, de **sorbul morții**: „Locul acestui mitologem este neclar în folclorul românesc. De regulă, cuvântul apare în sintagmele Sorbul pământului, Sorbul apelor, Sorbul mărilor, Sorbul iezurilor. În toate aceste contexte, cuvântul Sorb e legat de verbul a sorbi și explică fie procesul de absorbție a tuturor apelor curgătoare într-o imensă mare, fie se referă la «absorbția» de către cer a ploilor pământeste, care se revărsă apoi sub forma ploilor torențiale. În primul caz (Sorbul Pământului), e pomenit în textele cântecelor funerare. Simion Florea Marian spune că «un bocet din Banat susține că sufletul celui răposat, în călătoria lui din Lumea aceasta în cealaltă, trebuie să treacă peste o mare foarte adâncă, care înconjoară pământul și care se numește [...] Sorbul pământului. În râpa acestei mări se află un brad colosal, numit bradul zânelor. Ajungând sufletul la acest brad, îl roagă să-i întindă vârfurile ca să poată trece pe ele de cealaltă parte de mare»” (Ivan Evseev, 1994).

Așadar, așa cum, într-un alt tablou eminescian, „planeții” sunt atrași inexorabil, în tumultul vieții, de o forță absolută, irepresibilă, tot așa suntem „absorbiți” în moarte, de un turbion care nu se referă doar la existența umană, ci (și) la aceea a întregului univers: „Cum planeții toți îngheață / Și azvârl rebeli în spațiu.”

Nimicul care îl soarbe pe protagonist, asemenea unei ape adânci, este tocmai moartea, prin tărâmul căreia „neofitul” trebuie să treacă, pentru a ajunge, în cele din urmă, la izvoarele vieții.

Iar poemul continuă, subliniind faptul că „tărâmul” în care a intrat Luceafărul nu este altceva decât un **adânc**: „E un adânc asemenea, / Uitării celei oarbe.” Or, **adâncul** este teritoriul morții, așa cum transpare în credințele populare, în vise, în semne și în simboluri: „Se crede că acela care visează că a căzut într-o prăpastie va muri” (2. GOROVEI, p.149)” (Romulus Antonescu, 2004). Visele sunt premonitoare, astfel încât „căderea în moarte” este o „etapă” a călătoriei personajului central al poemului.

Dar periplul acesta nu e lipsit de „primejdii”. În drumul său spre Demiurg, Luceafărul înfruntă, pentru început, **infinitețea morții**: „Prăpastie, în greacă, la fel ca și în latină, desemnează ceea ce este fără fund” (Alain Gheerbrandt, 1990).

„Trecând” peste moarte, Luceafărul dorește să ajungă acolo, în „retortele” misterioase și absconse ale existenței: „În textele apocrife, el simbolizează, global, **stările informale ale existenței** (haosul tenebrelor originare)” (Alain Gheerbrandt, 1990).

„Setea” aceasta, care „transportă” omul spre infi-

nitul morții nu este lipsită de sens. Scopul său este, în final, uniunea mistică supremă: „Dar prăpastia poate să indice și integrarea supremă în uniunea mistică” (Alain Gheerbrandt, 1990).

Apele infinite reprezintă, în fapt, tărâmul peste care domnește stăpânul absolut al firii: „În tradiția sumeriană, locuința stăpânului lumii plutește peste ape” (Alain Gheerbrandt, 1990).

„Adâncul” este, de altfel, un element central al majorității cosmogoniilor: „Prăpastia «intervine» în toate cosmogoniile.” (Alain Gheerbrandt, 1990)

Și revenim, apoi, în punctul de pornire; călătoria Luceafărului nu este altceva decât drumul fiecăruia dintre noi, în căutare de sine: „În vise (s.n.) (...) **abisul apare ca o invitație la explorarea profunzimilor sufletului**” (Alain Gheerbrandt, 1990)

Mai trebuie să remarcăm, apoi, faptul că intuițiile lui Eminescu sunt de-a dreptul geniale. La puțină vreme după Eminescu, Albert Einstein dezvoltă teoria relativității, în care arăta că punctele de reper ale umanității sunt relative (și iluzorii), doar niște convenții, de fapt: oricând **sus** poate deveni **jos**, **adâncul**, **cer** iar **cerul**, **prăpastie**. Este „lecția” pe care o dă, umanității, cosmogonia arhaică: „De scară sau de un substitut al acesteia (pom, plantă cățărătoare) se leagă mitologemul urcării omului spre cer. Din punctul de vedere al simbolismului psihologic, moral și religios, „treptele sau scara reprezintă, în toate tradițiile, drumul către o realitate absolută [...] concentrată într-o zonă sacră, într-un centru, care poate fi formulată prin „templu”, „munte cosmic”, „axă a Universului”, „pomul vieții” etc.” (M. Eliade, *Insula*, 22). Tot pe o scară (sau pe o frânghie) coboară eroii din basm în lumea subpământeană, trecând printr-o prăpastie sau printr-o fântână; drumul morților poate fi reprezentat ca o scară coborâtore sau ca una suitoare. Alături de unele mumii ale Egiptului antic s-au găsit scărițe miniaturale (V. I. Propp, *Rădăcinile istorice*, 265). În psihanaliză, visele în care se urcă sau se coboară simbolizează actual sexual, dar M. Eliade consideră asemenea interpretare prea unilaterală și simplistă (Mythes, 147). (Ivan Evseev, 2004).

E un adânc asemenea, / Uitării celei oarbe.

A uita înseamnă **a muri**. În textele ceremoniale de înmormântare, **dalbul de pribeag** este rugat să își trimită dorul înapoi. Cu alte cuvinte, **să uite** lumea din care tocmai a plecat.

Mai mult decât atât, **uitarea** este **oarbă**. Nu doar că totul este lăsat în urmă, aneantizat, dar nici nu mai poate fi **materializat, văzut**: „Pentru alții orbul este cel care ignoră aparența înșelătoare a lumii, și datorită acestui fapt are privilegiul de a cunoaște realitatea secretă, profundă, interzisă muritorilor obișnuiți. **El participă la divin** (...)” (Alain Gheerbrandt, 1990).

Intrăm aici pe nisipuri mișcătoare, din perspectivă umană. **Orbirea, uitarea**, sunt tot atâtea „praguri” pe care omul obișnuit nu le poate trece. Umanitatea uită că a fost, cândva, divinitate, iar orbirea se poate referi nu doar (sau chiar deloc) la infirmitatea fizică, ci la incapacitatea de „a vedea” dincolo de aparențe, la neputința de a mai avea viziuni interioare, care să ne re-apropie de divin: „Precum orbul nu pricepe frumusețea culorilor, numai dacă i s-ar reda vederea, așa oamenii orbi cu duhul nu cunosc pe Dumnezeu și nu pricep frumusețea fericirii sufletești până nu li se deschid ochii spirituali” (Victor Aga, 2005).

Omenirea întreagă, din perspectivă divină, suferă de orbire, iar vindecarea nu poate veni decât prin refacerea căii interioare înspre originea divină: „Orbul din *Evanghelia* (Ioan, 9,7) închipuie omenirea, care zăcușe în întuneric înaintea de Hristos, și pe care Mântuitorul a scos-o din vechea orbire și a dus-o la cunoștința adevărului, la lumina credinței” (Victor Aga, 2005).

Luceafărul trece și prin această „parte de suferință” a omenirii, care se numește uitare, și orbire. Cel care este orb nu poate vedea lumina dumnezeirii, iar cel care uită nu va ști niciodată că a fost parte din rai.

Călătoria Luceafărului nu este un drum obișnuit, ci ilustrarea suferințelor îndelungate, a căilor sinuoase și împleticite pe care umanitatea le-a parcurs până a ajunge la revelația divină.

Este calea către sine a fiecăruia dintre noi; uitând de originea noastră divină, **uităm**, în fiecare zi, să ne întoarcem la **demiurgul** din noi, **orbii** fiind de strălucirea falsă a realității mincinoase din jurul nostru.

„Luceafărul” nu este „un basm singular”, al unui personaj mitologic și al unei fete de împărat disperate de iubire, ci reprezintă „povestea” fiecăruia. Noi, oamenii care uităm, în fiecare zi, că avem o călătorie de împlinit. Spre Demiurg.

viviani

Eugen Dorcescu

O arhi-amintire

Era o zi senină, ca și azi
(Tu, chintesență-a zilelor senine!)
Se destrămau păduri de sumbri brazi
În urmă, pe cețoasele coline.

Călătoream, de mult, către apus,
Când drumul m-a adus într-o câmpie
Greu adâncită-n umbra viorie
A codrilor ce-o străjuiau de sus.

Și te-am zărit. Departe, în amurg,
Fixai curbura unui spațiu, care
Înainta treptat în înserare
Cu soarele și neclintitul burg.

Stătea pe pod, sub ziduri. Te-am iubit
Acolo chiar, pe dalele curbate,
Și am rămas cu tine în cetate,
Și cred că tot acolo am murit...

Uitasem totul: codrii, lungul drum,
Cetatea, podul, gustul gurii tale...
Și, brusc, mi le-am reamintit acum,
Când mi-ai zâmbit, ca și atunci, pe dale.

Apostolii zburători ai literaturii sau cine plătește când scriitorul își plimbă genialitatea prin lume

Sărmana și draga noastră literatura română. Doamnă nobilă, fragilă și etern însoțită de cavaleri stipendiați, cunoscuți sub numele de „scriitori în slujba națiunii”. Aceștia, vai, nu pot sta locului. Azi sunt la Lisabona, mâine la Londra, poimâine la Lima. Și, firește, niciodată în sufrageria proprie – căci acolo ar trebui să plătească facturi sau, Doamne ferește, să scrie o carte pe bune. Ei însă nu se reprezintă doar pe ei. O, nu! Ei reprezintă literatura română în ansamblul ei. Da, da. Exact așa spun și în CV: „vocea literaturii române contemporane în lume”.

Christian W. Schenk

Literatura, însă, e cam subredă financiar. Așa că altcineva trebuie să bage mâna-n buzunar. Și o face! Institutul, o uniune, un ICR, ministerul, o fundație, un atașat cultural, o primărie din Cucuieții din Deal – se găsește cineva.

Pentru că nu e frumos să ceri unui geniu să plătească pentru propria glorie. Cartea? Publicată pe banii statului. Traducerea în islandeză, catalană, swahili? Cu fonduri, firește. Altfel cum ar afla lumea că autorul nostru a surprins în două paragrafe trauma colectivă a poporului român prin imaginea unei banane căzute pe gresie?

Prezentarea? Numai în Vancouver, Tokyo sau New York! Nu cumva în Vaslui sau Botoșani. Cine mai citește pe-acolo? Transport, hotel, diurnă? Desigur – plătite de alții. Bietul cont bancar personal e rezervat pentru lucruri importante: prosecco la Paris, sushi la Osaka, lacrimi lirice în Buenos Aires.

Dar stați. Mai există o specie. Cea aproape dispărută: adevărații promotori ai literaturii române. Cei care chiar traduc – nu trei poezii ale prietenilor lor, ci sute de cărți, autori uitați, marginali, adevărați. Ei plătesc tiparul. Corectează. Pun diacritice. Cară cutii cu cărți. Dorm sub plapumă groasă, că n-au bani de căldură. Nu călătoresc – că n-au bani nici de tren. Și nu-și promovează propriile cărți, că n-au timp. Ei fac literatură. Ceilalți trăiesc din ea.

Și, atâta timp cât fondurile curg, ei vor zbura. Ca lilieci culturali ai planetei, se agață de orice program de finanțare, festival, bursa, simpozion – și sug, sug, până într-o zi, când cineva le va spune: „Dar dumneavoastră, personal, ce-ați făcut pentru literatură, nu cu banii altora, ci cu propriul curaj?” Până atunci: Zbor plăcut, cavalerilor stipendiați ai metaforei! Lumea vă așteaptă. Și tot ea vă plătește.

Corneliu Octavian Rodeanu

* * *

Nu știi dacă e un vis mai vechi sau

A fost aievea, cândva, în trecut.
Străzile erau pustii, ca de sărbătoare dimineața,
Eu pășeam încet spre casă.
Vicios, întârziam intenționat să ajung.
Mă tachinam cu eul meu sobru,
Pe motiv că am lăsat soarele
să îmi vadă miezul nopții,
De parcă am putea să ascundem ceva
Între cer și pământ.
Atunci, de undeva, nu știi de unde,
De peste tot,
S-a auzit un strigăt prelung,
Ca de la o femeie ce vede
cum se topește viața în unicul fiu.
Ștriga, striga tot mai tare,
Încearcă să-L facă atent pe Dumnezeu,
Poate se va opri o clipă din treburile Lui,
Și nu va îngădui durerea femeii până la capăt.
Eul meu îmi spune șoptit dar ferm:
Hai repede acasă,
durerea ei va mai dura, la fel și strigătul.
Avea un ton ce lăsa impresia că știe ce se întâmplă.
– De unde știi?
– Am vorbit cu El acum cinci minute de veșnicie.
Era în bibliotecă, mi-a spus că e liber azi
Și vrea să asculte la căști teatru radiofonic.
La matineu începe Divina Comedie.

* * *

Îngerii nu au voie să ne ridice prea sus.

Ei pot să ne ridice puțin,
cât să nu putem visa că avem aripi.
Trebuie să rămânem oameni greșit crescuți,
alăptați cu propria formă dată binelui.
Construim lipsiți de pricepere și răbdare,
tot sperând că lumea trebuie să arate ca noi
Când vom pricepe, pentru a ne apropia de Sus
pe scara cu cheie.
Avem nevoie să învățăm cum să sugerăm infinituri.
Așa nu vom mai fi singuri.
Omul de lângă noi este dincolo de ce putem vedea.
Și, când cade aproape de tine,
poți face un gest de înger să-l ridici pe picioare.
După care el poate hotărî
dacă vrea să zboare o treaptă mai Sus
sau să îți cadă iar la picioare.
Înțelegi acum ce fac îngerii?
Sus rămâne la fel de departe.
Indiferent de câte ori ne aplecăm pentru cei căzuți,
îngerii se apropie doar atunci când la rândul tău cazi
și primești mâna care vrea să te ridice.
Este o aripă cu penele ascunse.
Ne este frică de îngerii.
Și nu am încercat niciodată să strigăm cu adevărat
Ajutor!

Rafael Matias

* * *

Toți se întrebă de ce a durat atât de puțin.

Eram așa de împliniți împreună
Încât „frumoși” era prea puțin spus.
„Mila” tuturor, greșit îndreptată,
Voia să aline singurătatea mea aparentă.
Îți mai aduci aminte de norii albi ai nunții noastre?
Îngerii băteau din aripi să întetească focul
de sub berbecii tineri, fără vină, aduși parcă la altar.
În spatele fumului,
Dumnezeu pălea de gelozie. Își așteapta mireasa.
Nimeni nu a știut că la nunta noastră
El și-a pierdut răbdarea și a prins buchetul.
Cum tot erai gata mireasă, mi te-a luat.
De la nunta noastră
Dumnezeu pare a fi uitat de pământ,
Chiar dacă la fiecare aniversare a două mii de ani
Îmi trimite un copil nebotezat, cu câteva bucăți
de lemn în brațe, să-l învăț tâmplărie.

* * *

Doamne,
ce aș mai aduna lăutarii
să îmi cânte în toate limbile pământului,
să răscolească jalea
părinților pierduți printre crucile copiilor.

Doamne,
să vărs pahare peste cununile uscate pe mese
și... nașii bolnavi de ciudă
pentru mia de lei
să rămână nebotezați
busuiocul nu rabdă oamenii cu viermi în suflet.

Traian Abruda

Doamne,
ai lăsat preoții să inventeze parastasul
cu două linguri de orez și o lumânare
tăiem chitanță pentru nepărinți.

Doamne,
nu, nu e vina lor că s-au stins...
lăutare, zi-o pe aia cu bătrâna pierdută în gară
zi-o de două ori
poate când îmi cade capul pe masă spre ziuă
să visez a mamă.

Doamne,
tu știi... pe unde sunt bătrânii noștri?
da, dar nu mai știi nimic de noi
ai aruncat prin lume câțiva lăutari
să ne mintă cu lumea de după.

Sarmale reci și măsline uscate
chifle căzute sub masă
le numim parastase.

Doamne,
ia orezul și varza și fă din ele lemne de foc
să mâncăm puțin jărat
când părinții se fac cât o floare de soc.

Lăutare,
acum spune ceva de Dumnezeu;
că destul au avut ai noștri pomeni;
vreau să beau pentru sfinți
și să le dau și lor orez
că nu sunt cu nimic mai presus
de părinții smintiți
ce ne-au crescut.

Doamne,
câtă vreme au pierdut cu noi
amărâți de nevoi
părinții pe care acum
îi considerăm cu soi
și îi plângem cu două linguri de orez aruncate
într-o varză cu câteva foi.

Doamne,
lăutare... taci dracului odată
și lasă liniștea să cadă pe masă
să stea cu ei în ultima clipă.

* * *

când îți moare femeia în suflet,

te întorci în copilărie, orfan fără minte.
alergi de nebun prin bodegi,
poate se schimbă gustul de mucegai al dimineții.
în loc să te joci cu cai din lemn,
dai banii pe fete bătrâne dezorientate.
ele sunt tot copiii cărora
le-a murit un bărbat în suflet.
când te pui în locul altuia
ești ca o țuică ieftină,
pe cât de puturoasă pe atât de inutilă.
după moartea ei sau a lui
mai bine te faci cimitir.
să lași pe cei ce plâng să treacă pragul morții,
măcar unul dintre ei poate afla
că nu e bine
să lași pe cineva să moară în sufletul tău.
dacă e bătrân și bolnav
deschide larg fereastra
șă-și caute de drum,
doar așa poți să te faci cimitir
fără să moară nimeni la tine.

* * *

Mama când duce pădurea la râu

Ne schimbă frunzele căzute și
Pune pietrele la locul lor.
Apoi o întinde pe sfoară ca o fereastră.
În zori, când mama ia pădurea de pe sârmă,
La pieptul ei somnul nostru miroase a ger.
Mama apucă pădurea de la colțuri
Să împacheteze visele noastre cu cai roșii
Ce aleargă cu săniile în spinare și
Spuma lor se așterne zăpadă.
Pădurea legănată de vânt privește-n casă
Ne vede crescând... și tace.
Târziu, peste ani ne vom întoarce
Să îmbrățișăm și noi pădurea,
Vom încerca să schimbăm visele copiilor,
Pădurea știe deja dacă vom putea
Să punem pietrele la locul lor și
Să dăm drumul cailor roșii cu săniile în spinare,
În zori somnul lor să miroasă a ger.

* * *

dimineața, când mă trezesc,

îmi este pielea atât de uscată că
trebuie să mă ung cu întuneric.
doar așa mă simt suplu
ca o tristețe odihnită la umbra unei cruci scâlâmb.
în fiecare zi, ca o piatră mă târesc pe caldarâm.
poate mă șlefuiesc cumva
până ajung în orașul crucilor.
acolo, vă spuneam că
și tristețea primește odihnă,
cancerul, pizma, toate,
cu bune, cu rele, se odihnesc,
după gardul acela inutil
ce mă împiedică, pe mine piatră,
să găsesc umbra crucii.
din acel oraș nu iese nimeni
decât pe verticală, ca amintire.
de ceva vreme mă tot chinui să sar gardul.
tot prin preajma odihnei,
poate apare un binevoitor.
spune lumea, cu gura ei,
că ar fi îngerii
care aruncă pe întuneric cu pietre în odihnă,
vor să vadă dacă și ea obosește vreodată.

nimicul a intrat într-o mișcare de revoluție

mi-era un somn de nevindecat:
am tras peste mine o pânză de apă
discret
în tăcere

(alb de gheață
alb de frig)

păpușile dansau împleticindu-se pe
marginea ferestrei:
„pustia și țara fără de apă se vor bucura și
orice nevoie va înceta. deșertul se va
veseli și va-nflori ca trandafirul”

trecea
moartea cu pasul ei elastic și voluptuos

cădeam în sus și mirosea a ars
ca-ntr-o peliculă turnată de serviciile
secrete

special
pentru
mine

pacienții își așteptau doza de optimism
și plegomazin în cele mai nefirești poziții

teresa m-aștepta cu cafeaua la lisabona

am ieșit în mijlocul ninsorii și-am strigat:
hei, oameni buni, vine primăvara! la
noapte vom visa flori roșii ca nerăbdarea
ori ca aerul de sub tălpile unui spânzurat

nu s-a-ntâmpilat nimic
doar nimicul a intrat într-o
mișcare de revoluție

într-o zi un glonț a-ntâlnit o frunte
(astfel a venit pe lume punctul și,
odată cu el, sfârșitul frazei)

cumva textul acesta s-a scris singur

(pașii lui nu se-aud nu se văd niciodată):

nimic de
așteptat nimic de cuprins
cu privirea

(„c'è qualche cosa che non va
in quest'aria...*, signor beppe costa) –

e tot ce-mi amintesc din ce-a mai rămas

* „ceva nu e-n regulă cu atmosfera asta...”
(mai pe românește: “nu-i a bună...”) (it.)
– vers din cântecul „Un minuto” al cantautorului
olandez de origine italiană Beppe Costa (n. a.)

se depărta încet nepăsător

pășea întruna pe poteci suspendate ca și
când ar fi trăit în două lumi deodată (ceva
aproape metafizic)

vorbea incoerent nici pe sine nu
se mai recunoștea:

„oricine-și așteaptă cu nerăbdare ziua de naștere
doar fiindcă-ntr-o veghe și somnul indus de strămoșii
noștri macii toți avem nevoie de un alibi”

ei îl declaraseră animal asocial: nebunia îi
devenise un fel de refugiu temporar înainte
de sentința capitală

se depărta încet nepăsător strângând
reverele halatului la piept

cutia era închisă. pânza – roșie. zăpada –
albă ca lucrurile despre care ne ferim să
vorbim (în fond ce știm noi despre...?)

Carol David

linia ferată se pierdea-ntr-un măraciniș ca
un drum spre constelația carena

albinele lui sherlock holmes și poveștile invizibile

oameni deșărați patrii depopulate.
suflete în exil. umbra copacului aplecată
peste o foaie de scris. punct. sherlock holmes
recitând poeme despre raza verde a frigului

în această lume plină de subiecte sensibile
în curând vom vorbi despre nimic
de foame și singurătate apatrizii
vor mânca țărâna cu insecte cu tot.

sfârșitul e undeva departe:
aici.

pe cei uciși chiar de ai lor
cine-i va plânge?

sărbătoarea tărâmurilor imaginare

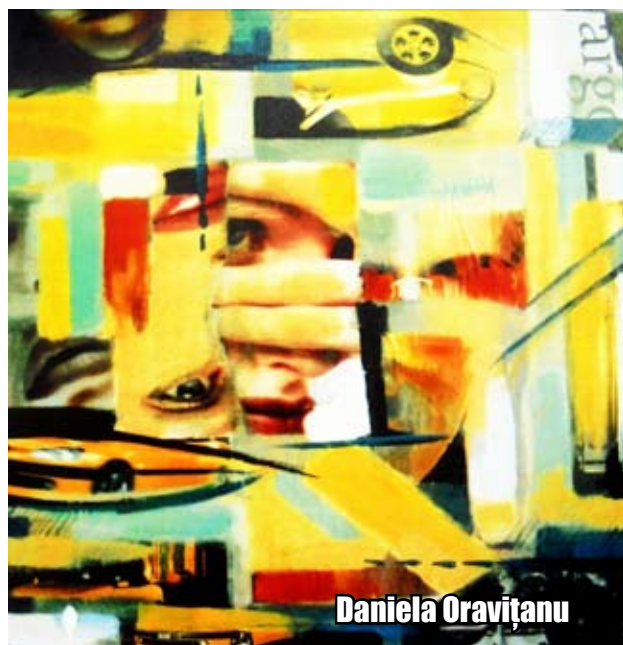
erau avioane, elicoptere, dâre de fum și polițiști și
ucigași, lume duium și de-a valma: stripteuze
narcomani pederastați bătrâni sclerotici uitați pe scări
sau la conducerea lumii

un fel de existență
ca o comă indusă ca un poem anonim
strecurat la pagina de erate a oricărei cărți

toată lumea știa totul despre tot, dar cu
osebire soldații morți din cauze sau, mai
corect spus, pentru cauze încă neelucidate

cutreieram printre cruci
(„doar morții au văzut sfârșitul războiului”,
concluzionau cugetătorii)

de dragul vânzătoarei de hot dogs
doctorul scosese pacientul la plimbare cu pat cu tot

Daniela Oravițanu

(„orice-am face, soarele răsare și apune la fel” –
inter-venea și pleca prompt autorul cronicii anonime)

se cumpărau păuni, cocoși de munte, fazani, libertăți
neținându-se cont de faptul că orientările
tale textuale ori meta- sunt în total dezacord
cu orientările sexuale ale veacului conștient
că după o crimă trebuie arse orice dovezi

felicitările-s bune și ele la ceva, chiar dacă
nu dau la iveală nicio mare epocală descoperire
la târgurile de titluri și diplome și fotolii
în te-miri-ce uniuni ce țin loc de viață
la sărbătoarea tărâmurilor imaginare

filă de hronic din vremurile nimănu

a murit a doua zi după război,
lovit de un glonț rătăcit în eter

(cuvintele memoria
când nu mai poți schimba nimic)

scena era plină de ștreanguri și de
abțibilduri cu mickey mouse președinte

deși alte agenții relatau:
a căzut pe gheață și a răcit iar sufletul i-a
ieșit din greșeală în timpul strănutului

acum vreo patruzeci de ani protestam
împotriva bombei cu neutroni acum dacă
suntem împotriva războiului înseamnă că
ținem cu rușii că și ei sunt împotriva cuiva
care nu ține cu nimeni în afară
de sine însuși

dar e doar apa care curge
zăpada care se-așază
când te culci la ora 3.33 dimineața

iar ei nu mai are cine să-i tragă fermoarul la spate

așa cum grăiesc
învățații de pe meleaguri

un pod pe sub care nu trece nicio apă

au tras cu dinții cu unghiile cu pistoalele
până n-a mai stat piatră pe piatră carne pe os

(unde mi-ați dus țara? în ce buzunar ați
îndesat-o până la sufocare?)

toți aveau fețele crispate gurile
spumegau convulsiv

el alerga alerga întruna așa
cum îl sfătuiseră: ca forrest gump

va veni va pleca se va-ntoarce
poate că asta e totuși călătoria:

pe orice drum se găsește un pod pe sub care nu
trece nicio apă și unde să mori împăcat –

o lume ce nu mai seamănă cu nimic

doar cu spinările roșii ale spaimelor
din cântecul prizonierului

cea mai frumoasă stingere

chrissey, submarinul naufragiază
cu ocean cu tot

cea mai frumoasă stingere e în singurătate (oricum
nimeni nu ne mai poate întoarce din drum)

foarte puține mai sunt. foarte
puțini (nici de nins nu mai ninge)

deci lasă totul – nu pentru mâine,
ci pentru ieri!

îmi vine să râd să plâng să tac
(nimeni n-a știut nimeni nu va ști)

în arealul asurzitor ca
un cataclism interminabil

mary oliver și pădurea de mesteceni

sângele meu nu mă mai voia

timpul se scursese. nicio perdea nu
foșnea (mary oliver îndrăgea natura și poezii morți)

doar praful se-așternea (constant și nedomolit)
între real și ireparabil

nimic nou nicăieri. pluteam în josul apei,
scâncind

(singurele profeții care mi s-au adeverit
au fost acelea despre care n-am
vorbit nimănu)

în miez de noapte pădurea de mesteceni
lumina mai albă ca lumina

(Din volumul **aici, adică altundeva/**
adrenocrom 666 – în curs de apariție la
Editura pentru Artă și Literatură, București)

La Bojdeucă: Grigore Vieru și Valeriu Matei (01.03.2008) Foto: Vasile Proca

Valeriu Matei la Bojdeuca din Ticău (01.03.2008) Foto: Vasile Proca

În curtea Casei Pogor: Gaal Aron, Vasile Proca, Valeriu Matei (aprilie 2008). Foto: Iurie Matei

La Bojdeucă (01.03.2008): Liviu Apetroaie, Vasile Proca, Valeriu Matei, Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, muzeograful Bojdeucei și Lucian Vasiliu. Foto: Daniel Corbu

Casa Pogor, aprilie 2008 Rândul de sus: Mihai Cimpoi, Daniel Corbu, Valeriu Matei, Ion Cocora, Vasile Spiridon; Rândul de jos: Vasile Proca, Iurie Matei, Gaal Aron Foto: Paul Edgar Proca

anul 1975, eram în clasa a IX-a.

V.P.: Așadar, Arghezi era interzis în școlile din Basarabia?

V.M.: Era interzis categoric. A fost o ocazie unică, a fost un eveniment. Așa l-am învățat pe de rost pe Arghezi. Apoi, bucuros, i-am înapoiat cartea profesoarei. Citeam pe atunci și *Istoria ieroglică* a lui Dimitrie Cantemir. Nu înțelegeam totul, dar eu o citeam cu pasiune. Reușisem să citesc toate cărțile de la bibliotecă. Nu aveam ce să mai citesc. Când sora mea, Maria, știindu-mi pasiunea pentru poezie, mi-a adus Eminescu în 4 volume, era pentru prima dată când apăru-se opera lui Eminescu. Bineînțeles, fără *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, fără *Doina*, fără poeziile religioase. Dar, oricum, erau patru volume: și proză, și poezie, și publicistică. Am citit și am citit Eminescu de-l știam pe de rost. Se mirau toți de mine, colegi, prieteni, considerau că-i o nebulă.

V.P.: Luceafărul îl știai deja...

V.M.: Da, îl știam de mai demult. Un volum din Eminescu începea cu *La mormântul lui Aron Pumnul, De-aș avea, Junii corupți, Kamadeva* și toate poemele de dragoste. Volumul de publicistică era fără articole despre Basarabia, dar avea o secțiune cu unele scrisori. Aceste patru volume m-au marcat profund și au fost cărțile mele de căpătâi din acel moment. După ce am absolvit opt clase la școala din sat, cu notă maximă, am mers la școala medie moldovenească nr. 2 din orașul Leova. O școală destul de bună în acel context, o școală mare. Majoritatea elevilor buni veneau de la sat. Avea și cămin școala. Eram elevi interni și externi. Am fost un elev foarte bun. Am fost al doilea elev în istoria școlii care a terminat cu **Medalia de aur**. Am câștigat mai multe olimpiade, la diferite discipline, inclusiv la limba și literatura română. În clasa a IX-a, am fost ales printre cei mai buni 20 de elevi din RSS Moldovenească, pe baza performanțelor de la olimpiade și concursuri. A fost o selecție din toate clasele a IX-a, a X-a și a XI-a din republică.

V.P.: Bun. După toate mărturisiri, te rog să mă crezi că sunt extrem de curios să aflu cum ai intrat la Universitatea „Lomonosov” și cum ai terminat studiile acolo.

V.M.: Eu am învățat la Chișinău primii doi ani de facultate. M-au întrebât cei din conducerea Universității din Chișinău: „Vrei să te duci?”. Cu o singură condiție: „Să susții examenul de diferență de program acolo, la Moscova”. Așa era posibil să plec.

V.P.: Un transfer, dacă-nțeleg bine.

V.M.: Am făcut transferul într-o lună de zile, susținând nouă examene diferență de program. În septembrie, de la 1 la 28, eu am susținut *Istoria Orientului Antic, Istoria Greciei și a Romei, Istoria Evului Mediu*, partea a II-a, *Istoria țărilor Asiei și Africii în Evul Mediu*, franceza ș.a.m.d. M-am dus, le-am susținut pe toate și am luat 5, nota maximă. Așa era notarea atunci. Cum e la britanici acum. Doamnă, era rămas cu gura căscată cei de la Chișinău: nu se așteptau. Am intrat în anul III la „Lomonosov”. Am făcut trei ani la „Lomonosov”.

V.P.: În 1980 erai student la Moscova.

V.M.: Da, dar am venit la Chișinău special pentru *Ziua Eminescu*. Noi, cei din acea grupare, am pomenit deja niște nume, ne-am dat jurământul privind idealul românesc, idealul unirii, limba română cu alfabet latin și așa mai departe. În acel an, 1980, l-am sărbătorit pe Eminescu pe Aleea Clasicilor. Eu știam *Doina* pe de rost, cu toate variantele ei. Și cei din jur mă îndemneau să recit *Doina* lui Eminescu. Dar eu scrisesem și *Doina* mea, ecou la *Doina* lui Eminescu: „Clopotele bat de seară / Bat cu jale peste țară”. Și când am început să citesc *Doina* lui Eminescu, au venit doi inși din mulțime și m-au înșfăcat de mâini. Eram doi securiști. Și atunci Ilie Brațu, Gheorghe Negru și ceilalți prieteni mi-au desfăcut mâinile, s-au încăierat cu ei, cu securiștii. Am fugit, eram speriați, am fugit în niște vagoane ale muncitorilor din construcții. Ne-au găsit și acolo. Am fugit în altă parte, spre gară. Acolo eu m-am urcat într-un tren de marfă. Și călătorind zile și nopți întregi, m-am întors la Moscova, fugind de securitatea de la Chișinău.

V.P.: Dragă Valeriu, scopul meu este să te provoc la confesiuni, nu vreau să te mitraliez cu întrebări. Ar însemna să nu-ți dau voie să spui tot ce ai de spus. De aceea vreau să insiști pe această perioadă moscovită, care ți-a adus satisfacții, dar și necazuri.

V.M.: Mi-a adus multe necazuri, zici bine. Perioada moscovită a fost bună într-un fel. Eram profesori de mare valoare. Ghenadi Evghenevici Markov, șeful catedrei noastre, a scris o lucrare foarte importantă: *Poaparele nomade ale Asiei*. El nu era membru de partid. Ținea cursuri și la Bonn. Știa germana foarte bine. Profesorul care mi-a condus teza mea de licență și apoi cea de doctorat era Lev Pavlovici Lașuk. El făcuse 10 ani de pușcărie în Siberia, pe timpul lui Stalin. Fusesse turnat de soția lui. Un om admirabil. La catedră erau puțini membri de partid. O situație de necrezut. În grup era Paula Gars, din SUA, soțul ei lucra la Ambasada SUA din Moscova. Mike Jacobs era din Ciad. Mai era un ungar din Budapesta, un evreu din Riga, o uzbekă, eu din Basarabia și o rusoaică din Moscova. Universitatea „Lomonosov” nu era „Patrice Lumumba”. La „Lomonosov” erau studenți care veneau cu o bună pregătire. Erau și din Occident. O universitate de elită. Învăța aici toată elita sovietică de atunci: fiica lui Gagarin, fiica scriitorului Cinghiz Aitmatov. Era și nepotul lui Molotov, așa care face acuma pe analistul politic, Viaceslav Nikonov. El era atunci secretar al organizației comsomoliste la Facultatea de Istorie. O nulitate, care l-a adus pe bunicu-său, pe Molotov, la facultate. L-am văzut în carne și oase pe Molotov pe holurile facultății. A mers la cei care făceau istoria partidului comunist. Eram diverse specialități. Noi, care făceam etnologie, cei de la arheologie, cei de la istoria artelor, de la istoria antică sau istoria Evului Mediu, noi eram alteleva. Noi aveam multe cursuri în comun, care erau cursuri generale. Ceilalți, care făceau istoria partidului comunist, istoria URSS, studiul tot felul de prostii. Acolo specializarea, de la anul I în sus, era o specializare îngustă. Nu mai aveai istoria partidului comunist, socialism științific și altele asemenea. Se învăța strict pe specializare. Aveam etnologia popoarelor germanice, etnologia popoarelor slave, etnologia popoarelor române, etnologia popoarelor Africii, popoarelor Asiei (chinezii).

V.P.: Necazuri ai avut?

V.M.: Un necaz mare a fost că în timpul acesta am făcut o hemoragie internă. Imediat ce am intrat în anul III. Era o hemoragie gravă. După ce am susținut acele examene de diferență, m-am întors la Chișinău. Mai aveam zile libere până să înceapă cursurile. Ai mei erau duși la adunat de cartofi. M-am dus și eu și efortul prea mare făcut a declanșat o gravă hemoragie internă. Am fost în moarte clinică. Abia-abia am fost salvat. Atunci am trecut prin tunelurile morții și am văzut ceea ce nu-mi puteam da seama până la vârsta aceea, de 20 ani. A mai fost o recidivă, după moartea tatălui meu. Moartea tatălui meu s-a întâmplat în 1981 și a trebuit să întrerup cursurile. Medicii mi-au interzis orice efort. Dar a fost un an în care totuși am făcut lecturi extraordinare. Stăteam tot timpul în bibliotecă. Am reușit să-mi găsesc și o muncă de paznic la o grădiniță de copii, în Moscova. Eram paznic de noapte, mi se mai lăsa ceva de mâncare și în felul acesta făceam lecturi. Aveam 90 de ruble pe lună. Mai era ceva: fiind unul din cei mai buni, aveam și bursă, cu 10 ruble mai mult decât ceilalți studenți, fiind student eminent. Dar mai câștigam și alți bani. Cum am spus, fiind un student foarte bun, aveam colegi studenți din Caucaz, din alte republici ale URSS, care aveau de făcut referate, lucrări de curs la istorie și eram căutat. Făceam diverse teme: *Codul lui Hammurabi, Reformele lui Solon în Grecia* și multe altele. Îmi păstram și mie un exemplar, pentru alte solicitări. Aceeași temă o poți aborda din unghiuri diferite. Și așa eram plătit. Ei erau cu banii, eu eram cu cartea. Munceam pe rupe. Mă descurcam, după cum vezi. Eram fii, fiice din nomenclatura sovietică. Mă duceam la magazinul „Drujba”, unde era literatură română. Am cumpărat, în anii studenției, pe banii câștigați, cam 11.000 de volume. Cărțile erau foarte ieftine, mai ieftine ca la București. Eu câștigând banii aceștia, trimiteam acasă cutii cu cărți prin poșta. Eu, în toți anii studenției, am lucrat. Soarta studentului sărac. Am descărcat și vagoane: vagoane de pietriș, vagoane de cărbune. Ne duceam la gara Belarus, ne angajam și noaptea descărcam vagoanele. Eram o echipă de studenți, munceam câteva ore pe noapte, câștigam 20 de ruble de căciulă, ne întorceam la cămin, luam o sticlă de vin și nu aveam probleme cu paza. Am făcut toate muncile, vreau să spun. La ospătăria nr. 8 a universității, chiar în interiorul universității, era o ospătărie mare, imensă, pe trei etaje. Un etaj era numai pentru sala profesorilor. Alte etaje pentru studenți. Eram mii de studenți. Și eu spălăm pode-

le. Nu eram singur. Ne angajam patru-cinci studenți care, seară de seară, făceam curățenie. Aveam și puțină mâncare. Câștigam în felul acesta 90 de ruble pe lună. În fiecare seară pierdeam 3-4 ore la spălatul podelelor. Colegii mei din grupă nu știau ce făceam eu. Toți colegii mei de la etnologie erau din familii bine asigurate. Nu munceau așa cum făceam eu. Am cunoscut mai mulți români la Moscova. Așa l-am cunoscut eu, în 1979, în Piața Roșie, pe actorul Radu Beligan. Era cu Ovidiu Iuliu Molodovan. Era venit cu Teatrul Național din București, la Teatrul Mic din Moscova. Cu trei piese venise Naționalul bucureștean: *Romulus cel Mare* de Friedrich Dürrenmatt, *O scrisoare pierdută* de Caragiale și *Instituția de binefacere* de Antonio Buero Vallejo. Eu stăteam la o coadă imensă, la un magazin din Piața Roșie, să cumpăr un costum pentru nepotul Octavian, copilul Mariei. Se ducea în clasa I și nu avea costum. Cinci ore am stat la coadă. Am luat costumul și mă duceam spre metrou. Și aud: „Mă, ți-am spus că nu e în direcția aia, mă. Mă, de ce n-ai învățat rusa ca lumea, mă? Să putem și noi întreba”. Și ajung în dreptul meu și-i întreb: „Vă pot ajuta cu ceva?”. „O, știu și românește?”, se miră Beligan. „Eu sunt din Basarabia, sunt student și cutare”. Și i-am însoțit până unde trebuia să ajungă ei.

V.P.: Așadar, dragă Valeriu Matei, să continuăm cu perioada moscovită, cu acele întâmplări nemăipomenite, pe care nu știi de ce le ținai ascunse. Scură bine arborele amintirilor. E ulucitor să aflui cum reușea studentul Valeriu Matei să se descurce la Moscova: muncind din greu la descărcatul vagoanelor cu cocs, spălând dușurile, fiind paznic la grădinițele de copii. Ar fi interesant de asemenea să spui cum i-ai cunoscut pe scriitorii români din țară, din Regat, cum spuneți voi.

V.M.: Aveam un prieten mult mai în vârstă decât mine, acum e în Texas, Statele Unite, Valentin Cuiumju din Bălți, Basarabia. Când i-au telefonat lui, eu eram la el acasă, la Moscova. I-au telefonat de la hotelul „Moskva”, că, uite, aveți o carte de la Jordan Chimet. Și Valentin îmi spune: Valeriu, hai cu mine. Eu citeam foarte mult literatură română. Ne-am dus la hotel. Acolo ne-am întâlnit cu Laurențiu Fulga, Anghel Dumbrăveanu și Mircea Ciobanu. Ne-am dus la restaurant. Valentin Cuiumju m-a prezentat ca fiind student, dar și poet din Basarabia. Unul dintre ei, nu mai știu care, a spus ironic că la noi în Basarabia există doar un poet: Grigore Vieru. Chestia asta m-a afectat un pic. Da, Grigore Vieru e un mare poet. Și mă îndeamnă ei: Ia recită niște poeme. Aveam în geanta mea de umăr câteva texte. Eram student, eram un puști. Când le-am recitat poemele, bătrânul Fulga a spus: „Ținere, m-ai convins și-am să-ți urmăresc evoluția cât voi trăi”. Mi-a trimis apoi pachete cu cărți din biblioteca personală. Mi-a trimis pachetele la Moscova, pe adresa căminului unde locuiam. Probabil la Chișinău nu le primeam, nu ajungeau. Și Anghel Dumbrăveanu mi-a luat câteva din acele texte. Așa am apărut în „Orizont”, la Timișoara. El mi-a publicat primele texte, care mi-au apărut în România.

V.P.: În Basarabia, spus mai altfel, ca să înțeleagă tot omul, erai pe lista neagră?

V.M.: Da. Dacă erai introdus pe acea listă, nu mai apărei nicăieri. A mai apărut înainte de interdicție partea finală a unui poem intitulat *Povara nopții*. Și acea parte finală se numea *Preludiu*. De ce? Nu știu. A apărut în „Tineretul Moldovei” în 1980. Era debutul meu, dacă pot spune așa. Apoi nu mi-a mai apărut nici un text. Aveam texte date la „Literatură și artă”. Stăteau în sertar din anii 70. Pe timpul perestroikăi, în 85, mi le-au publicat trunchiate, în „Literatură și artă”, fără știrea mea. Iar Arcadie Donos le preia așa trunchiate și le bagă în *Constelația lirei*. Pe mine m-a întristat lucrul acesta. Cei care nu știau nimic despre cele întâmplate, le-au apreciat așa cum au apărut. În 1982, Ștefan Szabo, un poet de limbă maghiară, de la Cluj, mi-a tradus în maghiară niște poeme și le-a publicat în „Utunk”. Tot la Cluj am apărut în „Steaua” și „Tribuna”. În 1984-85, am apărut pentru prima dată la Iași, în „Cronica” și în „Convorbiri literare”.

V.P.: În primăvara lui 1990, când am fost la Chișinău, întrebând de tine și de alți poezi, un ziarist, Vasile Năstase parcă a spus că-l cheamă, mi-a povestit că la Moscova xeroxai diferite poezii interzise și le răspândeai. A spus că ai avut necazuri și cu KGB-ul. Există adevăr în spusele acelui ziarist?

Ionel BOTA

Între formă și esență, poezia lui Leonid Dimov își trăiește momentul propriului mit al devenirii. Însușindu-și constant „proiectul” dramei metafizice și descifrând clipă cu clipă taina semnificativului, lirica dimoviană e asaltată de un barochism deloc ermetizat, ba chiar, cumva, repudiat în instanță artistică. Un eu auctorial funcționează ca un iremediabil „arheolog” al *devenirii* ființialului, a cărui, nu neapărat unică, strategie a avut ca miză constantă, de la debutul poetului, să resoarbă într-un estetism structural tentațiile inițiativului. Un lucru și mai limpede: Leonid Dimov a avut în cărțile sale un discurs liric mult peste cota gonflatelor presupuse valori ale poeziei zilei. Iar ziua aceea era, ideologic, destul de întunecată.

La acest autentic aristocrat al literaturii române, o hermeneutică a imanenței, diluată „nezgomotos” până la un non-conformism al coabitărilor senzorialului și redundanței ușor manieriste, provoacă urzeala unui context al intimizării spectacolului măștilor clipei. Verva cu-

„Visul frumos” sau lumea intermediară în poezia lui Leonid Dimov

ceritoare a rebelului incomod, joaca voit viciată căreia-i supune panoplia simbolurilor anticipând, în actele spectacolului, promisiunea paradisiului și ludismul aproape epopeic al unor interesante convertiri, definesc o poezie al cărei temeii ontologic, reciclat mai cu seamă în irepresibil, e mai întâi o stare de grație.

Volumul din 1968, *Pe malul Styxului* (București, Editura Tineretului, 1968, 88 p.) șarjează descendențe onirice, explică vocația clocotitoare a trubadurului spontan, dar un sine mimând sepulcralul ajunge să exprime reconstituirea unei identități lirice; e ca și cum imaginarul acesta, vizionar cu adevărat, induce apoteozei unui simbol o stare de surghiun în colocvial, deși o dialectică a suprealului pare a cenzura, aici, orice alt refugiu. Numai că eul, același contestator al organizărilor cosmice, mărturisește accente de idealizare a ordinii poetice: „*Tumul inclus în anatomicumul, / Sub albe palisade, în scrizură, / Degeaba-i străns din vechi memorii cumul / De valuri năvălind pe alte guri // Ți-am dat un ort final, un ban, un numul / Să treci la malul fostelor făpturi / De-ajuns. Aruncă tot. Oprește drumul, / Păstrează numai una din mă-*

suri, // Opaț luminând păreri de ingeri / Să mergi pe ea: vei întâlni răsfângeri / Aidoma cu tot ce va veni. // Întârzie, rămâi, mai zăbovește, / Aci vecii vor trece printre dește / Sub noaptea care se va prelungi.” (XXXVII, p. 76-77).

O falie a genunii („vidarea pătimasă?”) incumbând sentimentul de depărtare forțază un accent și pe noblețea spiritului ascet, înflăcărează sugestiile, în visul nonconformist același eu va fi surprins „văslind în sus”, e un *pesantur* enunțându-și propriile entorsioni sufletești. Poezia lui Leonid Dimov este una a marilor seducții ale re-editării pateticii grave, *horizon d'attente*, ca un prea simplu exercițiu de admirație a insolitului. În cheagul vibrațiilor semanticii, ca „explozie” bruscă în lampisteria aceleiași mirific identitar, irumpe *cealaltă* jertfă de sine, întruchipând, generic, fără îndoială, ideea re-citirii lumii „intermediare”, fracturate, „visul frumos, dar desert.” Dramele eului scriptor țin de o veștețire, controlată totuși, a semnificativului din edificiul poemului dimovian, de elanurile decontărilor magicului în melodrama calmului oniric: „*Atât de violet, cada vrul lui / Adus din depărtări la noi acasă / Cu țundră grea și mocasini verzu-*

Cu noi în curte, așezat la masă // Și cuca de atlas înfiptă-n cui / Deasupra tindei, ca un semn rămasă / Ne lumineau livada de gutui / C-am înlemnit pictați în zarea joasă. // Atunci (frunzișele când nasc un lexic) / Oprit-a brusc camionul greu din Mexic / Și-ntreaga stradă-a tremurat de grabă // Avea baloturi de bumbac în spate / Și pui de crocodili turțiți pe roate / Și le-a vândut semințe-n colț o babă.” (XV, p. 32-33).

Între jonglerile suveranului onirism, tema romantismului purulent e una dizolvantă, între pasajele mimat retoric și elanul revoltei.

[fragment dintr-un eseu aflat sub tipar]

Mihaela AIONESEI

A scrie despre poetul Costel Stancu, e ca și cum ai încerca să cuprinzi soarele, și în beția reușitei, să vrei să-l îndeși într-o coală A4, pentru a-l disece până la ultima celulă, mânat de falsa impresie că-i vei fi descoperit izvorul liric și elucidat misterul particularității pe care o poartă cu o modestie dezarmantă. O cutezanță sisifică, irealizabilă în doar câteva mii de semne, cât sunt admise într-o recenzie, pentru că poetul cu „inima cutoare” de ironiza condiția poetului ascunde o stare de fapt actuală pe care o descrie cu o dureroasă precizie: „Nu-i băgați în seamă pe poeți, ei nu / spun adevăruri, darurile lor nu țin de foame, cuvintele lor / nu vă potolesc setea de a fi nemuritori. Nu le aprindeți / lămpi în întuneric, lăsați-i să bijbăie după ei înșiși, / să se lovească de inima nopții, să se scuture, până înnebunesc, / pomul uscat al iluziei.” Cunoscut pentru abordarea sa introspectivă și sensibilă a tematicii existențiale, în volumele sale explorează teme precum: identitatea, timpul, singurătatea, moartea, iubirea și trădarea, folosind imagini și simboluri ce reflectă atât lumea interioară, cât și realitatea exterioară, la care voi face scurte referiri.

Titlul cărții sugerează o legătură cu filosofia greacă, în special cu ideile de introspecție și reflecție asupra vieții și a lumii. În tradiția greacă, liniștea avea un rol important, fiind asociată cu „momentele de meditație profundă și de autocunoaștere”. Poetul folosește această temă pentru a invoca o stare de echilibru între tumultul lumii exterioare și dorința de pace interioară. Nu știm dacă la starea de atarexie (din greacă *Ataraxia* - liniște, calm, seninătate) s-a gândit când a ales titlul, dar întregul volum pare să tindă spre găsirea unei stări „de perfectă liniște sufletească prin detașarea de frământările lumii”, așa cum era cunoscută „concepția filosofică idealistă din Antichitate” - atarexia.

În ceea ce privește singurătatea, Costel Stancu o explorează nu doar ca pe o stare emoțională sau o condiție fizică, ci mai degrabă ca pe o experiență existențială profundă, cu rădăcini în natura vieții. Poate fi văzută ca o izolare interioară sau ca o distanțare de lumea exterioară, în care omul caută sensuri adânci. În acest context, singurătatea poate fi văzută ca un spațiu în care poetul se poate întâlni cu sine, și cu gândurile cele mai intime. Poezia lui este, în general, contemplativă, și plină de imagini care evocă liniștea ca pe un refugiu, dar și ca pe un cadru necesar pentru explorarea profundă a ființei umane. Tema morții din poezia sa poate fi văzută ca o destinație finală, dar și ca o eliberare, un dar de la destin sau chiar o întâlnire cu „liniștea” despre care amintește în titlul cărții.

Se spune că un actor bun, un interpret bun este cel care știe să umple scena, să nu aibă timpi morți, să țină sufletul publicului în palme. La fel ca el, poetul Costel Stancu știe cum să umple pagina astfel încât să mențină atenția cititorului ademenindu-l, învăluindu-l și apoi fascinându-l cu frumusețea versului, profunzimea trăirii și complexitatea temelor abordate atât de convingător și complex, într-o manieră pe care nu am mai întâlnit-o.

În lumea creatorului de lumi celeste

lui și al acceptării. Simbol al călătoriei și al transformării. Despărțirea de sine este un proces greu care presupune o acceptare a faptului că, pentru a ajunge în starea de liniște, trebuie să ne eliberăm de anumite părți din noi sau de legătura cu „celălalt”, străinul din noi - egoul.

Încercarea de a ironiza condiția poetului ascunde o stare de fapt actuală pe care o descrie cu o dureroasă precizie: „Nu-i băgați în seamă pe poeți, ei nu / spun adevăruri, darurile lor nu țin de foame, cuvintele lor / nu vă potolesc setea de a fi nemuritori. Nu le aprindeți / lămpi în întuneric, lăsați-i să bijbăie după ei înșiși, / să se lovească de inima nopții, să se scuture, până înnebunesc, / pomul uscat al iluziei.” Cunoscut pentru abordarea sa introspectivă și sensibilă a tematicii existențiale, în volumele sale explorează teme precum: identitatea, timpul, singurătatea, moartea, iubirea și trădarea, folosind imagini și simboluri ce reflectă atât lumea interioară, cât și realitatea exterioară, la care voi face scurte referiri.

Titlul cărții sugerează o legătură cu filosofia greacă, în special cu ideile de introspecție și reflecție asupra vieții și a lumii. În tradiția greacă, liniștea avea un rol important, fiind asociată cu „momentele de meditație profundă și de autocunoaștere”. Poetul folosește această temă pentru a invoca o stare de echilibru între tumultul lumii exterioare și dorința de pace interioară. Nu știm dacă la starea de atarexie (din greacă *Ataraxia* - liniște, calm, seninătate) s-a gândit când a ales titlul, dar întregul volum pare să tindă spre găsirea unei stări „de perfectă liniște sufletească prin detașarea de frământările lumii”, așa cum era cunoscută „concepția filosofică idealistă din Antichitate” - atarexia.

În ceea ce privește singurătatea, Costel Stancu o explorează nu doar ca pe o stare emoțională sau o condiție fizică, ci mai degrabă ca pe o experiență existențială profundă, cu rădăcini în natura vieții. Poate fi văzută ca o izolare interioară sau ca o distanțare de lumea exterioară, în care omul caută sensuri adânci. În acest context, singurătatea poate fi văzută ca un spațiu în care poetul se poate întâlni cu sine, și cu gândurile cele mai intime. Poezia lui este, în general, contemplativă, și plină de imagini care evocă liniștea ca pe un refugiu, dar și ca pe un cadru necesar pentru explorarea profundă a ființei umane. Tema morții din poezia sa poate fi văzută ca o destinație finală, dar și ca o eliberare, un dar de la destin sau chiar o întâlnire cu „liniștea” despre care amintește în titlul cărții.

Se spune că un actor bun, un interpret bun este cel care știe să umple scena, să nu aibă timpi morți, să țină sufletul publicului în palme. La fel ca el, poetul Costel Stancu știe cum să umple pagina astfel încât să mențină atenția cititorului ademenindu-l, învăluindu-l și apoi fascinându-l cu frumusețea versului, profunzimea trăirii și complexitatea temelor abordate atât de convingător și complex, într-o manieră pe care nu am mai întâlnit-o.

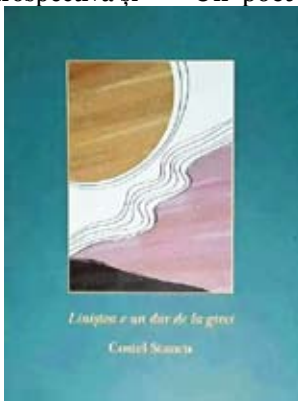
Încă de la primele poeme pe care i le-am citit cu ani în urmă, i-am remarcat stilul original și autentic, pe care nu doar că și l-a păstrat, dar l-a și perfecționat, reușind cu fi-

care volum să-mi întărească convingerea că e unul dintre poeții aceia care se nasc rar și rămân un reper în literatura noastră. Nu ascund faptul că îl consider unul dintre cei mai valoroși poeți ai generației mele și mă bucur enorm că într-o carte semnată de scriitorul Marian Apostol, „Odiseea poetică a lui Costel Stancu”, sunt cuprinse câteva păreri ale unor personalități marcante ale literaturii, care susțin că intrarea pe scena literară a poetului a avut un puternic impact: „Terapia căderii în gol (1995), a fost considerat de Robert Șerban ca un „debut dinamic”, iar volumul „Golurile din pâine” (1998) a fost interpretat de Ion Chichere expresia unui „Crist cu mâinile la ochi”.

Un poet de raftul întâi „pentru cei ce nu / și-au pierdut mirosul”, chiar dacă în lumea în care trăim se simte: „Cerșetorul căruia Dumnezeu îi / ia din palmă jumătate din frimiturile primite”, „glonte care rămân înfipt în / fotografia iubitei din buzunarul de la piept al soldatului” ori „Via lăsată pe mâna graurilor”, imagini care reflectă o tristețe incomensurabilă, dar și o bogăție a imaginarului ieșită din comun. O poezie fascinantă scrisă cu sânge de pasăre, poate de aceea tinde spre înalțuri: „De fiecare dată când tata împușca o pasăre, îmi umpleam / stiloul cu sângele ei și scriam câte o poezie. Simțeam că, / astfel, îi răscurm-păr viața, i-o prelungeam până dincolo / de

înțelesul oamenilor mari, de gustul dulceag al cărnii”. Volumul are multe poeme valoroase care merită menționate, dar este destul de greu, neavând titlu. Acest fapt fiind o altă particularitate a operei sale. Fiecare poem este un scenariu bine regizat din care cititorul iese cu o învățătură, „Când iubești, toate pot fi îmblânzite”, cuprins ușor de melancolie, „Viața e plină de povești cu învingători / și învinși, cu regi nebuni ce și-au închipuit / că pot dirija marea orchestră a deșertăciunii”, ori zdruncinat de revelația unui adevăr dureros: „Zadarnic o să duciarele care lu săre, întregi, la capătului drumului, / dacă acolo nu le așteaptă nimeni”.

Senzația de zădărnici este la fel de acută precum o lovitură neașteptată de sabie. Sub greutatea durerii, nu ne rămâne decât curajul de a ne aduna pentru a căpața conturul dorit, ceea ce, convingător face și poetul Costel Stancu, chiar dacă crede că „poeții sunt continente fără formă”. O expresie puternică și încărcată de semnificații care sugerează o viziune asupra poeziei și a poetului ca entități în continuă expansiune și transformare. Poate semnifica și nevoia de a rămâne autentic, nestandardizat, refuzând să fie închis într-o categorie sau definiție unică. În acest sens, poetul este un „creator de lumi”, asemenea unui continent care se conturează în mod continuu și își lărgeste limitele în funcție de evoluția sa personală și artistică. Poezia sa poate fi considerată un manifest poetic al revoltei interioare și al căutării neîncetate în fața limitelor impuse de viață, așa cum, brusc, se încheie și volumul care ne lasă cu un mare semn de întrebare: „Unde sînt acum frații mei, cititorii? / Aceia care mă laudau zi și noapte, îmi hrăneau cu faguri / de miere, trufia. Ieșiți din grote, fariseilor, a sosit clipa!”

„Nu sunt primul autor român care a abordat tema masoneriei, dar sunt primul care abordează problema începuturilor ei...”

George MOTROC

❖ Interviu cu scriitorul Cristian Tiberiu Popescu ❖

G. M.: Domnule Profesor Cristian Tiberiu Popescu, după toate felicitările pentru cartea dvs. „Hiram și frații lui

sau de ce a fost inventată masoneria”, vă rog să fiți de acord să ne întoarcem puțin în timp și să începem cu următoarea întrebare: Ce a însemnat lansarea unei cărți despre istoria masoneriei, pentru un autor român, după pandemie?

C. T. P.: Mulțumindu-ți pentru felicitări, precizez că nu sunt primul autor român care a abordat tema masoneriei, dar, e adevărat, sunt primul care abordează problema începuturilor acesteia ca temă în sine și reconstituie sub aspect istoric, social și spiritual tot angrenajul de opțiuni pe care grupul inițiator le-a cernut, plecând de la ideea revoluționară că viitorul nu trebuie lăsat la voia întâmplării, ci trebuie construit. Ca să conchid în legătură cu răspunsul tău, îmi exprim părerea că fenomenul masonic e prea puțin cunoscut publicului larg... dar, adaug, cred că e puțin cunoscut chiar și membrilor Ordinului.

G. M.: Aveți, la final, aproape 6 pagini de surse bibliografice doar din epocă, fără a le socoti și pe cele contemporane... Cât de grea sau de complexă a fost documentarea pentru scrierea unei asemenea cărți?

C. T. P.: Aici e vorba de felul în care alege fiecare autor să lucreze. În ceea ce mă privește, fie că am scris despre cavalerii templieri, în legătură cu care am publicat șase cărți, despre masonerie sau despre alte subiecte, am mers în primul rând la surse. Există o vorbă des întâlnită: „Cărțile se scriu din cărți”. Pentru mine, asta e una dintre cele mai mari prostii care s-au spus. Pentru unii, dacă citești două cărți – sintetizându-le, poți scrie una nouă, iar dacă citești trei, poți fi liniștit pentru că cea nouă va fi „originală”. Nu, numai cărțile proaste se scriu doar din cărți! Dar revenirea la surse nu e doar obligatorie, ca să cunoști bine cum au pornit lucrurile, ci este și folositoare întregului demers analitic, pentru că astfel pot fi identificate nuanțe, puncte de vedere pe care alți autori de cărți nu le-au evidențiat, astfel că abia acum pot fi puse în valoare.

G. M.: A fost la fel de greu să găsiți și editorul potrivit sau pe cei care să susțină financiar publicarea unei asemenea cărți?

C. T. P.: Nu, ci chiar pot spune că oferta mea a fost primită cu interes.

G. M.: Pentru cei care nu au fost la lansare sau nu știu, vă rog să explicați subtitlul: Cine sunt Hiram și frații lui?

C. T. P.: Hiram a fost constructurul mitic al Templului din Ierusalim. În legătură cu el, masoneria și-a construit mitul fundamental, a cărui pilă dezghiocată spune că omul trebuie să prefere să-și piardă viața, decât să-și trădeze tovarășii sau idealurile. Hiram este Maestrul constructor prin definiție și, precum în toate societățile inițiatice, cei care lucrează alături de el sunt frații lui și frați între ei.

G. M.: Cel puțin la fel de interesan-

tă pentru cititori sunt sigur că ar fi o explicație pentru cea de-a doua parte a titlului: „De ce a fost inventată masoneria”?

C. T. P.: Masoneria a fost inventată, în sensul cel mai propriu al cuvântului, de către un grup de oameni foarte tineri aparținând nobilimii și burgheziei engleze care se simțeau oprimați de rigorile politice, sociale și religioase ale momentului; în locul acestor rigori, ei au socotit că trebuie să primeze libertatea de idei și opțiuni, care să-i aducă împreună pe toți oamenii. Dar grupul menționat a înțeles că niciodată o organizație umană nu va putea acționa coerent, atâta vreme cât ea este destructurată de antagonismul credințelor politice și religioase exprimate de membrii ei. Marea idee unificatoare cu care a venit grupul în discuție a fost că este suficient să existe un „minim” pe care să-l recunoască toți membrii. Din punct de vedere al religiei, acesta este credința în Dumnezeu unic, creator al lumii, și în nemurirea sufletului; iar din punct de vedere politic, afirmarea ideii de libertate, generozitate, umanism și perfecționarea condiției umane.

G. M.: La un moment dat, aveți în carte o afirmație care m-a pus pe gânduri: „Dacă masoneria ar fi fost inventată în alt spațiu, și în alt timp, ea ar fi fost «altfel»...” De ce aveți această convingere?

C. T. P.: Marea Britanie a perioadei premergătoare creării masoneriei era cea mai divizată țară din lume sub aspect religios și politic, dar, desigur, nu e cazul să intru în detalii aici. În același timp, Anglia era o țară în plină expansiune economică, în care se făceau pași spre prima industrializare a lumii, iar expedițiile geografice, ce urmau să aducă Marii Britanii un imperiu întins în toată lumea, au creat bazele unui comerț extrem de înfloritor. Atunci au fost create marile companii de transporturi navale, precum Compania Britanică a Indiilor de Est etc. Grupul inițiator format din tineri întreprinzători și vizionari a înțeles că această expansiune menită să aducă bunăstare materială dar și spirituală are nevoie peste tot de pace, de stabilitate, de încrederea între oameni – or, tocmai în acest sens masoneria s-a angajat să acționeze prioritar.

G. M.: Cum se poate explica succesul masoneriei încă de la începuturile sale, în spațiul european?

C. T. P.: În primul rând, de la începuturile sale, masoneria și-a arătat vocația internațională. Nu era o structură numai pentru Marea Britanie, era o structură deschisă pentru „replici” oriunde în afara țării inițiatoare. E adevărat că primele loji masonice de pe continent au fost create de cetățeni englezi aflați în misiuni diplomatice sau în călătorii de interes economic sau turistic, dar în respectivele structuri nu au întârziat să intre neenglezi, care curând au devenit majoritari, iar lojile respective s-au transformat în loji naționale. Pe fondul acestei stări de lucruri putem vorbi explicit despre „fenomenul” masonic, care s-a întins curând în toate țările Europei și apoi în Americi.

G. M.: Pe de altă parte, ce explicații se pot găsi pentru întreaga serie de zvonuri, controverse și interdicții care o însoțesc, culminând cu o Bulă papală de interzicere?

C. T. P.: Un astfel de „fenomen” aflat în continuă expansiune nu putea să nu sperie atât autoritățile laice, cât și cele ecleziastice. Masoneria și-a făcut propriile ritualuri, încercând să se inspire din cele ale misterelor antice. Ca și acelea, a promovat ideea de a păstra aceste ritualuri secrete, neîngăduind celor neinițiați să le cunoască. Asta a speriat cel mai tare pentru că s-a considerat că secretele pot fi subversive – de aici a venit prima cauză de condamnare. Apoi, ideea unei „minime” de religie care să fie multumitoare pentru toată lumea, de care am pomenit mai înainte, a fost a doua cauză majoră, argumentându-se că acela care nu crede tot nu crede nimic, deci masonii ar fi ateii, ceea, evident, ce nu era adevărat.

G. M.: De ce a fost atât de important anul 1717 pentru ceea ce dvs. numiți, încă din subtitlul cărții, perioada „începuturilor masoneriei moderne”?

C. T. P.: Documentele ne arată că în 1717 grupul inițiator s-a reunit prima dată și s-a constituit ca organizație, și-a ales conducătorii, în frunte cu Marele Maestru, și a stabilit un termen de șase ani pentru a se alcătui o Constituție a Ordinului masonic, dar și o istorie oficială a masoneriei. Constituțiile francmasonilor, incluzând istoria oficială, îndatoririle francmasonilor ori regulamentul general de funcționare, a apărut în 1723, fiind redactate de preotul presbiterian James Anderson.

G. M.: Cea de-a doua parte a cărții dvs. analizează, vă citez, „bătălia pentru masonerie”, din prima jumătate a sec. al XVIII-lea...

C. T. P.: „Bătălia pentru masonerie” s-a purtat între reprezentanții Bisericii și diverși masoni care s-au angajat să apere Ordinul. Bătălia aceasta s-a purtat după 1738, anul condamnării masoneriei prin bulă papală și, grosso modo, 1750, când lumea se cam săturase de respectiva polemică în care fiecare rămânea pe pozițiile de dinainte și nimeni nu convingea pe nimeni. Bătălia s-a purtat prin cărți – unele apărute cu girul Bisericii, cărți în care se demonstra faptul că masoneria trebuie condamnată, iar altele venite de pe cealaltă baricadă, care se străduiau să demonteze toate argumentele contra. Au apărut astfel

o sumedenie de cărți, dintre care au am ales 40, pe care le descriu succint și analizez genul de argumente aduse de fiecare.

G. M.: În final, sunteți de acord să oferiți cititorilor o invitație la lectură și reflecție despre istoria masoneriei, printr-un fragment din cartea dvs. „Hiram și frații lui sau de ce a fost inventată masoneria, Istoria începuturilor masoneriei moderne (1717-1750)”?

C. T. P.: Întâi o precizare. Deși faptul că o spun eu poate părea un act de subiectivism, cred că această lucrare va stârni interesul cititorilor, pentru că ei vor găsi aici multe informații și înțelesuri de plan-secund ce scapă de multe ori unor analize mai puțin atente și de asemenea vor găsi conexiuni cu elemente de politică sau spiritualitate cu masoneria, pe care înainte nu le avuseseră în vedere.

Și-acum fragmentul pe care mi l-ai cerut:

„Când vorbim despre perioada 1717-1750 vorbim despre prima generație de masoni. Cartea de față este tocmai o **istorie a primei generații de masoni** (desigur, nu folosim termenul de generație în stricta lui înțelegere aritmetică de 25 de ani, ci în accepțiune mai largă). Ne gândim că la nivelul istoriei universale o generație nu înseamnă nimic, dar la nivelul istoriei masoneriei o generație înseamnă un ciclu și vedem că la sfârșitul ciclului lucrurile nu mai sunt acolo unde se aflau la începutul acestuia. Într-adevăr, în cazul concret al istoriei pe care am reconstituit-o aici, după o singură generație, adică pe la 1750, **masoneria nu mai era aceeași**. Ba chiar putem observa că „trend”-ul acesta al evoluției s-a păstrat de-a lungul vremii, chiar dacă nu totdeauna cu aceeași cadentă de o generație. Nu înseamnă că masoneria și-a abandonat vreunul dintre principiile cu care a venit în 1723 – ele au rămas, sunt acolo, sunt valabile, putem spune că sunt inalienabile, dar astăzi accentul nu mai cade neapărat pe fiecare dintre ele. Nu-i de vină masoneria, e de vină timpul. Masoneria rămâne „contemporană” cu timpul, și atât.”

„această mirabilă poveste” Radu Voinescu: „Educația sentimentală”

Mioara BAHNA

Printr-un titlu ducând inevitabil, de la început, cu gândul la Gustave Flaubert (mai ales că și motto-ul acesteia, dar și „În loc de *Post scriptum*”, cuprind fragmente din romanul omonim al scriitorului francez), „Educația sentimentală” – Editura Eikon, București, 2024 –, cartea de poeme în vers liber a lui Radu Voinescu, invită indirect, discret, la inițiere în subtilități ale sufletului, oferind, în continuare, imagini dintr-un parcurs lăuntric transfigurat artistic, ori doar visat, imaginat, de-a lungul căruia, intertextual, sunt numeroase subtile prezențe livești. Întregul volum cuprinde texte descriptive, ample, ce redau retrospectiv secvențe de viață contemplate dintr-o perspectivă încărcată de sensibilitate nostalgică, subliniată, de pildă, prin sugestii olfactive ridicându-se din imaginea încărcată de promisiuni a unor cești de cafea, „răsucind caiere fără răgaz, / închipuind din abur o altă poveste, / ținută sub tăcere, a soarelui / Abisiniei, a spinărilor negre, / trudind, încovoiate de povară, / mușcate de harapnic, / a sacilor aromitori / călătorind până la noi / în burta unei corăbii / cu pânzele desfăcute (...)”

Extrăgând, mai departe, din amintire momente extatice dintr-un timp mitic propriu, sublimat în versuri (la care se referă, de cele mai multe ori, prin imperfectul indicativului, cu promisiunea continuității), vocea textuală aduce în poezie („Crângul”, spre exemplu), imagini edenice ale unor peisaje amintind de o lume primordiale, în care altă pereche, reiterând gesturi ale celei adamice, își trăiește dezinhibată bucuria de a fi: „Undele molcome ale râului / curgând pe sub arini / ne răcoreau trupurile goale, / iradiind împlinire!” Liantul prezențelor care străbat un asemenea tărâm al sensibilității, dar și inepuizabila sursă a amintirii bucurii de a exista este ineludabilul sentiment al iubirii: „Nimic nu te apără împotriva întâmplării, / poate doar iubirea, poate...” Răzbătând din ea, teaurizată în amintire, „numai fericirea de-atunci / a rămas să lumineze / cu perfecțiunea unui bob de chihlimbar, / picurat din cazanul în clocot / al timpului.” Panorământ, pe de altă parte, secvențele temporale străbătute de sine, cel ce se confesează în versuri înclină balanța în favoarea trecutului, atuurile acestuia fiind simplitatea, autenticității simțurilor, fiindcă „Pe-atunci, anotimpurile erau mai așezate, / nopțile luminau de la răcoarea lunii, / se auzea căzând, lin, praful din stele, / casele de pe dealuri dormeau fermecate...” Și totul pare datorat prezenței dragostei: „ochii noștri de jar aprindeau tufele înflorite, / cerul arunca peste noi o manta de onix / și în piepturi ne răsunau ritmuri vechi / (...) / pe vremea când mă iubeai”...

În universul genuin al trecutului, așadar, vocea textuală așază / evocă gesturi simple, firești, încărcate de căldura care le determină, venind dintr-un cotidian traversat, totuși, când și când, de imagini cu aură enigmatică, așa cum este, spre exemplu, prezența estivală din gara mică, numai „când începea vacanța”, a unei fete a cărei apariție este apoi așteptată zadarnic, „până când nu mai tânjeam decât / la vacanța viitoare, / ca să mă scald din nou / în privirea unduitoare / ce trimitea spre noi / cuante de lumină”.

Poezia lui Radu Voinescu are, prin urmare, câteva repere: lumea natală / satul din câmpie de unde, copil fiind, a visat să plece spre alte zări, iubita, iubirea și, inevitabil, trecerea timpului. Toate acestea sunt contemplate, la o distanță temporală echivalentă cu una sau două vârste (din copilărie la maturitate sau de la tinerete până la maturitate), cu firescă nostalgie, ca ipostaze ale pierdutului paradisul propriu. Fiecare dintre aceste repere existențiale are câteva date definitorii, devenite leitmotive, chiar dacă orice revenire este sub altă formă decât cele precedente: satul natal este – cum altfel! – un univers edenice; iubita și iubirea sunt, la rândul lor, aureolate de o puritate aproape ca din vremurile biblice, iar peste toate, se așterne zăbranicul de tristețe al timpului nemilos, cu toate că vocea textuală doar sugerează acest aspect. Totuși, curgerii lui i se opune reținând imagini de altădată, care punctează culoarea locală și temporală a amintirilor. Nu sunt expuse însă, de-acolo, din trecut, decât sugestii ale chintesenței lui, pentru amintirea cărora „lungile noastre plimbări”, spre exemplu, sunt pretexte de a pătrunde cu ochii gândului într-un spațiu suspendat într-o zonă devenită intangibilă altfel decât cu dorul.

Într-un fel sau altul, în volum, reperele amintite sunt interconectate: lumea natală – „satul nostru aproape neștiut, din câmpie” – este locul unde se plămădesc întâile aspirații, peste care se așază, în continuare, dragostea (cântată „ca un imn către Iștar / într-o limbă inventată / numai a mea”), un sentiment aproape cast, a cărui expresie o dau doar mâinile și privirile, în ritualuri simple, doar ale lor, cărora li se adaugă câte un „sărut fugar”: „pășim de mână”; „Ne priveam atât de intens, în lungile noastre plimbări, / că ne știam sufletele pe dinafară”; „Mâinile ni s-au căutat grabnic, tremurând, pe nevăzute”; „Palmele noastre se căutau cu timiditate”; „Ne-am căutat atunci privirile”; „... ne-am luat în brațe, / disperată să ne găsim salvarea / fiecare în privirile celui alt...” Și, peste toate, se așterne timpul, de-a lungul căruia eroul versurilor devine, se transformă, cartea putând fi citită și ca un insolit bildungsroman, cel puțin sentimental, al cărui arc de cerc străbătut își are punctul de plecare paradisul de acasă („Între coline, leneș întins, satul nostru, / livezile, pe coaste, amețind / în fiecare an toamna / cu parfumul merelor coapte. / Grădini cu micsandre, pețunii, iasomie, / nuci și migdali, tufe de coacăz, / zmeuriș, grozământ, aprigi rugi de mure... // În dreapta râului, după ce treci podul, / pădurea de mesteceni, pe unde rătăceam / visând să lăsăm totul în urmă”), de unde „Numai eu am evadat, / somit de zgomotul înfundat al / trenurilor de dincolo de pădure, / în piept / cu zgomotul suieratului ascuțit al locomotiveilor, / să cutreier țări și ținuturi, / să caut alte locuri sub soare, / ispitit de noroc, întârâtat...”

Altfel spus, Radu Voinescu, prin poezia sa, caută să dea expresie inefabilului amprentei lăuate în lăuntru sufletului de sentimente a căror puritate este sugerată, de pildă, prin ghiozdanul doldora de visuri, al copilului de altădată, dornic să cucerească lumea: „Plecăm de acasă, înfrigorat, cu ghiozdanul doldora / în spate / în dimineața când începea școala. / Înghesuim în el fluierul, sfoara cu ceară de prins / păianjeni de pământ, praștia mică, / ierbarul, cutia cu fluturi / binocul de teatru cu montură de argint, al bunicii, / creioanele cu care treceam în caietul de desen / culorile schimbătoare ale cerului, copacii desfrunziți, / cu care schițam ființe fantastice, / mașini ultimul strigăt apărute pe ulițele orașului, / cai, bufnițe, condori andini și pinguini de Antarctica, / puneam, una după alta, cărțile cu poze, / cu poezii eroice și cu istorii din vremurile când miturile / rânduiau cosmosul și viața oamenilor (...)” Însă stabilitatea lumii acesteia – amintind, mutatis mutandis, de eminesciana „Oda (în metru antic)” – se pulverizează odată cu apariția iubirii: „Lumea mea încăpea toată într-un ghiozdan / până când, în curtea școlii, / în mijlocul unui grup de fete vesele, / în uniforme cu picăte albastre, / te-am văzut...” „suferința”, dureros de dulce... Dar, altădată, trimiterea la poemul eminescian este explicită: „Ca Nessus îndur torturile”.

O concluzie a rândurilor de față ar putea fi că Radu Voinescu, prin acest volum de versuri, redă o „mirabilă poveste”, un fragment dintr-o devenire sentimentală, oprind, fie și doar cât ține lectura ei, *Marea Trecere*..

Pionierii pustului

Nicio boare de oază prin jur.
Doar o femeie de nisip,
poate tu sau alta, dar numai
nisip ales bob cu bob, din acela
de face să explodeze festiv
clepsidrele sub cămașa bărbaților.
Teroriste clepsidre tot umilind,
într-o anume zi, uneori de uitat,
ceasul din turnul primăriei.

O femeie de nisip, așa cum spuneam,
îmi bate la ușă discret, hai să ne
asociem, să facem aici la tine
cel mai de frunte pustiu.

N-oi fi eu chiar muza râvnită,
nu te deranja să mă minți,
dar și în afacerea noastră, știu,
performanța contează și poate
va fi cel mai mare pustiu.

Nu simți de pe-acuma cum bate
pe gaura cheii simunul, pe la noi
cel mai uscat cunoscut, nu simți
cum înfloritor tu însuși
deodată începi a te usca?

Dar deschide odată, anii
perfizi mă-nconjur, vom fi
doar noi doi, pionierii pustului
cel mai pur de pe aceste meleaguri.

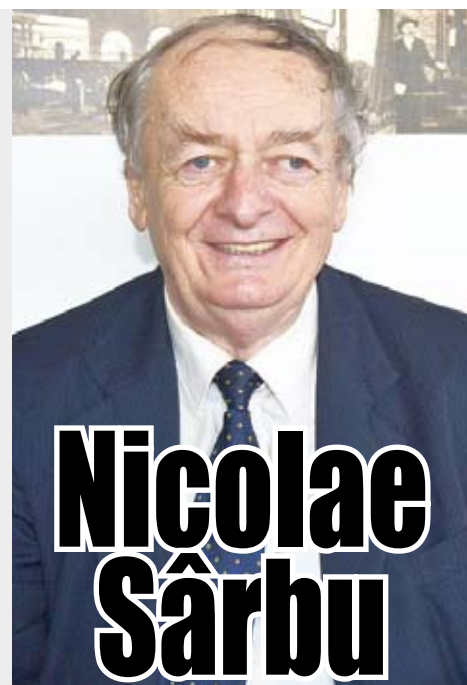
Nu mai e nevoie să iei de-acum
numele Domnului în deșert,
pentru că noi, îți promit,
vom făuri cel mai strașnic deșert.

De ce refuză să înflorească mărul

Mergând pe nu se știe care drum
Am pierdut cheia și nu mai pot
Citi această matinală ceață.
Cât pe-acți să devin o doină de fum
Fără a ști cine, din ce motiv
Ne tot împrăștie și ne adună.
Abia deslușești totul și partea
Prin aburii zăzaniei de dimineață
Între literele pe care le tot îndrum
Degeaba pe calea cea bună
Și respirația lor amenință ultimativ
Să spargă vitraliile pe care străbunicul
Precis le-ar fi vrut copertă la cartea
Mea de alungat muște prea iubărețe
De laptele de mamă cu nărav.
Se știe nici lacrima nu are cum
Să aibă totdeauna dreptate,
Din ce nu știe să ne tot învețe.
Cine păcătuiește și cine acuză
Când presimți că până numeri la doi
o să-i cadă adevărului părul
și vor lega la ochi catedralele unde
pe trepte gloanțele gustară hulpav
din carne de adolescent, iar noi
nici vorbă să obosim să clipocim
între sacru și acru și nu se poate ști
cine întreabă și tot el nu răspunde,
de ce în versul meu refuză
mereu să-nflorească mărul.

Țuțea de la Hamangia

Le-am spus-o pe aia cu dobitoacele
și sfinții care nu mai au nevoie de carte.
E chiar a ta, îți amintești,
domnule Țuțea de la Hamangia?
Mă priveau scârbiți ca pe o bordură
scoasă din portofel din greșală.
Ca pe o muzică a sferelor ce mușcă
din piedicile acelea strălucitoare
pentru caii negri și nărași
păscând îngheț sub lună.
Cu neliniște de licurici rătăciți
în oala de noapte a zilelor.
Frica-i scârboasă foarte, vă spun,
dacă nu servește specia,
îmi întinde Petre Țuțea capcana,
cleiul acesta de muște pe limbă.
Când de fapt aștepți margarina
să te muște muzica sferelor gras
de buzele-ți inerte ca niște coperte.
Frică mi-e de tine ca de șomaj,
domnule Țuțea de la Hamangia,
până-n golul din oase
mi-e frig și mi-e frică
de paradoxurile goale goluțe.
Cine m-ar putea ierta vreodată
că nu pot sluji specia, care specie,

Nicolae Sârbu

măcar așa, în mare taină?
Specia n-are nevoie, e tot mai vizibil
și clar, de serviciile mele.
Le-o repet încă odată pe aia
cu dobitoacele și sfinții.
Și mă privesc cu obosit dispreț,
cu un senin dezgust.
Cum parlamentarii se uită pe șest
la licuricii din oala de noapte a zilei.

O altă lampă afumată

Așa pregăteam examenele mele
de intrare-n Universitatea Eterului.
Afară mustos întunericul.
În casă lampa-i afumată.
Noaptea din mine reneagă,
nu recunoaște legitimitatea
noptii de-afară, cu mult prea
enigmatice crime și-amorur
din parșiv mustosul întuneric.
La mult prea afumată lampă
nu pot încropi nimic așa
insinuant și fin cum mama
cosea pe fir minuni și cruci.
Lumina dă în lacrimi când Mica,
o, nu văd prea clar la lampa afumată,
părea că ochii ei îi coase
dând culoare minunii și crucii.
Acum m-așteaptă Universitatea
Eterului cel etern. Fă bine și ia-ți
mâna murdară de pe firul acesta cusut
de ochii eternului matern.
Ce să caute pe el toate
acele resturi ale festinului,
mai bine-zis ale desfrâului de ieri?
Mama cosea la o lampă afumată
și nu la lumina putregaiului.
Voi șterge cu ștergarul înflorat,
cu Eterul cel etern voi șterge
doar înlăcrimata ei cruce.

Când harst mă plezni bucuria

Bine, fie cum vrei, mi-am zis
Hai să întorc și celălalt obraz,
Când brusc mă trezi realitatea
Plezni peste față din plin,
Cu o sete clar nepământeană.
Credeam că e semnul grindinei,
Pedeapsa divină cândva promisă
Și meritată cu asupra de măsură,
Când până-n tălpi mi-ajungea
Pleznetul ca un curent venind
Direct de la morile lui Don Quijote.
Numai nu te speria, auzeam insistent,
Văjâind de peste tot și de niciunde,
Sunt eu, bucuria sadea, cu care
Știu sigur că nu ești învățat,
Poți să ajungi chiar și la călcâiul
Vremii când ești descoperit de ea.
Era un timp în care cineva încerca,
Undeva în cer sau chiar la ușa mea,
Zăvorul blindat și lacătul chinezesc
Pe care în straturi, straturi tot mai fine,
Se lăsa întunericul acolo unde plezni
Bucuria și se întrerupse lumina în orașul
Care mă exila ca Florența pe Dante.
Ce mai comparații, mamma mia!
Și tocmai când zămbirăți a râde
La astă haioasă cugetare, începu
de la sine să ardă hârtia pe care
scriam cum harst mă plezni bucuria.

Kathryn Daszkiewicz

Născută în Gosforth, Anglia, **Kathryn Daszkiewicz** este o poetă pasionată de artă. În creațiile sale lirice introduce, în mod explicit sau nu, elemente din sfera florei și a faunei, având o afinitate pentru ornitologie. A studiat engleză la Universitatea din Leeds, Marea Britanie. În prezent locuiește în Lincolnshire, unde are o carieră în învățământ.

Prezentare și traducere:
Cristina-Andreea DOBRE

Viața ascunsă a caselor

Poate că o casă nu-și leapădă amintirile, pereții absorbind frânturi din conversații care ajung la un anumit punct. Poate că iposul, când tăcerea consimte, ca o scoică ținută la o ureche binevoitoare, se eliberează de secretele sale prăfuite, voce peste voce cu ecou slab repetând ce s-a spus la ora asta acum un an sau poate mai mulți.

Poate că suprafețele sclipitoare din încăperi depozitează momente de intensitate – stop-cadre. Dacă stai într-un loc când lumina e bună la aniversări, vor bântui peste vopseaua lucioasă, alb pe alb. Și imaginile se vor suprapune uneori.

Poate că parchetul reține agitația celor care îl calcă numai în tălpile goale. Dacă ai urmări bucla de puncte cu palma deschisă, ai auzi un zgomot de pași ai trecutului – însă nimic mai mult.

Poate fi doar strigătul păsărilor sau jocuri de umbre ale soarelui ori lunii.

Sau o schimbare atunci când hornul expiră fumul fantomatic, vatra din inima casei amintindu-și vâpaia.

Cartea năzbâtilor

îmi spune că mofturile au făcut cărămida, sau că palatele din aer din piatră adevărată nu sunt ridicole pentru mințile care le visează.

Cupola aceea singuratică de pe deal – care nu duce la un mare bulevard cu stejari înalți care mătură de-a lungul un drum grațios către un loc de odihnă – e doar o promisiune deșartă unde vei pași dintr-un mărăcin în mărăcin.

O poartă către poate, păzit de menhire, pământul brăzdat pe toate părțile cu arbuști aprinși pare prea departe pentru a ajunge la el.

Dar acele ruine false de sub sălile grandioase a căror întreținere este un coșmar pentru trusturile care le preiau... Crăpături în pereții de cortină ce se prăbușesc, care au fost acolo de la început Iederă intenționată. Niciun acoperiș să oprească ploaia.

Sau stelele. Romantismul unei scări gotice care urcă în spirală către nimic altceva decât o picătură. Cunoști acest loc și urci să privești norii cum despart țara de nicăieri.

Ziua nunții

Crinii sunt pe cale să țipe. Va fi limpede, strident ca și strigătul păsărilor exotice care plimbă cozi verzi prin ape stătătoare, nemișcate.

Buzele lor sunt încrețite, dar foarfeca florarului le-a tăiat stamina pentru ca nuntașii în costume imaculate să le poată atinge fără niciun risc.

Crinii sunt pe cale să țipe. Gurile lor cască; fără limbă, tot focul a dispărut. Crinii îngăduiți miroseau la nesfârșit. Precum ouăle fără gălbenuș, lumânări înalte fără fitil. Satinul se va încreți acum că au amuțit clopotele.

Iazul

Inima deja plecase din casa noastră în vara când ai săpat iazul. Zi după zi, băgând cazmaua veche în pământ, cu spatele gol, brațele tale albe smucindu-se pe iarba arsă de soare, sculptând un uter.

M-am luptat cu aluatul în bucătăria moartă: pâine neagră pentru tine, albă pentru mine. N-am mâncat niciodată împreună. Rupeai bucăți din felia ta până să se răcească – obișnuita ta grabă de a fi mereu altundeva.

Aș vrea să nu fi rostit cuvintele pe care preotul m-a pus, în timp ce scoteam pastila marcată cu Joi din folie. Stând lângă pat, nu puteam să privesc afară către iazul neumplut.

Secată de tine, mă plimb prin camerele de la etaj. Atât de multe camere care puteau fi ale unui copil.

Răul și omul

Acel os care-mi atinge ușor carnea în timp ce mă întind spre tine în mijlocul căderii se numește ilium.

Prea apropiat de suprafața pielii tale

trebuie să-i fi fost frig și tu erai destul de infometat

în timp ce te ghemuiai printre ecouri și miros de rășină în burta calului. Alert în caz că se deschide.

De data asta după o așa absență

nu există turnuri în flăcări

ci doar o femeie care nu poate decât să te privească

dispărând

chiar și când vii aproape

dar nu fuge de trădarea

brațelor tale chircite.

Cristina-Andreea Dobre este o tânără traducătoare la început de drum. A absolvit cursurile Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, secția Filologie, Japoneză-Engleză. În prezent este masterandă la Masteratul pentru Traducerea Textului Literar Contemporan.

Dorothy Yamamoto

Dorothy Yamamoto a crescut în Barnet, în nordul Londrei, unde tatăl său japonez și mama sa britanică s-au stabilit după război. Acest trecut divizat este sursa multora dintre poemele sale. Acum locuiește în Oxford, unde ajută la conducerea a două grupuri locale de poezie și organizează lecturi și ateliere de poezie. A lucrat ca profesor și conferențiar universitar, iar în prezent este scriitoare și editor independent. Pe lângă poezie, scrie cărți de non-ficțiune despre animale (de exemplu, Guinea Pig și Wild Boar, ambele publicate de Reaktion Books). Prima colecție a lui Dorothy, Landscape with a Hundred Bridges (Blinking Eye Publishing), a fost publicată în 2007, când a câștigat un concurs jurizat de poetul Don Paterson. De atunci, a editat Hands & Wings, o antologie în folosul organizației caritabile Freedom from Torture, iar pamfletul ei Honshū Bees (Templar Poetry) a apărut în primăvara anului 2018.

Prezentare și traducere: **Ana MITRUȘ**

Fluturi ochi de păun de zi

Uneori, când deschid o carte evadează mici fragmente de text

refugiați ai iernii

nu știi dacă fluturii speră – doar că un instinct i-a ghidat prin pereții noștri

în labirintul nostru al cuvintelor pe care ei nu le-au putut înțelege

Pe cât ar fi înțeles o ușă închizându-se

Telefonul vântului

Nu există semne, nici hărți, nici ghiduri care să te-ndrume către telefonul vântului

așezat la poalele muntelui balenă – Kujira-yama – într-o grădină complet oarecare.

E un telefon negru, deconectat cu un cordon din-acela vechi și încâlcit

îl ridici, iar în cupa lui rostești mesajul tău către cei morți.

Răspund cei morți? Suflare în vânt lasă cu siguranță o urmă, aer prin aer

deosebindu-se prin cuvinte. Mă văd pe mine însămi ridicând telefonul

și ținându-l aproape, ca să surprind ale tatălui meu cuvinte fumegânde

acele răstimpuri pe când se oprește să-și aprindă o țigaretă, căutând cuvântul potrivit.

Fang Lijun și natura porțelanului

Îl iubim pentru că e pe deplin străin

este ceea ce ar câștiga dacă noi înșine am fi complet șterși

opusul pielii al porilor, al transpirației, al amprentelor ...

Ivan Pozzoni s-a născut în Monza, în 1976. A introdus „Drept și Literatură” în Italia și publicarea de eseuri despre filozofii italieni, precum și despre etica și teoria juridică a lumii antice; a colaborat cu mai multe reviste italiene și internaționale. Între 2007 și 2024, au fost publicate diferite versiuni ale cărților: *Underground* și *Riserva Indiana*, cu A&B Editrice; *Versi Introversi*; *Mostri*; *Galata morente*; *Carmina non dant damen*; *Scarti di magazzino*; *Qui gli austriaci sono più severi dei Borboni*; *Cherchez la troika* și *La malattia invettiva con Limina Mentis*; *Lame da rasoi*, cu Joker; *Il Guastatore*, cu Cleup; *Patroclo non deve morire*, cu deComporre Edizioni; și *Kolektivne NSEAE*, cu Divinafolia. A fost fondator și director al revistei literare *Il Guastatore* – caiete «neon» avangardiste; a fost fondator și director al revistei literare *L'Arrivista*; este redactor-șef al revistei filosofice internaționale *Información Filosófica*, care include o ediție de două săptămâni a caselor de editură autogestionate de tip socialist. A scris 150 de volume și 1000 de eseuri, a fondat un curent avangardist (NéoN-avant-gardisme, aprobat de Zygmunt Bauman) și a redactat un Anti-manifest NéoN-Avant-gardiste. Acestea sunt menționate în principalele manuale universitare de istoria literaturii, istoria filosofiei și în volumele esențiale de critică literară. Cartea sa *La malattia invettiva* a câștigat Raduga, mențiune în critica lui Montano și Strega. Este inclus în *Atlasul poezilor italieni contemporani* al Universității din Bologna și apare de mai multe ori în prestigioasa revistă internațională de literatură *Gradyva*. Versurile sale sunt traduse în 25 de limbi. În 2024, după 6 ani de retragere totală din studiile academice, se întoarce în lumea artistică italiană și fondează NSEAE Kolektivne (Noua antropologie socio/etno/estetică) [<https://kolektivnenseae.wordpress.com/>].

WWW

Web-ul este un lucru ciudat, libertatea celor ignoranți domnește suprem, așa cum obișnuiau să spună latinii cu barbă voluptoasă ai Ligii Hanseatice: *necesse est navigare*, și ne găsim prinși în rețea ca midiile în curentul lamparo-ului.

În fiecare zi sfântă ne aruncăm în noroiul World Wide Web, dezorientați ca turiști nomazi intimidați care caută un Club Med, dur și lipsiți de griji ca membri ai unei neo-avangarde, îmbarcați, niște veritabili duri, în cabinele Costa Concordia, lipsiți de griji, suficient de neînfricați încât totul ajunge în fața unei machete, în jungla sado-masochistă a webmasterilor, întâlnești mereu un webheber, pregătit să te infunde într-o relație de conectare/deconectare, convingându-te, cu ușurință, că tu însuși ești material pentru circumcizie.

Viermii mei proști, unde vor ajunge ei vreodată dacă orice minge se termină în plasă fără posibilitatea de verificare, fără nicio oportunitate de a critica, dacă cad asupra ta în turme ca niște neo-fasciști, grămezi în haine de bebeluși, cu biberon în gură, ca niște alcoolici insațiabili, toate raționamentele se prăbușesc în fața web-bestiei, aristocrația web se centreză pe brandul De Sade, „renunțați la orice speranță”, vouă care intrați aici, în blog, dacă sunteți suficient de nevolnici încât să nu împărtașiți gusturile cu cele ale Baronului Sacher-Masoch.

Într-adevăr, navigarea a devenit o dramă, fără a fi nevoie să conectați USB-ul PC-ului la firele unui electroencefalograf: cine n-a ghicit că www-ul a devenit o ieșire, este condamnat să observe netul ca pe Boris Beckett.

Ei mănâncă voci

Dacă au hârtie albă, noii scriitori care cântă fără Muză l-ar rivaliza pe Géricault în *Pluta Meduzei*.

Arta italiană a devenit un asalt asupra oalei, mai împlinită în „bordel” decât membrii unui film porno, astfel încât, în Poetryweb, actorul este confundat cu un armăsar plin de texte anacronice potrivite pentru coperta revistei *Le Ore*.

Democrația lirică nu trebuie să fie o lirică de doi bani, este esențial să studiezi și nu e interzis să mergi mai adânc,

Și totuși, are nevoie de noi — de mâinile noastre, de focul nostru murdar

și crește între interstițiile suflărilor, modelărilor — un palat alb-ca-zăpada cu aeriseala unui zmeu

ori boxe în care degete ar putea să poposească mai-mai din greșeală

Călătorie în noapte

Poate va fi așa:
Te așezi pe locul tău, simți peronul mișcându-se încet îndărăt apoi trenul prinde viteză până se leagă prin obscurele stații mergând așa repede încât nu apuci să le vezi numele, doar abacul fosforescent al panoului de plecare, săli de așteptare deșerte și propria față în geamul scufundat în întuneric și ciudat de tragic.

Acum trecut de ultima stație, trenul și-a tras cea mai lungă răsuflare iar tu îți rezemi capul și închizi ochii, încuviințând.

Prozatoare, traducătoare, **Ana Mitruș** a absolvit Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București. În prezent este masterandă la Traducerea Textului Literar Contemporan în cadrul aceleiași facultăți.

Ivan Pozzoni

toți, acum, improvizând strict, înarmați cu un carnețel, ca și cum ar trebui să se înscrie la „Tú sí que vales” în loc de cultură.

Pentru a scrie pe www ar trebui să instituim un test de intrare, este interzis să atingi tastatura sub sancțiunea morții subite, nu este potrivit pentru arta modernă târzie, învață Lucini, cu revolverul la cap, boala incurabilă a răscrucii secolului se numește Adsl.

Epimilligramme

Nu trebuie să te colorezi dacă te uiți la numele tău, știi, te voi face nemuritor în „portrait d'anonyme”. Cerneala mea taie mai bine decât un bol de cucută: fără ca nimeni să știe că faima ta a crescut.

Mona Frida zâmbește

Am crezut că pornesc într-o viață de luptă, bombardând lumea cu QWERTY-ul tastaturii mele, îndreptând greșelile societății moderne târzii, umbra unei valve scoase din matrița peșterii.

Simulând atacuri ale BCE pentru a sfida Re Cecconi, suportând defăimările trollilor web precum Girolimoni și capitulând în fața imposibilității de a reconstrui după cutremurul artei metrice italiene, mă trezesc curățând colofonul, o nouă clismă.

Ai ajuns la clipa în care te întrebi ce înseamnă să studiezi și să nu ajungi la Bompiani, transmiterea scrisului stă în mâna moartă a baronilor, cu sentimentul de inadecvare de a fi un Barattieri la Adua, dintr-o dată apare expresia serioasă a unui Chihuahua.

Mona Frida zâmbește, Mona Frida zâmbește și viața se transformă în Cirque du Soleil, unde rolul animalului este reciproc în anarhia unui cățel saturnal.

Mona Frida zâmbește, Mona Frida zâmbește, vrei să strigi „Heil!” lui Berlusconi, habemus Fridam, latră tare la Sfântul Petru și salută Membrii Parlamentului ridicând piciorul din spate.

Traducere din limba engleză de **Constantin SEVERIN**

Tiberiu Giuca

Jurnalul ca mod viață...*

Sunt în „cap” cu *filosofia ca mod de viață*, despre care citesc în prezent. Iar jurnalul colegului nostru de pe Rhein*, proaspăt apărut la editura clujeană al cărei nume evocă granițele dintre provinciile romane, vine să îmi confirme niște convingeri. Se zice că nu poți cunoaște cu adevărat un scriitor numai citindu-i opera, sau din CV-ul literar, ci doar dacă îi citești jurnalul, care este în sine o autobiografie spirituală. (Dar dacă nu ține un jurnal?...) Iată însă că Radu Ciobanu – despre el este vorba – o face și își publică abia acum, în alt secol și la cca 50 de ani de la evenimente, *efemeridele* dumisale de tinerețe: tinerețea anilor șaptezeci, deceniul opt al secolului XX. Din subtitlul cărții suntem avertizați subtil că este vorba de un „Jurnal selectiv”. Astfel încât – având noi a face cu un jurnal pe ani, iar nu zile, cum se obișnuiește – primului an, 1071 i se afectează doar patru pagini de carte; ca începând cu anul următor acest număr să se mărească progresiv: de la 35 până pe la 50. Unii dintre anii autotusi și împărțirea pe zile, dar aleatoriu, nu obligatoriu.

Avem în față jurnalul unui scriitor profesionist care, în anii „aceia” (din 1972) a avut curajul să renunțe la slujbă – învățământ: Dobra, Hunedoara, Deva –, spre a se dedica în totalitate, trup și suflet, literaturii. (Citsem cândva/undeva că doar 11 scriitorii români au avut curajul să facă acest gest. Poate îmi amintesc greșit, rog cititorul atent – care este R.C. – să mă corecteze). Cartea lui R. Ciobanu este un jurnal de lectură, dar și de creație – multe pagini *clădind* acel clasic bildungsroman, în genul *tânărului Werther*. Este o delectare să intri – fără cizme... – în șantierul de creație al unor romane citite și îndrăgite: dacă este să amintim doar *Treptele Diotimei*, *Casa fericitorilor*, sau *Nemuritorul albastru*, un titlu inspirat/antologic.

Având în vedere faptul îmbucurător al longevității autorului (tocmai a devenit anul acesta, de „ziua femeii” *nouăzecișt!* Dumnezeu să ni-l țină în viață dincolo de sută, către *o mie de ani fără reparație*; că tot ne apropiem noi cu pași repezi de biblicul Mileniu de Pace), Radu Ciobanu vine cu dovada vie că a cunoscut lumea bună. Spuma și crema – de origine interbelică

– a scriitorimii noastre „proletcultiste”... Lasă că așa au fost vremurile, și mulți au fost nevoiți să le – doar – cânte în strună *acelora*, spre a putea supraviețui literar. Vorbim de: Banu Rădulescu, Felix Aderca, Ion Bănuță, Cella Serghi, George Macovescu, Adrian Marino, Mircea Zăciu. Dar și de Nicolae Iorga, Camil Petrescu ș.m.a. (oare de ce n-ai întocmit, frate Radule, un Indice de nume?!?). Dar noi nu ne-am propus să facem aici decât o întâmpinare, semnal editorial – spre a o lua înaintea altora. Astfel încât ne rezumăm la prezențele generalități cuprinzătoare...

Jurnalul marelui nostru prozator începe cu... niște versuri, scrise într-o oră de teză – ca profesor. El întâmpină cu bucurie marii scriitori și marile cărți ale epocii sale: dacă este să amintim doar de Simone de Beauvoir, de *Moby Dick* a lui Melville; sau – la noi – *Galeria cu viață sălbatică*. Marile jurnale ale altora: Gide, Montherlant, M. Yourcenar, Maioreșcu, pe care le tratează comparativ: Zăciu (pozitiv) – Marino (nu prea...); sunt „taxate” *Memoriile* lui De Chirico.

Și acum, o afirmație a lui Banu Rădulescu, care sună cu interminabilele noastre anchete literare de azi: „Literatura nu mai are nici o putere și nici un rost, decât cel mult de a ne ajuta să supraviețuim... Lumea se află într-un proces ireversibil de disoluție...”

Și totuși, ne mirăm noi azi, pe vremea aceea încă se mai putea trăi efectiv din literatură, existând consistente drepturi de autor. Iar scriitorii profesioniști primeau comenzi ferme din partea editurilor (Că, de, erau „vremuri grele”...)

Și iată surpriza: foilețând invers, dăm la pagina 198 peste fraza trambulândă: „Drum la Lugoj, la oftalmolog, pentru ochelari...” Iată, zic, un scriitor vizibil în peisaj care vine să re-pună Lugojul pe hartă... Dar oare pe harta literaturii – cea concepută de Alex Ștefănescu –, sau numai pe harta geografică a României? Cartea se termină cu propoziția optim-„optimistă”: „Totul e din ce în ce mai trist”... (R.V.G.)

* Radu Ciobanu, *Efemeride de tinerețe*, Editura Limes (Floresti, Cluj), 2025

Cartea zilelor noastre

Actoru' romancier

Vă mai amintiți de el? Un moldovean mucalit. Cu farmec nedezmintit. Bucureștean, mai apoi. Dat și-n patima scrisului. Promițător categoric.

De la debut încă, vădit etalând un talent nu ușor de egalat. Dacă de moartea-i prematură n-ar fi fost curmat, azi am fi avut un scriitor deplin realizat. Citit, răscitit și apreciat. Până și în film, benefic, transpus. Acum un deceniu, de pildă. Într-o peliculă ce n-ar plictisi nici în momentul de față, probabil...

Căci are la bază o carte* plină de savoare. Pe care nu acțiunea i-o dă-n principal. Ci lexicul argotic al pușcăriașilor. Și petele de culoare la fix îmbinate cu el. Trama polițistă, numai un pretext. Pilonii fiind cei doi protagoniști. Ușchitu. Și Mitu Suveică în special. Personaje realizate pregnant. Potrivit conturate fizionomic. Alături comportamental doar la suprafață. Să iasă povestea precum cerea vremea. Jargonul omului iute la șis, experiența sa infracțională, psihologia negativă, destinul-i amar în fond, se-mbină toate echilibrat. Încât să țină ochii nedespărțiți până la capăt de firu` narației cumva curajoasă în timpul acela. Chiar dacă din construcția epică milițienii neobosiți nu lipsesc, evident...

Rezumând, binele și răul se-nfruntă. Pierde al doilea, triumfă întâiu`. Happy end, of course. Ce nici nu contează, deoarece descrierile de peisaj, atmosferă sunt ale de preț. Măiestrit picturale. Poetice îmbelșugate. Izbutite cum rar întâlnești. Pregnante nespus. Minunate zic. Adecvat îmbinându-se cu vorbele dure, bolovănoase, miștocărești ale celor doi cât autorul îi poartă-mpreună prin țară. Pe mine trimițându-mă cu gându`, firesc, la alte condeie autohtone ce au creat în acest perimetru literar, nicidecum de lepădat...

Și-ntrucât tableta pân-azi se vrea, iată și numele celui lăudat meritat: Cosma Brașoveanu. Fără doar și poate, încă regretat. Vrednic ni s-a arătat și-n chip de actor, și ca scriitor. Afirm apăsător și întemeiat, cinei curios va descoperi c-o fac motivat...

* Cosma Brașoveanu, *Fuga*, Ed. DARECO, 2001

Teatrul zilelor noastre

„...Escu”

Celebra comedie a nu mai puțin faimosului Tudor Mușatescu. Urmare la un an a perechii, celebră și ea, „Titanic Vals”. Într-o montare faină foc. Ce a smuls îndreptățit potop de aplauze în Sala mare-a Teatrului „Alexandru Davila”. În festivalul internațional „Liviu Ciulei”, ajuns la ediția terță, în Brumaru` trecut...

Ei bine, textul cu pricina s-a aflat de astă dată în lucrarea Teatrului „Stela Popescu”, din București împreună, ferice, cu moldovenii de la „Satiricus I. L. Caragiale”. Au regizat inventiv și echilibrat Sandu Grecu și Cristi Șofron. Izbutind un spectacol ultra-atractiv. Plin de satiră și umor ce încântă masiv de la cap la coadă. Cu multe aluzii la actualitatea autohtonă ce macină stabilitatea internă și respectul exterior. E cert un text peren izvorat din tare sociale proprii ce nu-i scutesc defel pe români de disensiuni și controverse tot mai accentuate. Și nu doar pe ei, căci și pe la alții conflictele se întetesc periculos...

„...Escu” arată clar ce e, în fond, politica. Și cum e viața de familie a celor care aspiră la vârf în domeniu. Adică, la funcții înalte. Traseiști, de regulă. Plus, inevitabil, neveste, amante, influente substanțial în chestiuni de genul acesta de când lumea și pământul. Așa că și-n speță se confirmă valabilitatea zicalei „cherchez la femme”. Mușatescu a împletit nimerit cele două adevăruri incontestabile și a dat naștere unei construcții dramatice de top. Cu o condiție, desigur: să se aplece asupra ei oameni pricepuți. Vizionari și intuitivi. Îndeosebi, talentați în nobila profesiune a artei scenice...

Precum regizorii mai sus menționați. Căroră li se alătură actorii Pavel Bartoș (grozav!), Sorin Aurel Sandu, Alexandru Floroiu, Manuela Hărăbor, Ludmila Gheorghită și ceilalți. Formând o echipă sudată, rodată și convingătoare. Ce onorează textul și pe-al său regretat autor. TEATRUL, în esență. Nemuritor. Curatoru` Claudiu Groza și directoru` Dan Tudor făcând treabă potrivită prin includerea acestui spectacol excelent în manifestarea cultural-artistică piteșteană. În maiu` viitor, altă întâlnire de acest nivel. Și mai interesantă sperăm bucurăsi...

Al zecelea de sub zodii*

„o insulă din sufletul meu
a dispărut
în mansarda goală...” (L.L.)

„Sub zodii” este ultimul – cel mai recent – volum de versuri al lugojeanului Laurian Lodoabă, poet, prozator, memorialist. Sub zodii ne ducem și noi existența, fiecare în parte: unii „zburăm”, alții abia ne târâm.

Cartea are 100 de pagini, (incluzând referințele critice) și trei secțiuni: I. Limes, II. Biografie și III. Vitralii. Dintr-un anumit unghi de vedere, volumul lui L.L. este unul al limitelor (limes reprezenta granița, limita dintre provincii la romani). Iar în altă ordine de idei, se raportează la un alt timp: timpul Poeziei.

Identificăm în cuprinsul cărții și un persistent actant liric, o ființă mai curând abstractă: femeia din vis este cea cu care con-vorbește poetul. Timpul fiind un „ucigaș tăcut” al clipelor/zilelor noastre: „zi după zi/aceeași viață tembelă/supuși timpului/acest ucigaș tăcut...” (*Flux și reflux*, p.45). Iar în poemul de la pagina 48, *Castele uitate*, poetul simte – ca un poet de pe la începuturile poeziei românești, pe care îl găsim meditănd pe *ruinurile Târgoviștei* – „durerea timpului/între ruine”.

Apare la un moment dat și un misterios „mister alcionic”: „soarele amurgind/ printre copacii tineri/ mister alcionic” (p.33); „gheara alcionului/sculptată în stâncă/vârf de lance/care despică marea” (p.77). Alcionul este un pescăruș albastru, legendar - chiar un fabulos animal marin trăitor în colonii de polipi. Sau o stea din Pleiade, cea mai luminoasă dintre ele. În aceeași ordine de idei, culorile preferate ale autorului sunt alb și violet – sau mai degrabă o nuanță de tranziție dintre ele.

Poem pascal. Printre zodii și vitralii

Și, spre a ne menține în atmosfera sărbătorilor Învierii, iată – la pag. 40 – și un poem care evocă timpul pascal: „mergem la liturghia de înviere/ să mai credem în nemurire/ indiferent dacă uitarea/ din moarte ne strigă” (*Târziu*). Este momentul în care poetul simte că *lumina învierii/ i s-a topit în palmă*; azi așa,

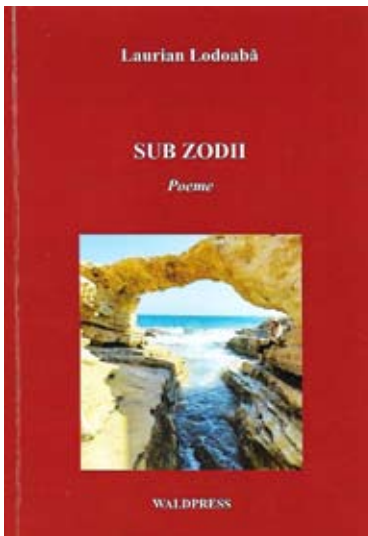
măine, așa și viața trece furis – sau tip-tit – pe lângă noi: „timpul – se furia de mine/copil eram...” (p.92). Clipele – orele – zilele sunt astăzi (când avem o vârstă) ca niște efemeride: „strigăt abur și fum/sunt azi baloane colorate/de săpun”. Poetul investighează tot ce ține de origini și începuturi, civilizații străvechi, cât și de megalopolisul contemporan. Sunt realități remarcate și de criticii literari care realizează secțiunea de referințe de la sfârșitul volumului: Lucian Alexiu, Ada D. Cruceanu, Ionel Bota, Emanuela Ilie, Laura Ceica, Constantin Buiciuc. Primii trei sunt prezenți și pe coperta – și clapeta – din spate a volumului.

Autorul imaginează în poem și niște păsări de noapte ciudate, rătăcind printre aște, ca în poemul scurt de la pagina 93 – *Fluviu*: „acolo nu sunt poteci/nici urme de pași//doar păsări de noapte/și eoul unor chemări/secerate de cenușa lunii”. Astfel, Poetul nostru urcă zilnic aproape de stele în „poezum” – un soi de mansardă poetică imaginată de un altul: „ghicesc și urc/să-mi ciocnesc cupa de vin/cu o stea...” (p.94).

Elegiac, aforistic, autoreflexiv, poet al trecerii-și-petrecerii (călătoriei perpetue), L.L. numără zilele rămase pe hălăduit pe Terra. Iar această remanentă este ilustrată pregnant de o lesă agățată în cui și de o mânășă care plutește pe ape: „îmi petrec zilele scurte rămase (...) n-a rămas decât lesa/pe care am agățat-o în cui”; „e sânge și cenușă/deasupra apei/plutește o mânășă” (*Îmi petrec zilele și Plouă cusunete*: p.57,58).

R.V. GIORGIONI

*Laurian Lodoabă, *Sub zodii*, Poeme, Waldpress, 2024

Gheorghe SECHEȘAN

Ștefan Mitroi: Pisica surdo-mută, București, Editura RAO, 2023

O carte extrem de interesantă scrie Ștefan Mitroi (*Pisica surdo-mută*, București, Editura RAO, 2023), de un fantastic ce ne (re)amintește de Ștefan

Lăsați cărțile să vină la mine!

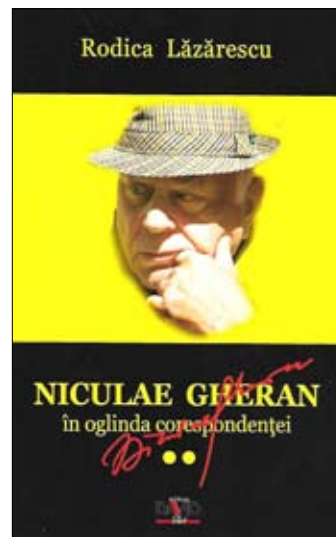
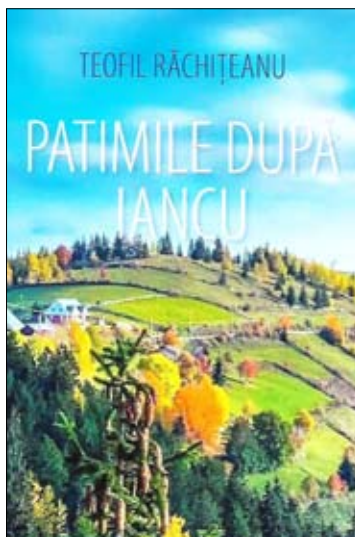
părinții noștri ne-o transmit rămâne, orice am spune, **credința**: „*cei din urmă vor fi cei dintâi*» / *îmi spunea mama / din biblia pe care / zi de zi / o deschidea / o mângâia cu câte o lacrimă (Mama mea nu știa să citească).*

Cassian Maria Spiridon: Mic manual de conversație / Pequeño manual de conversación, Editura Junimea

Într-un volum bilingv publicat la Editura Junimea (Cassian Maria Spiridon, *Mic manual de conversație / Pequeño manual de conversa-*

nu oferă vreo rază de speranță în acest univers în care sentimentul se contopește cu suferința, iar identitatea este friabilă, ca și relația de dragoste: „*Chiar dacă ești atât de departe / Trăiești aici, / Te-ai cui-bărit în inima mea. / Cânti, suferi, visezi și dormi... / Îmbrățișându-ți distanța (Deși ești departe...).* Existența este, în viziunea autorului, o permanentă luptă: „*De multe ori am dus / cu nenorocul lupte în zadar / De cum deschid ochii / cu destinul vreau să mă bat*” (*Ziua a douăzeci și șaptea*).

tria, Germania sau Italia, pentru a avea grijă de bătrânii altora. Pe bani de nimic pentru munca pe care o fac, au grijă de vârstnicii altor țări, în vreme ce ai noștri mor cu zile prin aziluri înfiorătoare, „ve-cine” cu lagărele de concentrare. Copiii sunt abandonati, devenind, în absența cvasi-totală a oricărui interes al statului pentru tânăra generație, victime sigure ale consumului de droguri, de alcool, sau al comerțului cu carne vie. Călina, protagonistul romanului, se dovedește a fi una dintre cele mai bune îngrijitoare. Dar toate colegile sale, de altfel, se dovedesc a fi la fel. Ele vin dintr-un

Bănulescu, și în care este „creionată” o lume aparte, cu o mitologie proprie: „*O iarnă întregă a stat bălciul în satul nostru. Unuia dintre circari i-a căsunat să scoată un viscol năvăș din pălărie, chiar când era gata să plece, și n-a mai putut să-l vâre, după aia, înapoi*” (*Bălciul*). Este un univers singular, un fantastic „original”, cu accente poetice: „*Și-a căzut o ploaie mare peste satul nostru, făcând ca potcoavele de călușei morți de pe câmp să înflorească.*” Un volum care vorbește despre întâlnirea cu sine, cu accente filosofice. Ninsoarea nesfârșită devine un potop existențial, dragostea fiind „materie” care învăluie întreaga lume: „*Silvia se ridică și ea în picioare și, azvârlind cât colo cocorul, se prinse cu o mână de gâtul bărbatului și închise ochii. Vede, stând așa, cu ochii închiși, cum adolescența de mai devreme se transformă într-o singură clipă în femeie. În cea mai fericită femeie din lume.*”

Teodor Dume: Tata îmi vorbește prin lacrimi, Editura Castrum de Thymes

Teodor Dume publică, la Editura Castrum de Thymes (Teodor Dume, *Tata îmi vorbește prin lacrimi*, Giroc, Editura Castrum de Thymes, 2024), un volum cu accente biblice, în care relația părinte-fiu devine una a Părintelui cu fiii săi, oameni: „*Stau jos și privesc cerul / ca o pasăre cu aripile retezate / Nu nu sunt disperat / până când am pământul sub picioare / și grai încât să-l chem pe Dumnezeu / să mi se alăture / împreună cu tata / ce deseori îmi vorbește prin lacrimi*” (*Tata îmi vorbește prin lacrimi*). Viața părinților, văzută prin prisma (poetică) a fiului, este una de suferință, de chinuri și lipsuri: „*Noapte de noapte / poate că mamei i-a șoptit / înainte de a stinge lumina / când îi cosea buzunarele / găurite de timp (Ultima noapte cu tata).* Într-un poem cu un titlu memorabil (*Mormântul de apă fără cruce*), autorul abordează relația fundamentală, în fond, dintre părinte și fiu – moartea: „*ultimul drum pe care îl țin minte / este drumul de pe care / nu s-a mai întors nici nimeni niciodată / nu s-a mai întors nici tata / nu s-a mai întors nici mama / care voia să treacă Crișul / inotând cu mâinile și picioarele / amorțite de uitare.*” „Moștenirea” cea mai importantă pe care

ciön), consacratul autor ieșean propune o poezie despre moarte, singurătate și iubire: „*am scris un tratat / despre moarte / despre esență și gol / un întreg decalog al iubirii / un eseu despre frică / o lucrare asupra nemuririi*” (*Am scris un tratat*). Adevărurile transmise de această poezie sunt simple și cutremurătoare – viața și moartea coexistă: „*În ziua dinaintea morții / trandafirii îngropați până la gât / pregătiți pentru iarnă / înfloreau // o femeie înșira la uscat rufe / lumina pălpâia liniștit / pe cer steaua tăia o cale de frig*” (*Pastel tragic*). Dincolo de viață și de moarte, de existență ori inexistent, autorul trage cortina, înfățișându-ne (dureros) o lume lipsită de sens: „*scutur umerii de zăpadă și scrum / tai venele să văd scurgerea și culoarea / să văd / omul fără sens / înghesuit în râpele morții / lunecos / fără iubire în vreme în care firea / se tot depărtează – rege detronat – / frec genunchii de pietrele roșii (Suferința materiei).* Apare, totuși, „ca un vis de tinerețe”, nostalgia după o lume de odinioară, când totul, natura, universul, cosmosul respirau dragoste, sentiment, energie care, însă, au curs, pe apa (prea) repede a vieții: „*primăverii i-au îmbo-bocit sânii / ce tineri sunt / nesăturați / de buze reci și lacrimi / ce altceva pe râul iute / va rămâne / din fericita îmbrățișare a frunzelor / în ochiul de cristal al frunzelor*” (*Pastel alb*).

Nicolae Toma: Floricid, Editura Castrum de Thymes, 2024

Într-un volum cu un titlu absolut admirabil (*Floricid*, Giroc, Editura Castrum de Thymes, 2024), Nicolae Toma „se adresează”, de la bun început, divinității, într-o rugăciune plină de umilință, în care este vorba despre viață și despre moarte: „*Doamne / Nu mă prizoni / Eu o biată umbră / A Ta / Pălpâi între naștere și moarte*” (*Rugăciune*). Confruntată cu divinul, realitatea este „neofertantă”, izvor de permanentă suferință: „*În fiecare clipă / Plutesc într-un ocean de așteptare / Ignor cu bună știință realitatea răncedă / Zâmbesc / Rostind despre lumina Ta.*” Nici iubirea

Olimpia Sârb: Numai cu ea, Timișoara, Editura Eubeea, 2024

Titlul romanului Olimpiei Sârb (*Nu-mai cu ea*, Timișoara, Editura Eubeea, 2024) trimite la un roman de dragoste, și chiar așa și începe: personajul central este o tânără „a zilelor noastre”, confuză, angoasată, lipsită total de încredere în sine, neștiind ce să facă în privința propriului viitor; și de aici începe *story-ul*. De fapt, avem de-a face cu o radiografie necrutătoare a societății în care trăim azi, o lume în care totul este făcut de mântuială; pe nimeni, dar absolut pe nimeni nu interesează ce se întâmplă în realitate. Nu există predicibilitate în această țară a noastră, nu avem o strategie, o viziune asupra viitorului. Și vorbim aici de absolut orice domeniu al existenței (*nu vă convine, plecați*, spunea un președinte al țării, mai anțart) Așa se face că tinerii nu știu ce vor face în viitor și, în consecință părăsesc țara pe capete. Astăzi nimeni nu îi mai primește pe absolvenți, e nevoie de experiență, de oameni care au lucrat în domeniu, cel puțin câțiva ani, li se spune. Salariile sunt mici și extrem de mici, sfidând orice bun simț. Profesori, ingineri, licențiați de diferite profesii (mai ales femei, e drept) pleacă în Aus-

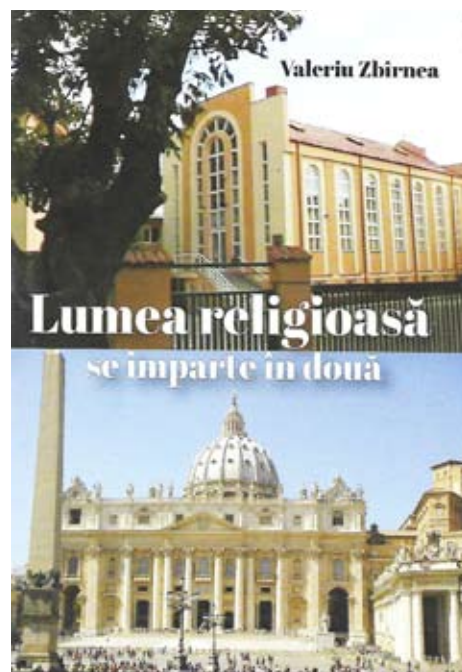
univers încă legat de tradiție, de familie, în care membrii grupului social mai stau împreună, se întâlnesc. Asta arată foarte bine ceea ce este necesar omului: afecțiune, relaționare, comunicare cu semenii, și nu (doar) bani, mașini și case. Deși subiectul este, am zice, „banal” (și vorbim aici, o, zei, de „*banalitatea râului*”) „ne întâlnim” cu un suspans bine dozat, alternat cu (mici) fragmente poetice, de vis sau reflecție.

Dorina Măgărin: Alfabetul sângelui, Editura Castrum de Thymes, 2024

Volumul Dorinei Măgărin (*Alfabetul sângelui*, Giroc, Editura Castrum de Thymes, 2024) debutează cu o poezie în vers clasic (parțial), prin care este descrisă o țară lipsită de copilărie – geografia propriei existențe: „*În țara de unde vin, copiii devin adulți, / fără să copilărească, mamele-i alăptează la sân / atunci când merg să cosească ori să țeasă sau să facă vâiuță / când tații joacă arșici sau colindă-n borugă*” (*Abracadabra*). Este o lume dură, aspră, cioplită în piatră, în care viața abia se ține de un fir de păr, o veritabilă apocalipsă existențială: „*În țara de unde vin, câmpia mugește de sete, / pădurile lăiește, cotropite de flăcări, s-au pietrificat / și-au uitat să privească licărul stelelor plate, / când cerul nu mai poate să-și aprindă verzile policandre.*”

Cărți primite la redacție:

- Valeriu Zbârnea: „Lumea religioasă se împarte în două”, 2024;
- Mihai Babei: „Ieșirea”, Editura Tracus Arte, 2025;
- Teofil Răchițeanu: „Nu-i nimic mai greu ca gîndu’”, Editura Casa Cărții de Știință, 2024;
- Aurelian Sârbu: „Ochiul de veghe”, Editura Waldpress, 2025;
- Aurelian Sârbu: „Ceas troienit”, Editura Waldpress, 2025;
- Maria Pal: „Incizii”, Editura Napoca Star, 2024;
- Dan Cernescu: „Cutia cu Penițe”, Editura Pro Domo, 2024;
- Rodica Lăzărescu: „Niculae Gheran în oglinda corespondenței”, Editura David Art, 2024;
- Teofil Răchițeanu: „Patimile după Iancu”, Editura Cluj-Napoca, 2024.

Fereastră în Fiesole

Aici, unde perfidul greiere străpunge veșmintele de mătase vegetală și mirosul de camfor n-alungă moliile ce macină cărțile, vrăbiuța urcă-n spirală pe ulm, iar soarele se-ncurcă adumbrit printre franjuri. Altă lumină ce nu umple golul, alte flăcări, ah, iederele mele stacocii.

Greierului meu

Ce-ar zice greierele meu spune Gina uitându-se la mierla ce ciugulește larve și omizi prin ghivecele de flori din balcon făcând mizerie. Dar cel mai frumos e că atâta vreme cât ai trăit și puțin dintre noi au știut greierele-ai fost tu. Tu, fără ochișori de mărgele din care port o dublură, o adevărată insectă de celuloid cu două bobite care-ar fi ochii, două pistiluri privindu-ne dintr-o comodă. Ce-ar spune greierele de-atunci despre sosia lui și despre mierlă? Pentru ea sunt aici, spune Gina și-alungă mierloii cu mătura. Apoi se ridică primele obloane. E ziua.

Regele Pescar

Se crede că Regele Pescar nu caută decât suflete.

Eu am văzut mai mult de unul aducând în mărul albiei fulgere de lapislazuli.

Regatul lui e de dimensiuni milimetrice, săgeata lui nu poate fi prinsă de blitz-uri.

Doar Regele Pescar are măsura potrivită, ceilalți au numai sufletul și frica de a-l pierde.

Roșu pe roșu

E-aproape primăvară și deja corimbii urcă spre fereastra ce dă în curte. În curând va fi un asediu de frunze și furnici. Un gândac încearcă să-mi traverseze broșura despre impozitele directe, roșu pe roșu. Poate m-ar lumina și asupra conținutului. Ceasul a bătut de amiază, sună niște telefoane, iar un radio mormăie ceva despre două sute de morți pe autostradă, recordul din Lunea Paștelui.

Xenia I

1
Scumpă gânğanie mică numită, nu știu de ce, Muscă, astă-seară aproape pe-ntuneric, în timp ce citeam Deutero-Isaia, ai reapărut lângă mine, dar nu aveai ochelari, nu mă vedeai și nici eu, fără acea licărire, nu te puteam recunoaște prin ceață.

2
Fără ochelari sau antene, biată gânğanie care-aveai aripi doar în închipuire, o biblie zdrentuită și chiar puțin credibilă, negrul nopții, un fulger, un tunet și-apoi

nici măcar o furtună. Poate-ai plecat atât de curând fără să scoți un cuvânt? Dar e ridicol să crezi că mai ai buze.

3
La Saint James din Paris va trebui să cer o cameră cu un singur pat. (Nu le plac clienții neînsoțiți). Și tot așa și în falsul Bizanț al hotelului tău venețian; apoi să caut imediat cămăruța telefonistelor, prietenele tale de-o viață; și să plec din nou, odată epuizată sarcina mecanică?, dorința de a te avea iarăși, fie și numai printr-un singur gest sau obicei.

4
Învățaserăm pentru viața de apoi un șuierat, un semn de recunoaștere. Încerc să-l modulez în speranța că toți suntem deja morți fără să știm.

5
N-am înțeles niciodată dacă sunt câinele tău credincios și bosumflat sau tu ești al meu. Pentru ceilalți, însă nu, erai o insectă mioapă pierdută-n blabla-ul înaltei societăți. Erau naivi șmecherașii-ăia și nu știau că, de fapt, ei sunt de răsul tău: că erau văzuți chiar și pe-ntuneric și demascați de simțul tău infailibil, de radarul tău de liliac.

6
Nu te-ai gândit niciodată să lași o urmă din tine scriind proză sau versuri. Și a fost vraja ta – iar apoi sila mea de mine. A mai fost și groaza mea de a fi apoi azvârlit de tine înapoi în mărul cărâitor al poezilor neofiți.

7
Mila de sine, nesfârșita durere și-angoasă a celui ce se-nchină locului numit a i c i și speră și deznădăjduiește pentru altcineva... (Cine cutează-a grăi de-o altă lume?)

„Ciudată milă...”
(Azucena*, actul al doilea).

* personaj din opera
„Trubadurul” de Verdi (n. tr.)

8
Cuvântul tău, atât de grăbit și de neprecut, rămâne singurul de care sunt mulțumit. Dar accentul s-a schimbat; s-a schimbat și culoarea. Mă voi obișnui să te-aud sau să te descifrez în ticăitul teiimpriatorului, în fumul nestatornic al trabucurilor mele Brissago.

9
Ascultatul era singurul tău fel de a vedea. Factura telefonului a fost redusă la minimum.

10
„Se ruga?”
„Da, se ruga Sfântului Antonie, căci ajută la găsirea umbrelor pierdute și-a altor obiecte din garderoba Sfântului Hermes”.
„Doar pentru asta?” „Nu, o mai făcea pentru morții lui și pentru mine”.
„E de-ajuns”, spuse preutul.

Component incontestabil – împreună cu Giuseppe Ungaretti, Salvatore Quasimodo și Umberto Saba – al careului de ași din poezia italiană a secolului al XX-lea, câștigătorul Premiului Nobel pentru literatură în 1975, poetul, prozatorul, traducătorul, gazetarul, criticul literar și muzical, pictorul și omul politic **Eugenio Montale** s-a născut la Genova în ziua de 12 octombrie 1896 și a murit la Milano pe 12 septembrie 1981, cu numai o lună înainte de-a împlini 85 de ani. Inițiator și reprezentant al poeziei ermetice italiene, Montale a debutat în anul 1925, cu volumul Ossi di seppia/Oase de sepie. Au urmat: La casa dei doganieri e altri versi/Casa vameșilor și alte versuri (1932), Poesie/Poezii (1938), Le occasioni/Prilejurile (1939), Finisterre (1943), La bufera e altro/Furtuna și altele (1956), Xenia (1966), Satura (1971), Diario del '71 e del '72/ Jurnal din '71 și '72 (1973), Quaderno di quattro anni/Caiet pe patru ani (1977) etc. Versurile de față au fost selectate din Furtuna și altele, Jurnal din '71 și '72, Xenia.

11
Amintirea plânsului tău (al meu era dublu) nu e destulă ca să-ți stingă hohotele de răs. Erau ca anticiparea Judecății tale personale de Apoi, care, din păcate, nu s-a întâmplat niciodată.

12
Primăvara apare pe furiș cu pasul ei de cârțiță. N-am să te mai aud vorbind despre antibiotice otrăvitoare, despre cuiul din femurul tău, despre averea de care un viclean anonim te-a jumulit.

Primăvara înaintează cu cețurile ei groase, cu luminile ei prelungi, cu orele ei insuportabile. N-am să te mai aud luptându-te cu regurgitarea timpului, a fantomelor, a problemelor logistice ale Verii.

13
Fratele tău a murit tânăr; tu erai fetița dezordonată ce mă privește „pozând” în ovalul unui portret. A scris muzică inedită, neauzită, azi îngropată într-un cufăr sau trimisă la fabrica de celuloză. Poate cineva o reinventează inconștient, dacă ceea ce e scris e scris. Îl iubeam fără să-l fi cunoscut. În afară de tine, nimeni nu-și amintea de el. N-am făcut cercetări; iar acum e-n zadar. În afară de tine, sunt singurul pentru care-a existat. Dar știi, se prea poate să iubim o umbră, noi înșine umbre.

14
Se spune că poezia mea e una a neapartenței. Dacă însă era a ta, era a cuiva: și anume a ta, care nu mai ești formă, ci esență. Se spune că poezia la apogeul ei glorifică Totul în fugă și se neagă faptul că țestoasa e mai iute ca fulgerul. Doar tu știai că mișcarea nu e altfel decât staza, că golul înseamnă plin, iar seninul e cel mai împrăștiat dintre nori. În felul ăsta îți înțeleg mai bine lunga călătorie, stând blocată între bandaje și ghips. Și totuși, nu-mi dă pace gândul că, fie în doi, fie luați separat, suntem unul și același.

Spre adânc

Plasa ce se târăște pe fund prinde numai pești mici.

Cu alte plase am prins rândunici de mare și chiar și-o broască țestoasă, dar era moartă.

Acum, când încerc din nou cu cârlig și fir, momeala rămâne neatinsă în apa tulbure.

Prea mare densitate e-mprejur, în susul și-n josul văzduhului. Nu se poate continua: mișcarea e-o luptă.

Prezentare și traducere: **Costel DREJOI**

ISSN 2069 - 1645

Revistă a

Unirii Scriitorilor din România,
editată de AL LUGOJPRESS SRL,
cu sprijinul sponsorilor și al SIP Timiș

Director: **Nicolae SILADE** (actualitatealiterara@yahoo.com)

Redactori: **Gheorghe SECHESAN, Ela IAKAB, Adriana WEIMER, Nicoleta CRAETE, Veronica BALAJ, Elisabeta BOȚAN, George MOTROC, Constantin ȘTANCU, Ionel BOTA, Mircea Dan DUȚĂ, Vasile PROCA, Constantin-T. STAN**

Redactor șef: **R. V. GIORGIONI** (rvgiorgioni@yahoo.com)

Acest număr s-a tipărit în 1.001 de exemplare

Adresa redacției:

Lugoj, str. Nicolae Bălcescu 6

Telefon: **0744-575-853**

Adresa internet: **actualitatealiterara.ro**

Cărțile se primesc pe adresa redacției, iar materialele pe e-mail: **actualitatealiterara@yahoo.com**

Revista se găsește în librăriile și chioșcurile de ziare din Lugoj, Timișoara, Reșița, Librăria Cartea Românească Iași și la sediul USR București